

The Project Gutenberg eBook of Hauskoja hetkiä, by Á. Berczik

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Hauskoja hetkiä

Author: Á. Berczik

Translator: Antti Jalava

Release date: March 31, 2012 [EBook #39317]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HAUSKOJA HETKIÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

HAUSKOJA HETKIÄ

Kirj.

Árpád Berczik

Tekijän luvalla Unkarin kielestä suomentanut Antti Jalava

Otava, Helsinki, 1902.

Suomal. Kirjallis. Seuran kirjapainossa.

SISÄLLYS:

Árpád Berczik

"Tyttö"

Ilka

Lintu laulaa!

Surkea unkarilainen

Komisioni

Valkoiset ketut

Lainanpyytäjät

Erään parran historia

Piippu

Carrière!

Orja
Esikoispuhe
Kahden tulen välillä
Mitä kaunis nainen maksaa?
Nimen-unkarilaistuttaja

ÁRPÁD BERCZIK.

Árpád Berczik syntyi Heinäkuun 8 p:nä 1842 Temesvárin kaupungissa vanhasta unkarilaisesta aatelissuvusta. Opintonsa hän aloitti syntymäkaupungissaan, jatkoi niitä eräässä katolisessa kymnaasissa Pestissä ja päätti ne yliopiston lainopillisessa tiedekunnassa tohtorintutkinnolla. V. 1864 hän astui virkamiesuralle ja sijoitettiin 1867, perustuslaillisen valtioelämän uudestaan voimaan päästyä, sisäasiain ministeriöön, jossa vuodesta 1872 alkaen on johtanut painoasiain osastoa. Nimitettiin 1877 ministerineuvokseksi ja kutsuttiin 1888 Unkarin tiedeakatemian jäseneksi.

Kaunokirjallisuudessa Berczik esiintyi 1859 runoilla ja jatkoi följetongeilla, novelleilla sekä kirjallisuuden- ja taiteenarvosteluilla useammassa kaunokirjallisissa aikakauskirjoissa ja valtiollisissa sanomalehdissä. Varsinkin hänen "causerie'nsa", juttelunsa, joita hän kokonaisen vuosikymmenen kuluessa nimimerkillä "Argus" kirjoitteli, saavuttivat paljon lukijoita ja suurta suosiota. Tämä hänen toimintansa aikakauskirjallisuuden palveluksessa, johon yhteen aikaan kuului valtiollistenkin artikkelien laatiminen, käsitti etenkin vuodet 1868-1875.

Paljoa pysyväisemmällä halulla ja suuremmalla menestyksellä Berczik kuitenkin on työskennellyt näytelmäkirjallisuuden alalla, ollen yksi Unkarin tuotteliaimpia ja paraimpia huvinäytelmäkirjoittajia. Eteväen tekotavan, erinomaisen kekseliäisyyden ja sattuvan luonteenkuvauksen ohessa hän varsinkin raittiilla, alkuperäisellä, kansanomaisella huumorillaan on voittanut yleisön tunnustuksen ja suosion. "Berczik on", sanoo eräs unkarilainen kirjallisuudenarvostelija, "herttaisen mielialan, viattoman leikillisyyden runoilija. Hänellä on tarkka silmä huomaamaan nykyajan yhteiskunnallisen elämän ilmiöitä ja suuri kyky niitä elävästi esittää. Hän liikkuu Unkarin keskisäädyn iloissa ja suruissa, tuon säädyn, joka on omituinen sekoitus aatelia, porvareja ja n. s. latinalaisia. Hänen runottarensa viihtyy paraiten kaupunkilaispiireissä, vaikka se toisinaan lähtee maaseudullekin sen kirjavasta kansanelämästä aiheita etsimään. Berczik on kadehdittavan pilvetön luonne, joka kuvailee elämää ainoastaan mikäli se näyttää viehättävältä. Hänen miehevää vakavuuttaan pitää sulavana hänen kevyt verensä. Hän saattaa yhtaikaa hymyillä ja rypistää otsaansa. Hänen nuhdesaarnansa tahtovat huvittavalla tavalla parantaa, hän ei heiluta ruoskaa, vaan koettaa makeisilla saada pahantapaisia lapsia siivoiksi. Ei hän myöskään paljasta mitään märkää-tekeviä haavoja, tunnustelee vain tutkivin sormin kaikenlaisia yhdyselämän migränejä (päänsärkyjä). Hän ei pauhaa syntejä vastaan, vaan viepi hairaukset ad absurdum (osottaa ne mielettömiksi). Mitä hän tuo esiin, jää alati iloiseksi leikiksi, hänen kappaleensa päättyvät aina päivänpaisteeseen."

Berczikin ensimmäinen kappale, joka jo 1862 esitettiin Kansallisteatterissa, oli 1-näytöksinen huvinäytelmä "Ei ole mammaa". Vielä samana vuonna joutui näyteltäväksi "Aatami ja Eeva", joka suuresti miellytti yleisöä, samoin kuin sitä seurannut "Älykäs nainen". Kirjallinen toiminta Budapestissä heräsi siihen aikaan uuteen eloon. Samassa määrässä kuin Unkari sai takaisin valtiollisen itsenäisyytensä, elpyi se taiteellisessakin suhteessa. V. 1867 kirjoittamallaan komedialla "Neljännesmagnaatit" Berczik saavutti suuren menestyksen. Siinä, niinkuin muutamissa muissakin näytelmissään, esim. "Bachhanantit", "Yhteiset asiat" (joka jälkimmäinen on käännetty saksan ja ranskan kielillekin), käsiteltiin päivän kysymyksiä, enemmän tai vähemmän ivallisella tavalla.

Ytimekkäällä kansannäytelmällään "Szekely-maalla" Berczik 1874 voitti Kansallisteatterin 1000 tukaatin kilpapalkinnon. Tällä etevällä näyttämöllä esitettiin sittemmin vielä hänen huvinäytelmänsä "Epäilijä", "Kansanmieleisyys", "Tanssiaiskuningatar", "Naittajatar" (molemmat viimeainitut saksalaisillakin näyttämöillä esitetyt), "Hyväntekeväisyystarkoitusta varten", "Sininen kamari", "Katso hänen äitiään" (saksaksi käännetty), "Proteksioni", "Peterdin taistelu", "Himfyn laulut".

Samaan aikaan esitettiin Budapestin Kansanteatterissa useampia Berczikin kirjoittamia, raitista, todellista kansanelämää uhkuvia kansannäytelmiä, niinkuin "Vanha kupitsa", "Igmandin papinkokelas", "Talonpoikaisneiti", "Posti-Klaara", "Sotavanhukset".

V. 1893 Berczik huvinäytelmällään "Uusi muoti" voitti 1500 floriinin suuruisen Garai-palkinnon ja

"Pappa" nimisestä komediastaan hän sai Unkarin akatemian jaettavan Teleki-palkinnon. Berczikin uusin, tänä vuonna valmistunut näytelmä on 3-näytöksinen "Ministeripula"; sen aihe on otettu Unkarin nykyisestä valtiollisesta elämästä, taustana valtiopäivätapaukset, ja siinä ruoskitaan valtiollisia onnenonkijoita.

Kertomuksissaankin Berczik käsittelee hupaisia ja leikillisiä aineita, liikkuen niissä, kuten huvinäytelmissään, sivistyneissä seurapiireissä ja pysyen aina säädylisyyden rajoissa. Hänen humoreskeissaan vallitsee raitis, alkuperäinen henki, kansallisella pohjalla. Niitä on ilmestynyt kaksi kokoelmaa: Vig órák, Hauskoja hetkiä, 1888, ja Ószi hajtás, Syysvesoja, 1897.

Ne leikkisät kertomukset, joilla Árpád Berczik nyt esitetään suomenkieliselle yleisölle, ovat valikoima vastamainitusta kahdesta kokoelmasta.

Helsingissä, Toukokuulla 1902.

A. J.

"TYTTÖ."

(Pienen vauvan itsetekemästä elämäkerrasta.)

Tässä lepään sangen kauniissa, sinisellä katoksella varustetussa kehdomassa, kasvot huolellisesti peitettyinä.

Vasta puolitoista tuntia on kulunut siitä kuin näin päivän valon.

Ympärilläni vallitsee syvä hiljaisuus, ainoastaan silloin tällöin tullaan kehtoni luokse — eräs hyvä tati nostaa huivia ja näyttää minua erilaisille, minua paljoa isommille ihmisille, joitten kasvot ovat milloin parrakkaat milloin parrattomat.

Silloin tati säännöllisesti sanoo:

— Eikö ole kaunis pieni vauva?

Taikka:

— Eikö se ole soma?

Johon asianomainen hymyillen vastaa: "Kovin herttainen."

Sitten arvellaan, kenenkä muotoinen olen. Olentoni, siltä näyttää, on kokoonpantu eri henkilöiden aineksista ja itsestäni minulla ei ole mitään, sillä sen mukaan, mitä tähän asti olen kuullut, ovat silmäni mamman, otsani papan, nenäni isoisän ja suuni useampien perheen muitten jäsenten.

Tähän olisin tyytyväinen, mutta on jotakin, joka nuorta mieltäni katkeroittaa; elämäni aamutaivas ei ole mustaa pilkkua vailla. Kaunis, sangen kaunis nuori mies katsoo minuun usein. Tämä kaunis mies on isäni, jolle jo näin aikaisin ja varmaankin vastoin tahtoani lienen saattanut suurta surua. Hänen kasvonsa ovat vakavat ja synkät, olenpa joskus nähnyt kyynelpisarankin hänen silmäkulmassaan. Alussa luulin, että kenties hän on näin murheellinen äidin tähden, joka liikkumatonna lepää vuoteessa lähellä minua, mutta sittemmin sain tietää, ettei äidillä ole hätää. Hänen ääntänsä tosin vielä tuskin olen kuullut, vaikka en ole nukuksissa ja korvat pystyssä kuuntelen mitä ympärilläni tapahtuu, mutta äidin vaitioloon on syynä se, että tohtori sanoi isälle:

— Teidän vaimonne jaksaa asianhaarain mukaan erinomaisen hyvin, hänen suonensa tykyttää säännöllisesti, vaan älkää kuitenkaan salliko hänen vielä tänään puhella.

Äitiä siis ei mikään vaivaa.

Sen jälkeen lisäsi tohtori:

— Mutta te näytätte kovin juhlalliselta nuoreksi isäksi, silläkö tavoin tervehditte esikoistanne?

Isä ei vastannut siihen mitään. Sen sijaan isoäidin minulle jo tuttu ääni lausui:

— Elek on niin lapsellinen. Hän on suutuksissaan, ettei tullut...

— Ymmärrän, ymmärrän — vastasi tohtori naurahtaen. — Vaan tuleepa vielä sekin. Saatte nähdä, että enemmän iloa on tästä. Häntä ei ainakaan oteta sotamieheksi.

Hänen ei kai onnistunut liioin lohduttaa isää, sillä kun isä näytti minua tohtorille, heitti hän semmoisen soimaavan silmäyksen minuun, kuin olisi tahtonut sanoa: "miks'et saattanut vielä tätä pientä hyväntahtoisuutta minulle osoittaa? Eihän siihen enään olisi paljon tarvittu." Ja hän huokasi syvään.

Sen jo tiedän, että olen jotakin pahasti tehnyt, jotain ajattelematonta, mutta haluaisin tietää, mitä tuo jotakin on, ja olen vakavasti päättänyt saada siitä selkoa.

Ajatusteni juoksun keskeyttää täti, joka teelusikalla työntää minuun haaleata teetä. Se ei ole erittäin maukasta, mutta se on, kuten kuulen, vaan väliaikaista ravintoa; huomisesta alkaen saan parempaa ruokaa. Kuiskataan, että äkkinäisellä esiintymiselläni suuresti hämmästyin perhettäni; eivät vielä olleet odottaneet tuloani ja sentähden eivät olleet pitäneet huolta paremmasta ravinnosta.

Taas johtuu vaan isä mieleeni.

Jos eivät olisi sitoneet pieniä käsivarsiani kapaloon, ojentaisin ne häntä kohti, syleilisin häntä ja pakottaisin hänet tunnustamaan.

Isoäiti astuu nyt huoneesen, tuoden koko joukon käyntikortteja ja sähkösanomia, joista äidille kertoo, kutka ovat onnentoivotuksia lähettäneet.

— Elek — sanoo hän papalle, — isäsikin toivottaa onnea.

— Mitenkä sähkösanoma kuuluu? — kysyy isä.

Isoäiti lukee: "Sydämestäni tervehdin pienokaista; toivotan teille onnea, rakkaat lapseni; pidä hyvää huolta Lillasta, ettei hän sairastu; ensi kuun alussa tulen Budapestiin. Pál."

— Tiesin sen! — lausuu isä synkästi.

— Mitä tiesit? — kysyy isoäiti.

— Että hän vasta ensi kuulla saapuu, sillä tuonnoin hän kirjoitti minulle: jos tulee poika, lennän, jos tyttö, konttaan Budapestiin. Siis hän konttaa.

Ahnaasti ahmin korviini nämät sanat, sillä sikäli kuin nuori järkeni kykenee johtopäätöksiä tekemään, sisältää tämä lause avaimen salaisuuteen.

Jos tulee tyttö, isoisä vaan konttaa tänne.

No niin, tyttö on. Entäs sitte? Ettei vaan siinä olisi syy isän suruun?

— Elek — sanoo nyt isoäiti — sopsisihan sinun toki tulla järkeesi.

Katso, Lilla raukka on surusta pakahtua.

— Suuttumukseni kyllä katoa parin päivän perästä — vastaa isä vähän kiivastuneena — mutta tänään en siihen mitään voi. Miksi kieltäisinkään, että asia on minua harmittanut. Pidin sitä niin varmana.

— Sentähden että teidän perheessänne olette vaan poikia!

— Eikö sekin ole ikävää — jatkaa isä — ettemme tiedä edes minkä nimen sille annamme. Odotimme alati vaan poikaa ja monen vaikeuden perästä sovimme Ervin nimestä, sillä siinä on "e" kirjain Elekistä ja "i" Lillasta. Ja nyt tuli tyttö. Mikä sille nimeksi pannaan?

Isä lausui nämät sanat sydämeen koskevalla epätoivolla ja minä rupesin vähitellen käsittämään, että olin tehnyt suuren tuhmouden, kun vastoin vanhempieni tahtoa uskalsin syntyä tytöksi.

Isoäiti kuitenkin alkoi asiatani hartaasti puolustaa.

Hän astuu luokseni, vetää pois peitteen silmiltäni ja katsoo minuun pitkään: "Sinä pikku pupu parka! Tätäkö varten sinun täytyi syntyä?... Mutta isät ovat niin itsekkäitä. Ajattelevat vaan itseään. Poika heillä pitää olla, joka säilyttää heidän nimeään, jotta tuo nimi, tuo suuri nimi muka ei katoaisi. Jotta tulisi joku, joka kiipeisi kunnian kukkuloille ja siten heidän turhamielisyyttään kutkuttelisi. Jotta jos se saisi jotain suurta aikaan, voisivat sanoa: se on minun poikani! Vaan entäs jos hänestä tuleekin heittiö, velantekijä, vekseliritari taikka jos hän tapetaan sodassa tai kaksintaistelussa?... Tyttö sitä vastaan, kuinka toisin on tytön laita! Poikaa, joka kerran isänsä laatikosta näpistetyistä sikarista on tullut

kipeäksi ja tuntee itsensä mieheksi, ei hallitse isä eikä äiti ja hän tuskin jaksaa odottaa siksi kuin, heitettyänsä vanhempainsa kodin, pääsee omaksi herrakseen, jota ei kukaan voi komentaa. Siitä alkaen hän on vieras isänsä talossa, hänen kotinsa on muualla. Vaan tyttö hoitaa tulta vanhempiansa kotiliedessä. Hän elähyttää kotia, kaunistaa, ilostuttaa ja pahoina päivinä rakkaudellaan lämmittää sitä. Kun hän viedään pois — sillä hän ei mene, vaan viedään pois — eroo hän kyynelsilmin rakkaasta kodista ja ikävöipi sinne takaisin. Hänen kotinsa on vanhempien talo, jonne hänen on tapa mennä vielä silloinkin, kun hänellä itsellä jo on tyssijansa. Ja kun vanhemmat käyvät vanhoiksi, ken silloin aina käy heitä tervehtimässä, ken rientää heidän luoksensa vähimmäinkin! sairaudenkohtauksen heistä kuultuaan, ken hoitaa heitä, ken on heidän paras tukensa? Tytär! Ja kuitenkin, kuinka nyreillä mielin häntä otetaan vastaan!"

Isään tämä — minä myönnän sen — vähän pitkäveteinen puhe, joka tarkkaavaisuuttani kovasti rasitti, kuitenkin lienee jotain vaikuttanut, sillä hän sanoi:

— No, enhän sitä niin tarkoittanut...

Kaikki vaikenivat.

Nyt selvisi minulle koko asema.

Sentähden saattoi siis ensimmäinen ilmestymiseni niin suurta hämmästystä aikaan. Ensi kerran katsellessani huonetta, askaroitsivat useammat ympärilläni ja virkkoivat, naamat hämmästyksissä, hiljaisella äänellä: "tyttö!" Johon yksi tädeistä lisäsi: "mitähän herra siitä sanonee?"

Isää en silloin nähnyt.

Hän oli aamulla mennyt virkahuoneesensa ja häntä täytyi lähettää hakemaan, mutta isoäiti käski kamaripiian sanoa palvelijalle, että älköön hiiskuko sanaakaan tyttödestäni. Kutsukoon vaan herran heti kotia.

Isä riensi ennen pitkää huoneesen.

Hänen ensimmäinen kysymyksensä oli: Poika kai, eikö niin?

Ei kukaan uskaltanut hänelle vastata.

— Vastatkaa toki, mitä seisotte siinä pelästyneinä kuin olisin santarmi! — jatkoi isä äreästi.

Vihdoin isoäiti ilmoitti asian: "Tässä se lepää, suutele tyttöäsi!"

— Tyttö! — huudahti isä, — Se on mahdotonta.

— Niin on kuitenkin laita — vakuutti isoäiti.

Isä ei virkannut siihen mitään, meni vaan äidin luoksi, suuteli hänen kättänsä, otsaansa.

Äiti kuiskasi: "oletko suuttunut?"

— Enpä suinkaan, — vastasi isä ja istui nojatuoliin, vaipuen syviin ajatuksiin.

Mutta isä on kuin onkin suuttunut. Hän on ihan varmaan suuttunut minuun, etten ole täyttänyt lapsen velvollisuuttani ja syntynyt pojaksi. Sen huomaan siitä, että hän ei vielä ole suudellut minua. Hyvä Jumala, minkätähden tulinkaan maailmaan, kun jo näin nuorena saan sen katkeruutta kokea! Vaan onko se minun syyni? Mitä minä siihen olen voinut? — Yhtä kaikki! Myöhäistä tässä enään on surra, viisainta lienee olla koko asiasta sen enempä huolimatta.

Uusia katsojia, sukulaispiiriin kuuluvia, saapuu.

Minua näytetään heille järjestään, mutta kaikki katselevat minua jonkinlaisella ylenkatseella.

Yksi sanoo: "Vahinko, ettei ole poika." Tämä yhä jatkuva halveksiminen rupee vihdoin harmittamaan isää. Suurella mielihyvällä havaitsen, että hän jo muutamia vastaan asettuu puolustuskannalle.

Niinpä hän eräälle nuorelle sukulaiselle, joka ivallisesti lausui: "Elek, sinun ei olisi pitänyt edeltäpäin kerskailla", vastata tiuskasi:

— Odotappas vaan, jahka tyttö kasvaa isoksi, tulee hänestä vielä semmoinen tanssiaiskuningatar, että saattaa molempien poikiesi päät pyörälle, mutta eipäs häntä vain anneta kummallekaan.

Minun on myöntäminen, että tämä luottamus lumoomiskykyyni teki hyvää nuorelle sielulleni ja johonkin määrin lepytti minua siihen jurouteen nähden, jota isä tähän asti oli minulle osoittanut. Hänen

käytöksensä yleensä näyttää alkavan muuttua. Jota enemmän häntä pistellään, sitä enemmän hän minua puolustaa. Kerran hän jo sanoi iloitsevansakin siitä, että oli saanut tytön ja puolusti itseään juuri samoilla perusteilla, joita isoäiti vast'ikään oli häntä itseä vastaan käyttänyt. Omituisia olentoja nuot miehet, heidän vakuutuksensa näyttää seisovan varsin heikolla pohjalla.

Tästä muutoksesta huolimatta yksi seikka kuitenkin mieltäni painaa. Isä on useamman kerran kumartunut puoleeni — hän tahtoo yrittää jotakin — hän epäröi — hän taistelee itsensä kanssa — hän mielisi tehdä ratkaisevan päätöksen, mutta ei kykene siihen.

Isä, isä, etkö katso pienen vauvasi ansaitsevan edes ainoata suukosta?

Minä jo suipennan huuliani sitä varten!

Vetäisin luokseni nuot minuun kääntyneet kasvot, mutta en kykene.

Yht'äkkiä omituinen ääni tunkee korviini äidin sängystä päin. Niinkuin hiljainen tukehutettu nyyhkytys. Isäkin sen kuulee, sillä hämmästyen hän katsahtaa sinne.

— Lilla, mikä sinua vaivaa? — kysyy hän pelästyneenä ja astuu sängyn viereen. — Mitä näenkään, sinä itket? Herran tähden, tämä mielenliikutus nykyisessä tilassasi saattaa käydä vaaralliseksi.

Äiti ei vastaa, nyyhkytys hiljenee, vain silloin tällöin syöksähtäen esiin povesta huokaukseen yhdistyneenä.

— Miksi itket, kultaseni? — kysyy isä huolestuneena. — Sano!

Mutta äiti ei sano.

Isä kyselee kyselemistään, lempinimiä käyttäen, vastausta saamatta.

Isoäiti astuu huoneesen ja osoittaa hämmästyttä, nähdessään kyyneliä äidin silmissä.

— Olen joutua epätoivoon, — sanoo hänelle isä. — Lilla ei tahdo ilmoittaa minulle syytä murheesensa.

— Ja sinä et sitä arvaa? kysyy isoäiti.

— En.

— Ethän ole vielä suudellut tyttöäsi.

Isä kavahtaa ylös.

— Senkötähden itket, Lilla?

Ja samassa astui hän kehtoni ääreen, otti minut siitä ja vei äidin luo, jonka kasvoista rakkaus, rakkaus loisti vastaani. Voi, kuinka lempeät äitini silmät ovat! Sellaista katsetta ei vielä kukaan ole minuun luonut.

Isä likisti minua rintaansa vastaan, lausuen:

— Rakas tyttöni!

Ja sitte hän suuteli minua suutelemistaan, niin että hänen partansa minua kutkutteli ja pisteli, josta purskahdin kovaan itkuun.

— Tukehutathan raukan — sanoi äiti — antakaa tänne!

Ja minä laskettiin hänen viereensä siniselle silkkipeitteelle.

Äiti katsoi minuun kauan — kauan. Herkesin itkemästä.

— Oletko onnellinen? — kysyi äiti. Isä suuteli äitiä.

— Olen!

Rakas ystäväni!

Kirjeesi on minua suuresti kummastuttanut. En tiedä, kuka on saattanut minusta kertoa sellaisen mahdollisuuden, että minä muka tahtoisin naida 18-vuotiaan tytön. Sinä tunnet minut ja tiedät, mitkä periaatteet minua johtavat. Olen aina koettanut välttää sellaisia kohtauksia, joissa mies näyttölee surkuteltavaa tahi naurettavaa roolia.

Että tähän asti olen ollut naimisiin menemättä, siihenkin on vain tämä syynä. Jokaista tyttöä olen niin kauan joka puolelta katsellut, tutkistellut ja mietiskellyt, että lempeni sillä välin on ehtinyt kylmetä.

Ja nyt 46:11a ikävuodellani tekisin tuommoisen tuumuuden?

En ikinä!

Minä tiedän hyvin, mitä avioelämän sopusointuun vaaditaan, enkä silloin, kun tarvitsen kymmenen tunnin unta ollakseni seuraavana päivänä virkeä, nai semmoista lasta, joka haitatta voipi lentää tanssiaisissa viikon päivät yhtä mittaa vähintäkään nukkumatta.

Muuten saatan sinulle selittää tuon väärinkäsityksen.

Minä käyn rouva Virág'in luona, se on kyllä totta, mutta en suinkaan hänen sisarensa tyttären Ilkan tähden, joka vasta pari viikkoa sitte tuli maalta tätiänsä tervehtimään, vaan emännän takia, jonka olen määrännyt itselleni tulevaksi elinkumppaniksi.

Rouva Virág on leski, 42 vuoden iällä. Ulkonäöltään hän ei ole liioin hyvin säilynyt, mutta luonteeltaan hän on miellyttävä nainen, aina hyvällä tuulella; lisäksi hänellä on sievä omaisuus ja kahden me saattaisimme viettää huolettomia päiviä elämämme iltaan asti. Meidän tapamme sopivat yhteen, alla 17 asteen hänen on vilu, hän suosii suuresti hyvää kyökkiä, hänen kotinsa on mukavasti sisustettu pehmeillä matoilla ja uutimilla. Viime syksynä me tutustuimme kylpylaitoksessa, jonne luuvalo vei meidät yhteen. Mainiosti saattaa hänelle vaikeroida. Jo silloin juurtui päähäni se ajatus, että jos minä luopuisin vanhanpojan elämästäni, niin hänestäpä voisi tulla pelastajani.

Sen jälkeen on yksinäinen asemani alkanut käydä minulle sietämättömäksi. Minun on sanomattoman ikävä. Minä tunnen jo ikävyyden kaikki asteet: tavallisesta haukotuksesta alkaen siihen tilaan asti, jolloin ihminen rupee tuumimaan cyankalin hankkimista. Mutta minä haluan rauhallisia vanhoja päiviä, hauskojen vhisti-iltojen kanssa, ja rouva Virág'issa olen oppinut tuntemaan naisen, jolla on vain yksi toivomus: lepo, alituinen lepo.

Toivon hävittäneeni huolesi juurinensa.

Ystäväsi
Eemil.

Rakas Feri!

Tee hyvin, ilmoita minulle ensi postissa sen pahansuojani nimi, joka herkeämättömillä valheilla vaivaa myötätuntoista ystäväsydäntäsi. Taas Ilka, alati Ilka! Saattaa vakavamielistä miestä heti hakkailijan huutoon, sentähden että hän on kohtelias nuorelle somalle tytölle, se ei ole liioin kauniisti tehty.

Ilkassa löytyy kaikki ne ominaisuudet, joista minä kaksikymmentä vuotta sitten olisin hurmaantunut, mutta usko tai ole uskomatta, juuri sentähden en rohkenisi naida häntä. Hän on suloinen, ruskeasilmäinen tyttö, hänen hymynsä on viehättävä. Sellainen herttainen olento, johon on mahdoton suuttua. Mutta hän himoitsee huvituksia, mikä onkin luonnollista, sillä niitä hän tähän asti on saanut sangen vähän nauttia maalla, hän kun on köyhä orpotyttö, joka oleskelee milloin minkin sukulaisensa luona. Sääli häntä; jos olisin kahtakymmentä vuotta nuorempi, naisin hänet, mutta nyt — olen kihlannut rouva Virág'in ja tämä tapahtuma on iki päiviksi saattava parjaajani vaikenemaan.

Eilen illalla vietimme kihlajaisia aivan ahtaassa piirissä — paitsi rouva Virág'ia oli vaan Ilka ja muuan vanha setä läsnä — ja silloin tapahtui eräs varsin vastenmielinen seikka. Rouva Virág'ilta putosi hammas suusta... En voi sanoakaan, minkä masentavan vaikutuksen tämä vähäpätöinen asia minuun teki. Kauniinta hänessä oli juuri hammasrivi, sitä olin aina ihailnut ja ... yhtäkaikki! 46-vuotias mies ei saata vaatia todellisia hampaita. Jospa kuitenkin vasta puolen vuotta häittemme jälkeen olisin keksinyt tuon puutteen!... Myöhäistä, myöhäistä! Miksi en ole aikaisemmin nainut?

Oletko tyydytetty?

Uskollinen ystäväsi
Eemil.

Rakas ystäväni Feri!

Sinä et enää kirjoita soimauksia; tuo tuntematon parjaaja on vaiennut. Siihen onkin kyllä syytä; nousevalla viikolla julistamme aikomuksemme mennä naimisiin. Olen jo rauhoittunut hampaasta, täydellisesti! Ja vielä enemmän tulen lohdutetuksi, kun Ilka lähtee talosta, joka piammiten tapahtuu. Ilka ja rouva Virág rinnakkain on haitaksi jälkimmäiselle; on mahdollista, että morsiamenikin on huomannut tämän ja sentähden lähettää pois sisarensa tyttären sedän luokse.

Iloitsen jo edeltäpäin siitä ajasta, jolloin leskeni vapautuu kilpailusta: varmaankin rakastun häneen. Hän on tekevä kaikki miellyttääksensä minua, hän on käytävä hyväksensä kaikkia toaletin salaisuuksia ja tämmöinen hyväntahtoisuus on minulle mieliksi. Minä tulen onnelliseksi hänen kanssaan, hyvin onnelliseksi! Kuinka kaunista, kun toisilleen sopivat olennot joutuvat yhteen! Jokaisen ajatukseni hän ymmärtää, sen sijaan että Ilka vaan nauraa niille... Mutta tästä huolimatta Ilka kuitenkin tulisi minulle, olen varma siitä, sillä hän on kyllästynyt tähänastiseen kulkurielämäänsä, sukulaisten armoilla eloksimisesta hän on saanut tarpeekseen eikä muuta tarvittaisi kuin sana minulta... Vaan tätäpä sanaa hän saa turhaan odottaa. En anna lumota itseäni nuoruuden hetkellisestä heijastuksesta, jota tunnen hänen hurmaavassa seurassansa. Kun en vaan olisi 46-vuotias! 56-een asti kyllä vielä kestäisin, mutta silloin hän vasta olisi 28-vuotias. Jumalallinen tiede, tuo matematiikka!

Ei, ei, ja senkin uhalla, että vielä joutuisin erään toisenkin rouva Virág'in salaisuuden perille, joka peittää hänen kauniin mustan tukkansa alkuperän epäiltävään sumuun, minä niin selvästi käsitan tulevan elämäni kohtalon semmoisen lapsen rinnalla, että olen haarniskoitu kaikkia mahdollisuuksia vastaan. Nuoren vaimon vanha mies! Kuormajuhta armastelijalauman jatkoksi! Kiitoksia paljon!

Ennemmin olen tekohampaista ja valetukasta väliä pitämättä — eihän ihmisessä ole ainoastaan ruumis, vaan myöskin sielu, ja rouva Virág'in sielussa tavataan kaikki ne vakuudet, jotka järkevät ihmiset laskevat avioelämänsä perusteiksi. Kesällä lähdemme Ostendeen, olemme jo miettineet ja järjestäneet matkan Bädelerin johdolla: mukavia, lyhyitä päivämatkoja. Ilka purskahti pilkalliseen nauruun; hän matkustaisi yhtä kyytiä merelle asti! Jo yksistään tämä piirre riittää sen todistamiseen, että rouva Virág on minulle otollinen ... rouva Virág ... ainoastaan rouva Virág! Oi, minun on tapa olla järkevä, varovainen.

Ainainen ystäväsi
Eemil.

Sähkösanoma:

Herra Ferencz Aszaldylle.

Aszald.

Kihlaukseni rouva Virág'in kanssa purettu — nain Ilkan.
Olen onnellinen.

Eemil.

LINTU LAULAA!

Tshi-tshi tshi-tshi-tshiritshi!

Ei koskaan kuulunut iloisempaa viserrystä keväällä metsässäkään kuin räätäliäisten tuvassa. Se tupa oli täynnä lapsia, jotka kaikki pitivät hirveätä melua, mutta pieni laulaja tuolla seinällä huonossa viheriässä häkissään voitti livertelemisellään melun, niinkuin hyvä-ääninen tenoori septetissä toverinsa ja orkesterin.

Se visersi täyttä kurkkua.

Mutta sillä oli kiittämätön yleisö, joka ei piitannut laulajasta mitään; jokainen hääräsi askareissaan, lapset leikkivät, vanhat tekivät työtä.

Ei hän kuitenkaan aivan turhaan lauleskellut — hänelle ilmestyi tarkkaavainen kuulija — ei kuitenkaan sisällä tuvassa, vaan ulkona käytävässä. Ja mimmoinen kuulija! Kaunis, solakka, nuori nainen, jolla samassa kerroksessa, missä räätälin suuri perhe asustaa pienessä pihanpuolisessa tuvassa

ja kyökissä, on tilava, valoisa, komea kadunpuolella oleva asunto, jossa on kaksi salonkia, soma budoaari ja herra tiesi mitä kaikkea.

Hän seisoo käytävän rauta-aidaketta vastaan nojautuneena ja on nähtävästi ihastunut pienen laulajan kauniiseen ääneen.

Sillä välin aukenee räätäliäisten ovi, räätälin vaimo astuu ulos ja huomaa hämmästyen ylhäisen naisen seisovan siinä.

— Kuuntelen lintuanne — sanoo jälkimmäinen.

— Eikö totta, se laulaa kauniisti? Ei olekaan koko lintutorilla parempaa laulajaa kuin se. Sain sen lahjaksi veljeltäni, joka osaa kasvattaa lintuja, sillä hänellä on, vaikka ammatiltaan onkin nikkari, paljon lintuja, hyvin paljon. Sitte hän myyskentelee niitä. Se on hänelle semmoinen sivuansio, josta hän saa kauniin lisätulon. Tämä meidän lintumme oli paras koko joukosta — vastasi räätälin vaimo tuttavallisella puheliaisuudella.

Sana synnyttää sanan ja kaunis, solakka nainen kertoo että hänellä ei ole onnea kanarilintuihin nähden; hänellä oli ollut niitä jo kaksi, mutta toisesta tuli ilmi että se kuuluu heikkoon rotuun eikä siis laula, toinen taas tuli kipeäksi ja kuoli. Mutta hän kovasti haluaisi sellaista lintua. Hänen asuntonsa on tyhjä, hiljainen, ikävä. ("Huviutus ei olekaan lesken asia", ajattelee räätälin vaimo). Ellei parketin ja huonekalujen paukahdus joskus keskeyttäisi hiljaisuutta, luulisi olevansa haudassa.

Pian hierottiin kauppaa; kaunis, solakka nainen tarjosi hyvän hinnan ja räätälin vaimo oli, vaikka raskaalla mielellä, kuitenkin valmis luopumaan lintusesta. Pieni laulaja muutti jo iltapäivällä komeaan katuasuuntoon.

Asunnon kera muuttui häkkikin.

Mihin katositkaan sinä viheriäksi maalatusta puusta ja yksinkertaisesta rautalangasta tehty pieni, jokapäiväisen mallin mukainen häkki? Sinun tulikin hävetä tuon uuden ihanan häkin rinnalla! Se ei riipu seinällä, se seisoo telineellä, omalla eri telineellään; puun sijassa on siinä merenruokoa, rautalangan korvaa messinki. Ja kuinka mukava sitten, mukavammasti kanarilintu ei saata asua. Viisi puikkoa on asetettu leposijaksi; katosta riippuu alas pieni rengas; kuinka hauskalta tuntuneekaan hyppiä puikolta puikolle ja sitten keinua renkaassa! Mainiota oli kumminkin kylpylaitos. Uudenaikuista asuntoa ei voi ajatella ilman kylpyhuonetta — uudenaikaista lintuhäkkiä vielä vähemmän. Toimellinen emäntä oli asettanut häkkiin punaiseksi maalatusta vaskesta tehdyn pienen kylpyammeen, jotta sen asukas ei kärsisi mitään puutetta.

Joka asuu tällä tavoin, sen täytyy arvonsa mukaisesti elääkin.

Missäpä lintu voi osoittaa ylellisyyttä? Sen yksinkertainen olemus sallii sitä vain ravintoon nähden.

Tuolla räätäliäisten luona sinua, pieni kanari, ei tosiaankaan pidetty liioin kehuttavassa ruoassa. Sait kyllä annoksesi hampunsiemeniä, mutta ei minkäänlaista "extra" pistetty rautalankojen väliin — korkeintaan suurina juhlapäivinä palanen porkkanaa. Nyt ei ainoastaan ruokakupista hymyile vastaasi hyvää syötävää, vaan häkkisi raoista houkuttelee kaikenlaiset herkkupalat, niinkuin sokeria, omenaa, härkkiä...

Et suotta ole tenoristi lintujen joukossa — teuristeilla on hyvä olo tähän maailman aikaan. Toivon että sinäkin olet tyytyväinen...

Eipä vain, loistosta huolimatta näyttää siltä kuin tuossa pienessä talossa ei olisi hyvä olla.

Jo on neljäs päivä eikä lintu vielä ole edes äännähtänytkään. Siitä asti kuin uuteen asuntoonsa muutti on hän tullut kuin mykäksi. Kaunis, solakka nainen seisoskelee siellä päivät pääsytysten, kehottaa, hyväilee, mielittelee häntä kaikin tavoin, mutta tuota pientä houkkiota ei käy mitenkään saaminen laulamaan. Alussa hän luuli vaitiolon syyksi pelkuruutta, tottumattomuutta uuteen häkkiin ja ympäristöön, mutta nyt on jo neljäs päivä ja tuo oikullinen lintu vielä nytkin istua kököttää liikkumaton yhdellä puikollaan. Ainoastaan suurin nälkä ja jano saattavat pakottaa sitä hypähtämään alas ruokakupille, ja kun hänen hallitsijattarensa pistää häkkiin sormensa ja tahtoo veikostella hänen kanssaan taikka tulee liian likelle häkkiä, tekee lintu mitä hurjimpia lentoyrityksiä häkissä.

Kaunis nainen ei vielääkään menetä kärsivällisyyttään — hän tahtoo odottaa. Ja hän — todellakin odottaa viikon, odottaa kaksikin viikkoa — turhaan. Muutamaa katkonaista äännähdystä lukuun ottamatta kuuluisa laulaja ei anna mitään kuulla.

— No, sitten minun täytyy luopua siitä toiveestani, että hauskuuttaisit asuntoani, sinä pieni villilintu! — sanoo hän toisen viikon lopulla ja heittäytyy katkeroituneena keinutuoliinsa, yrittäen keinumisella

karkoittaa suuttumustaan.

Kaunis vaimo parka, olet todellakin sääliittävä! Tuskin olit mennyt miehelään — noin viisi vuotta sitten — miehesi jätti sinut iäksi. Puolen vuoden avioliiton jälkeen sinun oli pukeutuminen suruvaatteisiin. Noin kolme vuotta takaperin talosi kävi vähäisen hauskemmaksi... Erään nuorukaisen seura oli sinusta sangen mieluisa... Mutta mihin hän joutui? Hän katosi. Ja siitä asti elät yksinäsi, ihan yksinäsi! Sinulla on tosin seuranainen, mutta mitä siitä? Talo on mykkä, kuollut...

Ja kuitenkin olet kaunis ja asuntosi todistaa hienoutta, varallisuutta... Vaan kohtalo ei suosinut sinua ja lopulta sinä luovuitkin kaikesta muunlaisesta toiveesta elämässä... Ainoastaan vähäisen eloisuutta vielä halusit ... toiveesi perustit pikku keltalintuun ja siinäkin petyit...

Paha, kiittämätön sydän lienee tuolla pienokaisella.

Sillä jos joku — olipa se lintukin — kahteen viikkoon ei totu uuteen asuntoon, niin siihen ei voi olla syytä muu kuin ilkeys, varsinkin kun osoitetaan niin suurta ystävällisyyttä...

Kaunis leski kavahtaa paikaltaan ja astuu häkin luo. Silloin sattuu akkunaan leveä auringon säde ja lankee juuri häkkiin.

Ja pieni lintu rupee laulamaan... Ja millä tapaa! Iloisemmin se ei visertänyt räätäلیلäistenkään tuvassa kuin nyt...

Mikä saattoi hänessä mielenmuutoksen aikaan: se auringon säde, joka niin iloisesti tanssi hänen häkkinsä messinkilangoilla, vaiko hallitsijattarensa poveen luotu silmäys — sitä älkäämme tutkiko.

Siinä kyllä, että hän liverteli suureksi iloksi emännälleen, joka jo seisoo hänen vieressään, alottaen hänen kanssaan mitä mielevintä pakinaa.

— Et siis olekaan mykkä, sinä-sinä-sinä? puhuu kaunis, solakka nainen suipentaen suutaan (lintujen kanssa on tapa siten haastella) ja sormellaan uhaten sitä, jota sinutteli.

Ja "sinä" ei enään pelästy, ei räpyttele siipiään häkin messinkilankaisia seiniä vastaan, vaan vastaa ystävällisimmästi:

— Ty ... ty — tyy ... tshitshitshi!

Kuinka hämärältä näitten sanain merkitys näyttäneeikään, nainen ymmärsi sen heti ja vastasikin heti:

— Vai niin! Etkö ole tuntenut olevasi kotona luonani? — Sepä kaunista, sangen kaunista. Enkö ole muka tarpeeksi hemmotellut teitä? Te-te-te pieni veijari!

— Ymmärrän, ymmärrän, te lupaatte vastedes käyttäytyä paremmin, te laulatte kauniisti emännällemme koko päivän, eikö niin?

— Tytyty!

— No niin, minä annan anteeksi, kaikesta sydämestäni.

Niinkuin saattoi nähdä, he ymmärsivät toisiaan varsin hyvin ja pakinaa heidän välillään kesti kauan — kauan. Nainen ei lakannut jaarittelemasta, naljailemasta ihmiskielellä eikä kanari vastaamasta linnunkielellä. Ja tuttavuus heidän kesken nähtävästi kasvoi kasvamistaan! Seuranaisen, vieläpä kamarineidonkin täytyi tulla ihmettelemään, kuinka tuo pieni veitikka nipistelee emäntänsä ruusukynsiä, kun hän pistää ne ristikon väliin.

Hänen äänensä, no, se on lumoova, siitä rouva, seuranainen ja kamarineito ovat yksimieliset.

Tästä lähtien tuli taloon eloa, iloa; aikaisesta aamusta alkaen iltaan saakka lintu liverteli, lauleskeli. Kaunis, solakka nainen, jolla ennen monta kertaa oli ollut niin kovin ikävä (eikä mikään niin rumenna kauniimpiakin kasvoja kuin ikävyyden ilme), näytti nyt aina tyytyväiseltä, iloiselta. Ja kuinka ei, eihän hän enään ollut yksin maailmassa!

Olihan yksi olento, jota hän saattoi rakastaa, josta hän voi pitää huolta. Ja kylläpä pitikin huolta. Huonosti olisi käynyt kamarineidon, jos hän olisi koskenut häkkiin. Laulamisen päivästä alkaen pienen tenoristin sekä ruumiillinen että henkinen hyvä oli kauniin, solakan naisen huolen ja johdon alaisena. Tietäen, kuinka tärkeä puhdas asunto on elämän ylläpitämiseksi hän jokapäivä omakätisesti suurimmalla huolella puhdisti häkin ja ripoitti sen lattialle puhdasta hiekkaa. Sitten hän niinikään omin käsin täytti kylpyammeen vedellä sekä pani päivän ravinnon ruokakuppiin ja seinälankojen väliin, suorittaen täten huolenpidon laulajan ruumiillisesta hyvinvoinnista.

Mutta minne jää henki, sielu? Linnullekaan ei ole kylläksi parissa ruokapalassa; se tarvitsee päivänpaistetta, iloista hälinää, voidaksensa laulaa oikein sydämestään. Ja tuo hyvä emäntä ei unhottanut tätäkään.

Huoneesta huoneeseen, ikkunasta ikkunaan hän kantoi häkkiä, sitä myöten kuin aurinko liikkui, ja jotta hänen henkensäkin saisi ravintoa ja pieni tenoristi ei jäisi takapajulle uusimmasta musiikkikirjallisuudesta, soitteli hän sille operettihelmiä osaksi pianolla, osaksi harmoonilla, ilolla kuullen että laulaja ennen pitkää oppi muutamia säveleitä.

— Mitä menisinkään teatteriin? — nauroi eräänä päivänä nainen — onhan kotioopperassani semmoinen tenoristi, joka voittaa Perottinkin.

Jotain puuttui kumminkin vielä kanarin omistajan onnellisuudessa. Kuinka selviä merkkejä hän antoi rakkaudestaan, niin paljon luottamusta hän ei kumminkaan voinut valaa lintuseen, että kun se laskettiin häkistään, se olisi asettunut istumaan hänen sormelleen, olalleen, päälleen. Mieluisampi sille oli kova uuninreuna kuin ihoa-myöten-istuvan liivin alta pyöristyvää olka, ennemmin se istui jollekin taulunraamille kuin sille valkealle kätöselle, jonka suuteleminen lienee hurmaava nautinto, ja parempana olinpaikkana se piti salongissa olevan palmun latvaa kuin sitä päätä, joka istuu palmuvartalolla ja ansaitsisi kruunun.

— Hyvä Jumala! Tämän ajan kuluessa ja tällä vaivalla olisin jo valloittanut kymmenen miestä, — huusi solakka, kaunis nainen eräänä päivänä, väsyneenä huonosti onnistuneista kokeistaan.

Vihdoin hän kumminkin senkin saavutti. Suuri päivä se oli talossa, kun pieni keltalintu lensi hänen sormelleen... Ensimmäisen kerran se siihen jäi hyvin vähäksi aikaa, lensi melkein kohta pois, mutta parin päivän kuluttua se tottui siihen ja sittenkuin retkeilyt pään tummaan hiusmereen ja olan valkealle lumivuorelle nähtävästi olivat saavuttaneet sen suosion, vietti se tuntikausia näillä suloisilla paikoilla kauniin rouvan kirjoittaessa tahi lukiessa. Joskus tämä ei huomannutkaan ennenkuin tuo veitikka yhtäkkiä istui hänen kaulallaan. Olipa silloin naurua, riemua; hän otti veitikan pehmeään samettikäteensä, nosti sen suulleen ja — sitten he suutelivat, muiskuttelivat toisiaan ja livertelivät niin, että!

Kaunis, sangen kaunis aika oli tämä pienelle linnulle ja hänen emännälleenkin, ja sitä olisi ehkä kestänyt ikuisesti, jos...

Jos kaunis, solakka nainen eräänä päivänä ei olisi unhottanut antaa pienokaiselle syödä. Niin uskomattomalta kuin se kuuluukin, suvaitkaa suosiollisesti uskoa että tämä ihme tapahtui. Heinäkuun 9 p:nä — tiedämme hyvin päivän — kello 12 päivällä pienen linnun häkki ei vielä ollut puhdistettu, sen ruokakuppi seiso melkein tyhjänä ja kylpyvesi näytti selvästi että se käsi, jonka velvollisuutena häkin järjestyksessä pitäminen on, oli tämän velvollisuutensa kokonaan unhottanut. Seuranainen suoritti varkein kaikki eikä hänen emäntänsä sitä huomannutkaan. Hän pysyi enimmäkseen kamarissaan... Mitä hän siellä tekikään? — Tullessaan sieltä ulos hänen silmänsä olivat punaiset, hän pyyhki niitä nenäliinallaan...

Pikku lintu huomasi sen heti. Se kaiuttelikin lohdutukseksi: tshitshitshi-tytyty!... Mutta iloinen viserrys, josta kaunis, solakka nainen muulloin keksi niin paljon älyä, henkeä ja järkevyyttä, kaikui nyt suotta, mitään vaikuttamatta. Kaunis nainen meni häkin ohitse, heittävästi siihen silmäystäkään, ja kutsutti vaunut, istui niihin, ajoi pois...

Miksikä kertoisin laveammalti näiden päivien tapahtumat? Lyhyesti lausuen, velvollisuuden laiminlyönnit alkoivat seurata toisiaan! Ainoastaan poikkeuksena tapahtuu enään, että kaunis nainen puhuisi laulajan kanssa; kymmenen päivää on jo kulunut siitä kuin hän pisti sormensa sen häkkiin; sen ruumiillisen hoidon hän tykkänään laiminlyö, ja mitä henkiseen ravintoon tulee, niin koskahan hän enään on mitään soittanut pianolla tai harmoonilla?

Mutta lintunen ei ansaitse tätä kohtelua. Se on pysynyt entisenään, vielä nytkin se visertelee, hyppelee kuin ennen, mutta mikä on mennyt Teihin, kaunis solakka nainen?

Kaiken todennäköisyyden mukaan ja asianhaaroja tarkasti punnittuamme saatamme tehdä sen johtopäätöksen, että hänen eriskummainen käytöksensä lintuun nähden ehkä on likeisessä yhteydessä erään kirjeen kanssa, jonka postiljooni muutamana aamuna oli tuonut.

Se vain on varmaa, että siitä asti kuin tämä kirje saapui, kaunis, solakka nainen oli mitä erilaisimpien tunnelmien vallassa; alakuloisuus vaihtui yhtäkkiä mitä hilpeimpään iloon, joskus hän itki, toisinaan hän hermostui niin, ettei voinut pysyä alallaan, vaan syöksyi ulos, ajeli Andrassy-kadulla, kääntyi taas äkisti takaisin ja riensi kotia. Kamariinsa saapuneena hän istui kirjoituspöytänsä ääreen ja ryhtyi erinomaisen päättäväisesti kirjoittamaan kirjettä, jonka sitten taas yhtä monta, ainakin kymmenen eri kertaa repi rikki. Mutta tuo rikkirepiminen ei yleensä vaikuttanut häneen hyvää, hänen mielialansa kävi siitä vielä

oikullisemmaksi, ärtyisämmäksi.

Ihmeellinen kirje, joka voi synnyttää semmoisen käänteän ihmisessä.

Kaunis leski ottaa sen esille monta kertaa, lukee sen alusta loppuun, kosto säteilee hänen kasvoillaan, sitten panee hän sen takaisin laatikkoonsa ja lukitsee tämän suuttuneesti.

Mitähän onkaan tuossa kirjeessä? Vastikään otti hän sen taas esiin — katselee sitä, päänsä käsivarteen nojaten, mietiskelee... Nyt voimme sen lukea.

"Korkeasti kunnioitettu rouva!

Muistatteko vielä minua, muistatteko sitä, joka kolme vuotta takaperin jätti Teidät, sitä onnetonta, joka rohkeni sanoa Teitä kokeiksi, nautinnonhimoiseksi?... Kuinka katkerasti hän on saanut katua silloista jumalattomuuttaan... Hän luuli voitavansa unhottaa Teidät, mutta kuukaudet ja vuodet vierivät tuottamatta lepoa hänen murtuneelle sielulle. Ja mitä kaikkea hänen sen jälkeen on täytynyt kokea?... Punastuen, häveten lankeen jalkojenne juureen ja rukoilen: anteeksi, suokaa anteeksi aiheeton syytökseni! Kolme vuotta olen tarkkaavaisuudella seurannut elämätänne ja olen aivan masennettu... Onko vielä anteeksiantoa maailman kiittämättömimmälle olenolle, joka Teitä hautaan asti jumaloipi?

Jenö."

Tähän kirjeeseen kaunis nainen ei löytänyt vastausta, hän etsi sitä päiviä, viikkoja...

Vihdoin se kuitenkin meni. Se oli lyhyt — sähkösanoma:

"Herra Jenö ... lle Pozsonyissa.

Tulkaa!

Gabriella."

"Tytyty-tshitshitsi!" kaikui häkistä iloisesti, herttaisesti, äänekkäästi. Se, jolla ei ole tärykalvo kunnossa, pistäköön korvaansa pumpulia, sillä muuten hän saattaa tulla kuuroksi siitä. Monta kertaa tuo pieni tenoristi oli kaiutellut virsiään, mutta tänään hän tahtoi herättää aivan erityistä huomiota.

Ehkäpä sen nuoren, kalpean herran kunniaksi, joka nyt astuu sisään, hiljaa, pelonalaisena, melkein vapisevana ja seisahtuu kauniin, solakan naisen eteen, joka arastellen osoittaa hänelle paikkaa.

"Tytyty-tshitshitsi!" Tosiaankin, tuskin ymmärtää oman sanansa, ja kuitenkin nuot kaksi henkilöä tahtoisivat sanoa toisilleen sangen tärkeitä asioita.

Nuorukainen, Jenö, yrittää puhua kovemmin, mutta lintunen — ikäänkuin suuttuisi häneen ja tahtoi häntä soimata — laulaa vielä äänekkäämmin, virittäen mitä huimaavimpia koloratuureja pienestä kurkustaan.

Gabriellan kasvot kirkastuvat vähitellen — tulevat loistavammiksi. Näyttää siltä, että yksityiset katkelmat Jenön puheesta kuitenkin ovat vaikuttaneet häneen.

Jenö tulee rohkeammaksi ja jatkaisi itsepuhdistustaan, mutta "tytyty-tshitshitsi" kaiuttaa häkin pieni asukas hänen puheenssa, riitelee hänen kanssaan, ikäänkuin ei pitäisi hänen käytöstään oikeutettuna, juurikuin ei olisi taipuvainen minkäänlaiseen anteeksiantoon.

Nuorukainen vaikenee, hän väsyy kilpailemiseen, lintunen on voittanut... Hänellä olisi vielä paljon sanottavaa, Gabriella odottaa jännitetyllä uteliaisuudella — melkein ahnaasti riippuu hän häneen huulistaan.

— Jatkakaa ... jatkakaa, rakas Jenö! — kehottaa hän nuorukaista.

— En kykene — vastaa tämä — kurkkuni on käynyt kuivaksi ja päätänikin jo alkaa kivistää siitä!

— Mistä?

— Teidän lintunen laulusta.

— Vai niin! Sehän on helposti autettavissa — vastasi nainen hymyillen.

Sen sanottuaan hän nousee ylös ja astuen häkin luo peittää sen huivilla.

— Oletko vaiti, sinä ilkiö! — lausuu hän vaienneelle linnulle. Sen jälkeen hän, ojentaen kätensä

Jenölle, istuu hänen viereensä:

— Jatkakaa, lintu ei enää laula!

SURKEA UNKARILAINEN.

Sisareni Editin puolesta sain omituisen tehtävän toimekseni: minun tuli mennä ystäväni Gerö Avassyn luokse ja pyytää häntä heittämään unkarilainen kansallispuku, jossa hänen oli tapa käydä, pukeutumaan ranskalaisiin vaatteisiin ja niissä tulemaan sisareni luokse saamaan vastausta kosintaansa. Tämä vastaus tulee varmaankin myöntäväksi, koska Editillä ei ole mitään muuta Gerötä vastaan kuin vaan se, että hän käy unkarilaisessa puvussa. Parikymmentä vuotta takaperin ei kukaan olisi sitä kummastellut; silloinhan me kaikki, isänmaallisesta innostuksesta, kävimme niin puettuina. Vaan että nyt kaksi vuosikymmentä sen jälkeen, kun perustuslait taasen voimaan saatettiin, nuori mies käyttää tuota vanhaa pukua muulloinkin kuin juhlatiloissa, se on vain eriskummallisuuden tavottamista.

Näin ajattelimme kaikki, emmekä saattaneet käsittää syytä siihen, Edit viittasi siihen monta kertaa Gerön läsnäollessa, odottaen hänen joko luopuvan puvustaan taikka ilmoittavan syyn, miksi hän siitä pitää kiinni. Mutta kumpikaan ei tapahtunut. Ei selitystä eikä muutosta. Kaikki jäi entiselleen, vaikka Gerö kovasti rakasti sisartani; se näkyi kaikista hänen toimistaan ja sanoistaan. Mutta siitä huolimatta viittaukset, kysymykset ponnahtivat hänestä takaisin mitään vaikuttamatta. Omituisella tavalla osasi hän olla kysymyksiin vastaamatta. Siinä kyllä, että hän kolmen kuukauden tuttavuuden jälkeen kosi Editiä, joka riemulla olisi antanut suostumuksensa, jos vaan ei olisi ollut tuota — unkarilaista pukua. Pidettiin perheneuvottelu, jossa asia otettiin kaikenpuolisen harkinnan alaiseksi ja tultiin seuraaviin päätöksiin:

a) Gerö Avassyssa on hyvät naimiskaupat ja vahinko olisi laskea hänet menemään, vaikkapa ei Edit rakastaisikaan häntä niin paljon kuin hän todellakin rakastaa.

b) Unkarilainen puku tähän aikaan saattaa käydä päinsä maaseuduilla. Jos yksi ja toinen vanha herra sitä käyttää, voipi sekin vielä mennä mukiin. Mutta Budapestissä ja nuoren miehen yllä se on kuin onkin jotain, jota vastaan neitosen sopii panna vastalause, koska se herättää huomiota ja antaa aihetta muistutuksiin.

c) Kaiken tämän johdosta minä saan toimekseni puhutella Gerötä, selvittää hänelle asema ja saada hänet käymään ajanmukaisesti puettuna.

Minä tapasin Gerön kotona ja muutamain alustavain lauseitten jälkeen ryhdyin heti tehtäväni suorittamiseen. Hänen kauniit, vakavat, vähän ruskettuneet kasvonsa synkistyivät.

— Neiti Edit tahtoo että heittäisin tämän pukuni?

— Ellei sinulla siihen ole mitään tärkeää syytä.

— Ja jos olen siihen tottunut, jos minun on siinä hyvä olla, eikö se olisi kylläksi?

Yritin selittämään että seuraelämässä etenkin naiset usein paheksivat pientä takaperoisuutta, kummallisuutta tai tavattomuutta enemmän kuin suurta vikaa.

— Tiedän sen — oli vastaus.

— Etkä sittenkään taivu?

— En voi!

Olisin tahtonut jatkaa kaupan hieromista, mutta eihän tuolle vietävän miehelle voinut mitään. Hänen raskasmieliset kasvonsa pysyivät aina niin vakavina ja mitä hän sanoo, siinä hän järkähtämättä pysyy.

Että myttyyn mennyt lähetystoimi teki Editiin vastenmielisen vaikutuksen, on itsestään selvä. Pieni siskoni itki kaksi päivää. Me kaikki haudoimme päässämme mitä tästä nyt oli koitava Saapaspari, ahtaat housut ja attila hävittävät kahden ihmisen onnen... Vai ottaisiko Edit hänet kuitenkin, huolimatta muistutuksista ja pahansuopain neulanpistoista? Minä olin ensimmäinen, joka koetin sisartani siihen taivuttaa, selittäen hänelle, kuinka se, mikä nyt on tavatonta, huomiota herättävää, joku aika sitten oli muodinmukaista ja jokapäiväistä. Hän on lapsi, hän syntyi silloin, kun me panimme toimeen mielenosoituksia, hän ei tahtonut uskoa, että kävelypaikkana muodissa oleva Vác-katu 1860-luvulla oli

kansanteatterin näyttämön kaltainen silloin, kun siinä esitellään kansannäytelmiä. Kullankarvaiset alusliivit, helmillä kirjaellut päähineet, koreat viitat, työttöillä varustetut hatut, kilisevät kannukset, kädessämme kirveskeppi, kun olimme oikein suuttuneet itävaltalaisiin, mutta pitkä paimensauva, jos olimme myöntyväisemmällä tuulella.

— Ja te kävelitte noin puettuina? — kummasteli Edit.

— Se mies, jonka saappaissa suurimmat kannukset välkkyivät.

— Kummallista!

— Miksi kummallista? Käytämmehän vieläkin kansallispukuamme juhlatiloissa, ylpeilemme sen kauneudesta...

— Se on toista, ihan toista — viisasteli Edit — kruunaus, hovitanssiaiset, valtiopäiväin avajaiset eivät olisi kauniita ilman unkarilaista juhlapukua, mutta jokapäiväisessä elämässä se ei sovi. Ja sehän oli ennen aikaan, kun jokainen sellaista pukua käytti, mutta meidän päivinäimme... Minä en pidä poikkeuksista.

— Kultaseni, vuonna 1862 minä matkustin läpi puolen Eurooppaa attilassa.

— Kuinkahan sinua lie töllistetty!

— Töllisteltiin kyllä, mutta minä kärsin sen isänmaan tähden.

Edit vaan ei tahtonut kärsiä rakkautensa tähden. Jos tuo kosija vain sen verran rakastaa häntä, ett'ei tahdo tehdä hänelle mieliksi tuota pientä uhria, silloin hän ei rakasta häntä — —

Ja Gerö ajatteli melkein samalla tavalla Editistä. Asettaessani hänet sen vaihtoehdon alaiseksi, että joko saapuisi ranskalaisessa puvussa saamaan vastausta kosintaansa taikka ei ollenkaan — hän matkusti pois.

Siinäpä vasta pommi! Pääkaupungin rakastuneille on todellakin onneksi, että vesijohto tykkänään on hävittänyt kaivot; onnettomille rakastuneille ei ainakaan enään ole mihin hypätä. Siitä tulee kaunis juttu, huokasi kanssani koko perhe ja ajatteli päänsä puhki, mitenkä asia olisi autettava oikealle tolalle. Emmehän saata Avassylle lähettää antautumiskirjettä? Saakelin poika! Hän ei tuhlaa monta sanaa, ennemmin sopii häntä sanoa vaiteliaaksi, mutta jos on toimittava, tekee hän pian päätöksensä. Ja naisia tällaiset vakavat, toimintaan valmiit miehet enimmin miellyttävät.

Sisareni oli äärettömän onneton niitten kahden viikon kuluessa kuin neuvottelumme kestivät. Lopulta kuitenkin sovimme, että olkoon menneeksi! Minä matkustan perheen nimessä Gerön luokse ja ... ja ... ja niin edespäin.

Aioin lähteä kotia, joutuakseni pian matkalle, kun käytävässä ulkopuolella eteisen ovea tapasin Gerön.

— Sinä täällä? — kysyin kummastuneena.

— Niin, olen saanut sähkösanoman, ja riensin tapaamaan rakasta morsiantani.

— Minkä sähkösanoman?

Hän näytti minulle sen: "Olen Teidän, tulkaa ensi junalla. Edit." Häijy tyttö, antaa meidän turhaan neuvotella koko kaksi viikkoa!

Gerö herra voitti: unkarilaisessa puvussa hän vietti kihlauksensa; unkarilaisessa puvussa hän kävi vieraillemassa morsiamensa kanssa; unkarilaisessa puvussa vei hän hänet alttarille ja unkarilaisessa puvussa läksi hän hämmästykselle ja palasi — ranskalaisessa puvussa. Hämmästyksemme oli tietysti suuri, luulimme kaikki että nuori rouva oli vihdoinkin tuon pukumuutoksen aikaansaanut, mutta Edit selitti nauraen, että hän ei suinkaan voinut sitä ansiokseen lukea.

— Vartokaa vaan, kyllä hän itse kertoo, mistä syystä käytti tuota pukua ja minkätähden sen heitti.

Nuoren parin kotiintuloa vietettiin perheessä suurilla illallisilla ja kun sampanjan jälkeen ensimmäinen puhe oli suoritettu, vaadimme uutta lankomiestämme selittämään tuon omituisen arvoituksen.

— Te muistatte kai vielä kaikki — alotti Gerö kertomuksensa — noita kuudenkymmenen luvun aikoja. Elämämme oli täynnä innokasta toivoa — minä tarkoitan nuorisoa. Vanhat olivat huolestuneita, mutta me emme tietäneet heikkouskoisuudesta, me olimme pyhästi vakuutetut siitä, että väkisin valloittamme takaisin perustuslait, kun vaan panemme toimeen mielenosoituksia, mistä hinnasta hyvänsä, millä

tavalla tahansa. Unkarilaisia pukuja, isänmaallisia lauluja, salaisia kokouksia, rahankeräyksiä isänmaallisiin tarkoituksiin, otteluja poliisien kanssa jne., jne. Olin silloin lakitieteen ylioppilas pääkaupungissa; monet tovereistani pistettiin salvan taa tai sotamiesriviin, minä sattumalta pääsin kummastakin. Muutamain toverieni kanssa — meitä lienee ollut viisitoista — perustimme piirin, joka kokoontui kaksi kertaa viikossa erään ravintolan sivuhuoneessa ja vietti iltansa onnellisissa, isänmaallisissa haaveiluissa. Kuinka helpolta näyttikään meistä uuden Unkarin luominen, jähka vaan saisimme vallan käsiimme! Paljon kauniita, jaloja aatteita vaihdoimme ja kerran teimme juhlallisen lupauksen, että käytämme kansallispukuamme kuolemaan asti. Vuodet vierivät, minä päätin lakitieteelliset opintoni, palasin kotia ja pysyin lupauksessani.

— Siis lupaus! — huusi Editin äiti.

— Kärsivällisyyttä, äiti kulta, on vielä jatkoakin — lausui Edit, luoden riemusta loistavat silmänsä Geröön.

— Kuulkaamme, kuulkaamme! — kaikui joka taholta; — pyydämme jatkoa.

— Kerran sitten rakastuin, ensimmäisen kerran — jatkoi Gerö.

Uskomattomuuden mutina kuului seuran miespuolisista jäsenistä.

— Lasket joutavia! Olit ylioppilas Pestissä, etkä muka olisi ollut keneenkään rakastunut? — Näillä sanoilla minä toin ilmi yleisen mielipiteen.

— Liehakoitsija! Puolisonsa tähden hän niin puhuu! — väitti eräs toinen seurassa.

— Rakkauteni esineen nimi oli Gabriella. Minä rakastin häntä, mutta hän ei huolinut rahtuakaan minusta.

— Ja sinut vastustus teki vielä tulisemmaksi, eikö niin? — kysyi joku.

— En tiedä mikä sen vaikutti, se vaan on varma, että olin rakastunut. Silloin jo nuot isänmaallista innostusta uhkuvat ajat olivat ohitse, alettiin luopua unkarilaisesta kansallispuvusta, eurooppalainen muoti rupesi taas pääsemään valtaan ja laskiaisajan alussa siinä pienessä kaupungissa, missä tämä tapahtui, kiisteltiin paljon siitä, mentäisiinkö tanssiaisiin frakissa vai attilassa. Suurin osa naisia puolusti frakkia, tekivätpä oikein propagandaa sen puolesta, Gabriellan johdon alaisena. Jos joku mies vastustikin muita, niin kaunis johtaja kyllä sai hänet taivutetuksi. Sillä Gabriella oli kaunis, yhtä kaunis kuin rikas ja turhamielinen. Joka ei taipunut hänen oikkunsa alaiseksi, se oli hukassa ainaiseksi. Attilan puoltajien joukko oli jo huvennut sangen pieneksi ja varmalta näytti, että ensimmäisissä tanssiaisissa frakki voittaa, jos minäkin taipuisin. Sillä vastustus nojautui enää vaan minuun. Antautuisinko vai enkö? Sitä mietiskelin. Minä tunsin, että jos Gabriella rakastaisi minua, ripustaisin mielipiteeni ja attilani nauaan.

Tanssiaisilta lähestyi; Gabriellan kunnia oli kysymyksessä. Hän oli luvannut, ettei baalissa nähtäisi ainoatakaan attilaa ja kutsutti minut luoksensa kuulusteltavaksi. Sykkivin sydämin istuin hänen huoneesensa; hän oli kauniimpi kuin koskaan ennen. Hän lasi valloilleen kaiken kaunopuheisuutensa, kaiken viehätysvoimansa, voittaaksensa minut puolelleen. Pyysi minua hänen tähtensä antamaan myöten tuossa pikku asiassa; tanssiaisten jälkeen saisin vaikka kuolinpäiväni saakka käydä unkarilaisessa puvussa, mutta hänen vastustajansa nauravat hänelle, jos hän ei pidä lupaustaan. Minä panin vastaan. Vihdoin hän menetti malttinsa ja huudahti kiivastuneena: "Hyvä, silloin en minä ikinä tule omaksenne!" Maailma pyörähti silmissäni. Tähän asti hän ei koskaan ollut lausunut ainoatakaan sanaa, josta olisin saattanut päättää hänen vähimmälläkään tavalla suosivan minua; nyt hän, ikäänkuin sydämensä salpa olisi pamahtanut auki, yht'äkkiä ilmaisi itsensä! "Te siis voisitte rakastaa minua?" kysyin mielenliikutuksesta vavisten. Hän katsoi minuun, ei minuun — vaan sisimpään sydämeeni ja vastasi: "Sen sanon sitte tanssiaisissa!" Asia oli ratkaistu: frakki voitti. Mutta minä ... minä en voittanut! Tanssiaisissa pyytäessäni vastausta, tuo armoton koketti heleästi naurahtaen vastasi: "laskin leikkiä, paljasta leikkiä!"

Tuli ilmi, ett'ei hänen ollut juolahtanut mieleenkään minua rakastaa; hän meneekin näinä päivinä kihloihin erään husaariupseerin kanssa, jota joka hetki odotetaan Wienistä. Jouduin epätoivoon ja tuskassani minulta pääsi tuo vähän omituinen kysymys: "miks' ette voi minua rakastaa?" Gabriella vastasi ilkkuen: "Miks' en? Siks' en, että minä pidän iloisista, hauskoista ihmisistä, ja Te tuossa ijankaikkisessa unkarilaisessa puvussanne olette tuommoinen ... noh, tuommoinen surkea unkarilainen!" Enempää en tarvinnut. Olin tullut järkiini. Mutta silloin tein sen päätöksen, että nain vaan sellaisen naisen, jolle kelpaan surkeanakin unkarilaisena. Sen vuoksi en tätä ennen ole heittänyt tuota pukua.

— Eläköön surkea unkarilainen, eläköön! —kajahti illallispöydästä ja eläköön-huutoa seurasi uuden

KOMISIONI.

Löytyy luonnossa lakeja, joita sopii epäillä, vaan kuitenkin on olemassa yksi epäilemätön, järkähtämätön laki, se nimittäin, että jos pääkaupunkilaisella on maalaistuttavia, nämät vallan varmaan kunnioittavat häntä komisioneilla eli toimenannoilla. Maaseutulainen ei katso pääkaupunkilaista muuksi kuin komisariukseksi, jolla lyhintä tietä ja suurimmalla maksunsäästöllä eli pienimmällä kustannuksella saattaa toimittaa ostoksensa taikka suorittaa minkä nimellistä tehtävää hyvänsä. Pestissä asuva on maaseutulaisen silmissä toimeenpaneva viranomainen, sillä "teillä siellä pääkaupungissa" ei muutenkaan ole mitään työtä, "te siellä Pestissä" ehditte kaikkiin, "te pestiläiset" paraiten tiedätte, mitä ja mistä saapi ostaa halvalla ja hyvää sanalla sanoen, me pestiläiset emme ole muuta kuin kauppapuotien edessä vetelehtivää, kuljeksivaa, pasteerailevaa joutoväkeä, joitten oikeastaan pitäisi olla erittäin kiitolliset maalaistuttavillemme siitä, että he valmistavat meille tilaisuutta käyttäa aikaamme hyödyllisesti ja opettavaisesti. Kiittämätön pestiläinen, joka pelonalaisena avaat jokaisen maaseudulta tulleen kirjeen ja tuskallisella aavistuksella luet siinä ilmi tuotuja ystävyiden tunteita, hyvin tietäen, että lopuksi kirjeenkirjoittaja rohkealla käänteellä lähettää sinut Alter & Kis'in, Lutvikki Posner'in tahi jonkun muun tunnetun firman luokse! Sinä tietysti et aavistakkaan, että maalaisystäväsi tarkoittaa parastasi ja tahtoo pitää huolta jostakin huvituksesta, jolla saatat edes vähäisen lyhentää työttömyydestä pitkäksi ja ikäväksi käyvää aikaasi.

"Komisioni" on yleinen nimitys niitten kaikenlaisten toivomusten ja halujen merkitsemistä varten, joitten on tapa ilmaantua maaseutulaisten tarpeissa. Komisionit ovat tuhatlajisia, niinkuin niitten lähettäjätkin.

Setä X'ltä on kansi lohjennut piipunpesästä. Tämän merkillisen tapauksen johdosta saapuu ennen pitkää pieni paketti veli Y'lle. Tämä rientää postiin siinä toivossa, että on tullut joku lahja. Katkera pettymys! Paketissa on vaan vanha, merenvahainen, tupakalta löyhkäävä piipunpesä, joka on kultasepälle korjattavaksi vietävä.

Ylioppilas odottaa kärsimättömästi kuukauden loppua, jolloin hänen on tapa saada rahoja kotoa. Menettäessään viimeisen floriininsa kahvilassa biljardipeliin, käy hänen luonaan postiljooni, jättäen palvelustytölle sen tiedon, että nuorelle herralle on tullut rahakirje, joka saadaan häneltä k:lo 8-9 välillä postihuoneesta. Rakastunut ei koskaan niin suloisesti ikävöiden ja säntilleen ole saapunut sovittulle yhtymäpaikalle, kuin ylioppilaamme postihuoneesen määrättyllä ajalla. Sydän sykähdellen hän allekirjoittaa kuitenkin, repäisee sitten auki kirjeen, mutta — voi! rahaa-lähettävän isän käsiala ei hymyile siitä hänen vastaansa, vaan naapurisedän, joka pyytää häntä ensi postissa lähettämään kukansiemeniä.

Zsuzsika menee miehelään pääkaupunkiin. Kynneliä vuodattaen hän lähtee kodistaan, vieden mukanaan onnentoivotuksia ja — komisioneja. Hänen sisarensa kirjoitti muistiin koko suvun komisionit: pikku Gyulalle talvivaatteet, Bélalle ruoska, Kláralle tusina valokuvia, Ferille revolveri, Imrelle kalenteri, Czilille hankkia tieto missä kartiineja paraiten pestään, Julille urkkia mistä parasta hammaspulveria saadaan, Kálmánille naula turkkilaista tupakkaa, Arankalle tiedustella mitä vanhasta pianosta annetaan, jos sen tahtoo vaihtaa uuteen, Pali sedälle tilata sanomalehtiä ... kynäni väsy kirjoittamasta kaikkea, mitä sisaren pitkän pitkään luetteloon on merkitty.

Joskus katkeevat hellimmätkin siteet, ystävyys laimenee aikaa myöten, tuttavuus haihtuu, rakkaus sammuu, mutta se, joka saattaa vanhat tunteet uudestaan hereille, taas kutoo ratkenneet siteet yhteen, se on komisioni.

Olet lukenut iltalehtesi ja lepääät mukavassa nojatuolissasi, antaen ajatuksesi liidellä sinne tänne. Koputus ovella, talon vartija astuu sisään, kädessä kirje. Käsiala päällekirjoituksessa tuntuu tutulta, olet sen joskus nähnyt, et enää muista milloin ja missä. Avaat kirjeen, katsahdat allekirjoitusta, "Zakariás Pipaszár".

Zakariás Pipaszár! Tämä nimi johtaa muistisi kouluaikeihin, sinä kerran lölytit kelpo lailla erästä Sakari Pipaszária, hän antoi sinut ilmi rehtorille ja puolen vuorokauden aresti, levolle pyhitettynä sunnuntaipäivänä, sovitti tämän oman käden oikeutesi. Sakari raukka, mikähän lie hänestä tullut? Kahteen vuosikymmeneen et ole kuullut hänestä mitään. Nyt hän kääntyy puoleesi, sinä rupeat levottomalla mielellä kirjettä lukemaan. Sakari kirjoittaa olevansa notarius eräässä maakylässä, mutta yhä seuraavan kohtaloasi suurella mielihartaudella. Äskettäin hän oli virallisessa lehdessä lukenut

sinun tulleen ylennetyksi virassa ja tällä tavoin saanut tietää sinun vielä olevan elossa ja asuvan pääkaupungissa. Hänellä on veljenpoika, suuri hulivili, joka ei viitsi lukea ja sen vuoksi on erotettu koulun kolmannelta luokalta. Mutta poika on nero, häntä suuresti miellyttää piirustaminen, milloin vaan saa kynän tahi vaikkapa vain hiilen käteensä, rupee heti kuvaamaan ihmispäitä, jopa puitakin ja kotieläimiä, niinkuin esim. aaseja, suurella kätevyydellä. Semmoisen kyvyn hunningolle jättäminen olisi vahinko isänmaalle, joka ei ole liioin rikas neroista, ja sentähden on päätetty laskea ylempänä mainittu hulivili isänmaan alttarille. Lähettävät hänet sen vuoksi pääkaupunkiin ja, luottaen tunnettuun ystävällisyyteesi ja avuliaisuuteesi sekä vaikutusvoimaasi, ohjaavat suoraan sinun luoksesi sillä pienellä pyynnöllä, että suosiollisesti hankkisit hänelle niin suuren stipendin kuin mahdollista maalaustaiteen oppimista varten. Vakuuttaen erinomaisesta kunnioituksestaan todellinen ja uskollinen vanha ystäväsi Zakariás.

Tämä on semmoinen komisioni, jota sinun ainakin täytyy yrittää toimittamaan, mutta on niitä sellaisiakin, jotka tavallisesti jätetään suorittamatta. Sinulla on jossakin Unkarinmaan sopessa sangen, sangen hyvä ystävä, niin hyvä, ettet enää muista hänen nimeänsäkään. Te olette joskus juoneet veljenmaljaa joissakin kemuissa, jolloin sinun ja muitten läsnäolijain mielestä Euroopan tasapaino horjui. Saat sen johdosta kirjeen, jossa tuo hyvä ystäväsi ei pyydä muuta kuin että hankkisit hänelle sikäläisen postimestarinviran. Mitenkä kykenisit sitä tekemään, sinä, jolla ei ikinä ole postiviranomaisten joukossa muuta tuttavaa ollut kuin kirjeitäsi kotia tuova postiljooni? Tekisit kuitenkin suuren tuhmuuden, jos rupeisit sitä mahdottomuutta ystävällesi selittämään. Hän ei uskoisi sinua. Asuthan sinä Pestissä ja Pestissä ovat hallitusmiehetkin; mahdotonta, ettette toisianne tuntisi, Pestiläinen tuntee tietysti jokaisen Pestissä. Jos et auta häntä, olet "ylpeä" taikka ystävyytesi on kylmennyt. Käytettävänäsi on vaan yksi ainoa keino, se nimittäin että asianomaisella kunnioituksella heität kirjeen paperikoriin ja noudatat arvokasta vaitioloa.

Kolmen kuukauden kuluttua tulee sitten toinen kirje, jossa ystäväsi suurimmalla ihastuksella kiittää mahtavaa suojelustasi, ilolla ilmoittaen että on saanut postimestarinviran ja vakuuttaen sinulle muuttumatonta ystävyyttä ja ikuista kiitollisuuttaan. Sinä taitat kirjeen kokoon sillä rauhallisella omallatunnolla, että vaivasi ei ole hukkaan mennyt ja — viskaat sen paperikoriin.

Onnellinen se, joka voi näin helpolla päästä, mutta voi sitä, joka on joutunut tyytymättömän toimenantajan kynsiin! Maaseutulaisen päähän pistää toisinaan se ajatus, että Pestissä aina ihmisiä petetään; pestiläinen firma ei muka ole muuta kuin etuoikeus peijaamiseen. Hän pitää kaikkea liian kalliina; se, mitä hänelle lähetetään, ei koskaan ole hyvää ja jos tavara ei ole kallista eikä huonoa, silloin on varmaa että häntä on petetty. Hän kirjoittaa sinulle: lähetä semmoista ja semmoista kangasta. Sinä lähetät, mutta kangas saapuu takaisin, tee hyvin mene uudestaan kauppiaan luo, antakoon toista, sillä tämä on liian vaaleata ja liian kallista. Sinä toimitat halvempaa ja tummempaa. Tulee takaisin: liian paksua. Lähetät ohuempaa. Saat takaisin: ei ole kestävä, mene toiseen puotiin; tämä kauppias on hunsvotti, petturi. Kymmenen kertaa viet postiin yhä uutta ja uutta kangasta, ei vain tyydytä, kirjoitetaan että näyttää siltä ettet mielelläsi toimita komisionia, ehkäpä se sinua vaivaakin. Lähetät vimmastuneena vielä yhdenkertoista kerran ja yhdenkertoista kerran lähetys palaa kuin palaakin takaisin, sillä ilmoituksella, että asianomainen ei enää tahdo rasittaa sinua, älä osta enempää, pääkaupunkiin joskus tullessaan hän itse tekee ostoksen. Puolen vuoden päästä niin tapahtuukin, hän ostaa silloin sitä, mitä sinä ensi kerralla lähetit, kalliimmasta hinnasta kuin sinä olisit maksanut ja — luulee itseään mainioksi kaupantekijäksi!

Minulla on hallussani herttainen pieni kirje. Viehättävä komisioni, vieläpä mitä omituisimpia. Ei piippua, ei ruoskaa, ei hammaspulveria, vaan — kuulkaamme koko kirje.

"Rakas Argus setä!"

Viikon päästä tulemme papan ja mamman kanssa Pestiin ja silloin suuresti iloitsemme sekä mamma että minä jos saamme nähdä sedän sillä minä niin mielellään muistelen niitä päiviä kuin yhdessä vietimme muistaako setä vielä minua? se pikku lintu on terve josta setä niin piti ja viihtyy hyvin ja minä pääsen ylioppilastanssiaisiin se tulee ensimmäiset julkiset tanssiaiset sillä tähän asti minä en vielä ole ollut suurissa tanssiaisissa vaan ainoastaan kotihuvituksissa niinkuin viininkorjuun aikana jolloin niin hirveästi tanssimme ja minulla tulee olemaan valkoinen hame punaisilla nauhoilla minä olisin tahtonut vihieriää mutta se on myrkyllistä ja sentähden lähetän tuhannen suuteloja sedälle ja olen sedän

rakas
sukulainen
Irma.

P. S. Pyydän setä kulta koska minulla ei ole tuttavuuksia Pestissä ja minä en tahtoisi istua ylioppilastanssiaisissa persiljaa myymässä että setä toimittaisi minulle kavaljeereja joille minä esitettäisiin mutta että ne olisivat pulskeita poikia ja hyviä tanssijoita sillä minä niin kovasti pidän

tanssista varsinkin tschaardaaschista.

Sama.

Jos pikku Irma olisi ollut rehellinen, olisi hän ehkä pyytänyt sitäkin, että tanssijain jälkeen hankkisin hänelle — miehen.

Voisihan sekin olla "komisioni".

VALKOISET KETUT.

Nathalie parka!

Tuossa hän venyi pehmeällä matolla, joka peitti ruokasalin lattian, kovasydämisen miehensä Alfredin kiiruhtaessa makuukamariin muuttaakseen pukuaan ja sitte lähteäkseen pois kotoa.

Monta katkeraa pettymystä tämä nuori vaimo oli saanut kokea siitä asti kuin hän neiti Nathalie Homokysta oli muuttanut rouva Illokyksi. Kovin katkeralta tuntui hänestä ensinnäkin häämatkan myttyyn meneminen, jota mies yritti hänen mielestään varsin huonosti puolustamaan asianajajatoimensa kiireellisyydellä ja tärkeydellä. Merkillistä oli edelleen se muutos, joka miehessä oli tapahtunut nuoren rouvan Rembrandt-hattuun nähden: sulhasena hän sitä oli ihaillut, nyt se hänestä oli kummallinen ja liiaksi huomiota herättävä. Niinikään ... mutta miksikä luettelisin erikseen niitä suurempia ja pienempiä pilviä, joilla Alfred tuon tuostakin pimitti lempiviikkojen taivaan? Siirryn heti suurimpaan, siihen, joka saattoi Nathalien vaipumaan maahan, lattialle, matolle.

Kuvitelkaamme mieleemme nuorta vaimoa, jolle hänen onnellisuutensa ensi päivinä mies ilmoittaa: "suo anteeksi, kultaseni, mutta tänä iltana en voi olla kotona; minulla on vanha illallisseura, jonka on tapana kokoontua joka tiistai-ilta, ja minä olen luvannut naituanikin noudattaa tätä hyvää tapaa." Mitä ken vaimo hyvänsä, jonka mies hänet tällä tavoin tahtoi jättää, sanoisi, sen lausui Nathaliekkin, itkien, soimaten, rukoillen. Hän aloitti tuommoisilla yleisillä mietelmillä kuin "aviopuoliso ei saa huvitella itsekseen" ja lopetti tällä itsekohtaisella huudahduksella: "äitini, äitini, jos olisit tämän tiennyt, etpä suinkaan olisi minua miehelään laskenut!"

Mutta Alfrediin tämä perheellinen myrsky ei tehnyt vähintäkään vaikutusta. Uskalsipa hän vielä pisteliäällä ivalla väittää, että hän vain säilyttääksensä Nathalien hyvää mainetta lähtee ulos, muuten hänen pikku puolisonsa varmaan joutuisi ilkeän kotityrannin huutoon, joka tahtoo sitoa miehensä köydellä kiinni pöydänjalkaan. Hän suuteli vaimonsa kaunista otsaa ja poistui.

Pois "valkoisten kettujen" luokse. Sillä niin nimitettiin tuota hänen pöytäseuraansa, muitten samanlaisten seurain esimerkin mukaan, joilla oli tapana ottaa itselleen varsin omituisia nimiä.

Kun Alfred palasi hyljätyn kotilietensä ääreen, löysi hän sen haltijattaren sortuneena matolle. Ei veressään, ainoastaan aamupuvussaan, joka erittäin somisti hänen solakkaa vartaloansa.

Nathalie odotti tästä asennosta suurta vaikutusta, se oli oleva mielenosoituksena miehen kovasydämisyyttä vastaan. Alfred varmaankin säikähtyy, löytäessään hänet tässä asennossa; kysyy, kauanko hän siinä on ollut, ja saapi silloin kuulla tuon kauhistuttavan ilmoituksen, että Nathalie on tällä tapaa viettänyt koko pitkän illan. Mahdotonta, ettei tämä kohtaus herätä sääliä hänen kivisydämässään, ja hän on rientävä katuvaisella mielellä lupaamaan parannusta vastaisuudeksi.

Näin viisasteli itsekseen Nathalie, kun hän kello kymmenen ajoissa kuuli miehensä tunnetut askeleet etehisestä lähenevän.

Mutta mikä uusi pettymys! Alfred ei säikähtynyt tuosta asennosta eikä katunut pahaa tekoaan, vaan alkoipa vielä, ikäänkuin ei olisi mitään erinomaista huomannut, iloisesti kertoa, kuinka hauska hän oli iltansa viettänyt.

Tällaisia kohtauksia oli Illoky-Homokyn avioliiton ensi kuukauden aikana tapahtunut jo kolme kertaa ja tänään — kuukauden neljäntenä tiistaina — oli se taas uudistuva.

Mutta nyt juolahtaa Nathalien päähän jotakin, joka yht'äkkiä valaisee hänen synkät kasvonsa; hän nojaa kauniin päänsä käteensä ja puhuu itsekseen: "minun täytyy tietää, missä hän käy, minä tahdon nähdä nuo 'valkoiset ketut', jotka hävittävät avioelämäämme. Minä menen hänen jälkeensä. Naisena

sitä en voi tehdä, mutta minä puen itseni mieheksi ja seuraan häntä."

Hän kavahtaa tuoiltaan, hiipii vaatekammioon, anastaa sieltä yhden miehensä puvuista ja sulkeutuu sitte makuukamariinsa. Muutaman hetken kuluttua hymyilee häntä vastaan peilissä sangen sievä poikanen, joka koettelee, mitenkä silinterihattu häntä paremmin somistaisi, kallellaan sivulle vaiko niskaan tai otsaan painettuna. Yölliseen seikkailuun paraiten soveltuvana viimeksi mainittu asento hyväksytään ja kun hän vielä lisäksi veti kauluksen pystyyn, ei kasvoista pistänyt esiin muuta kuin pieni viehättävä nenä. Tämmöisenä hän suuresti miellytti itseään, ja tutkiessaan peilissä tuota somaa poikaa, joka pistää kätensä takin taskuihin, hän purskahti iloiseen nauruun ja unhotti tykkänään, että tuo nuori poika oikeastaan oli maailman onnettomin vaimo, jonka hänen armoton miehensä uskottomasti jättää muutamain valkoisten kettujen mieliksi.

Vaan mikähän paperi takertuu taskussa kopeloivaan käteen? Hän vetää sen esiin. Tunnettu käsiala ... Pali Szücs'in, tuon heidän vanhan hyvän ystävänsä, joka ensiksi esitti Alfredin Nathalien kodissa ja sittemmin suuressa määrässä oli ollut avullisena siihen, että avioliitto heidän välillään syntyi.

Kirje ei sentähden joudu nuoren naisen käsiin, että se jäisi lukematta, ja tämä kirje oli vielä lisäksi sitä laatua, että jo sen ensimmäiset rivit herättivät aivan erityistä huomiota. Se kuului sanasta sanaan näin:

"Rakas Alfred!

"Muutaman päivän perästä sinä menet naimisiin ja minä toivotan sinulle onnea tällä uudella uralla, jossa itsestäsi riippuu, onko siinä kasvava ruusuja vai ohdakkeita. Nathalie on kaunis, hyvä ja älykäs — hänellä on vain yksi vika, johon hän ei kuitenkaan voi mitään, ja se on se, että hän on vanhempiansa ainoa lapsi. Semmoisena hän on ollut kodin tähtitarhan keskipisteenä, jonka ympäri kaikki on kierrellyt, jota kaikki ovat palvelleet, mairitelleet, hemmotelleet, sanalla sanoen Nathalie on pilalle hellitelty pieni velho."

Historiallinen totuus vaatii meitä mainitsemaan, että lukijan pienet huulet tässä paikassa vähäisen ynseästi vavahtivat. Hän jättikin lukemisen hetkeksi, katsoen eteensä ilmaan; sitten hän taas jatkoi.

"Tällaiset naiset ovat tavallisesti taipuvaiset tekemään miehestään semmoisen koneen, joka käy vaan heidän mielikseen. Kihlusaikananne olen sinua silmällä pitänyt ja huomannut, että jos sinä, veli kulta, et ajoissa ala kasvattaa pikku puolisoasi ja totuttaa häntä itseesi, niin hän on kasvattava ja totuttava sinut itseensä. Ja silloin sinä et voi astua askeltakaan kynnyksesi ulkopuolelle ilman hänen erityistä lupaansa, et voi venyä sohvalla, jos hän tahtoo nähdä sinut nojatuolissa, ja jos mielesi tekee polttaa sikari, on sinun siitä laadittava nimenomainen anomuskirja."

— Kas sitä vaan! — sanoi itsekseen Nathalie.

"Harvassa naisessa on sitä järkevyyttä, että jättäisi miehensä vapauden rajoittamatta, ja minä luulen, Nathaliessa kaikista vähimmin. Sinun täytyy siis taistella ja voittaa itsellesi tämä vapaus, ei väärin käyttäaksesi sitä, vaan päin vastoin laskeaksesi sen vapaaehtoisena uhrina hänen jalkainsa juureen. Vangiksi minä suon miehen — mutta sellaiseksi vangiksi, joka kantaa taskussaan vankilansa avainta.

"Jos olisin sinuna, tiedätkö mitä tekisin? Minä annan sinulle reseptin, jolla on se etu, että sitä on koeteltu ja tehokkaaksi havaittu; itse olen sitä noudattanut ensimmäiseen vaimooni nähden. Minä aloittaisin sillä, että heittäisin häämatkan siksensä ja saattaisin pikku puolisoni heti jokapäiväisen elämän raitioon, jotta hän tottuisi taloni järjestykseen."

— Vai niin! Siitä syystä siis ei häämatkastamme tullut mitään!

"Sen jälkeen, ennenkuin löisin esiin suurimman valttini, ottaisin selkoa, kuinka myötenantava hän on ja mitenkä suuri minun vaikutusvoimani. Vaadi häneltä jotakin turhuuden uhria, esim. jostakin mielihatusta luopumista."

— Ahaa! Rembrandt-hattu!

"Jos hän siihen myöntyy, älä silloin kammo uskaliainta yritystä, seuraten minun esimerkkiäni, joka heti avioliittoni ensipäivinä anastin itselleni yhden vapaan illan sillä tekosyyllä, että minun täytyi viettää se eräässä ystäväpiirissä, jolle minä kiireessä annoin tuon kummallisen nimen 'valkoiset ketut'. Sangen raskaiksi kävivät minulle ne perheriidat, joita minun näiden kettujen tähden täytyi kestää. Kovin minua suretti tuolla tavoin kiduttaa vaimo parkaani ... mutta kasvatus pakoitti siihen. Ja vähitellen tulivat hedelmät näkyviin. Nuori rouvani muuttui kokonaan..."

Nathalie ei lukenut enempää. Siinä oli jo tarpeeksi saattamaan hänet sangen viekkaasti ja

veitikkamaisesti hymyilemään.

Hän riisuu heti yltään miehen vaatteet ja sukeltaa sen sijaan viehättävän aamuhameen pitsimereen. Katsahtaa vielä peiliin ... korjaa pikkuisen hiuksiaan ... ja sitte pois budoariin, jossa hän heittäytyy mukavaan nojatuoliin, asettaen pienet jalkansa kamiinin rautaa vastaan.

Ja hän odottaa...

Alfredin täytyy astua tämän budoarin lävitse, jos kamaristaan tahtoo mennä valkoisten kettujen luolaan.

Hän kuuluu jo lähestyvän. Ainakin oli Nathalie kuulevinaan askelia viereisestä huoneesta. Joku mies kävi siellä, se on varma, mutta hän seisahtui. Minkätähden hän seisahtui? Ehkäpä hän epäröi?

Niin, Alfred todellakin epäröi.

Hän seisoo toisessa huoneessa ja kokoilee sielunsa voimia suoritettavaan otteluun.

Sillä jos ihmisystävällinen sääli pusersi meistä huudahduksen "Nathalie parka!" niin saatamme saman tunteen valtaamana sanoa myöskin: "Alfred parka!"

Mies kärsi näet yhtä paljon taistelusta kuin hänen nuori vaimonsa, hänen puolustuksensa kysyi yhtä paljon henkistä voimaa kuin tämän ryntäykset. Nuot kyöneleet tipahtelivat hänen sieluunsa kuin palava öljy; nuot soimaukset ja rukoukset, joitten tulvassa hän ulos mennessään kahlaili aina portille asti, tuskastuttivat häntä sanomattomasti; hänen rauhaa ikävöivä luonteensa olisi ottelujen kestäessä ollut sata kertaa valmiina sovinnon tekemiseen, ellei hänelle taas olisi johtunut mieleen Pali Szücs'in kirje.

Sillä hän oli vakuutettu siitä, että Pali oli oikeassa ja että hänen puolisolonsa pieni pakkotaivutus oli erittäin tarpeen.

Eikä ollut siinä kyllä, että nuo kotiottelut häntä tuskastuttivat; yhtä ikävystyttävä oli se, mikä niitten jälkeen seurasi, kun hän oli asunnostaan lähtenyt ja kadulle joutunut.

"Valkoisia kettuja" ei ollut olemassa; hänen ei siis ollut minnekään mentävä. Ei kukaan häntä missään odottanut. Hyvin lämmitetty, mukavasti sisustettu asunto hänen oli jättäminen, yksin vetelehtiäksensä ulkona tyhjillä kaduilla, kylmässä ja tuulessa; hän tosin yritti pistäytymään sellaiseen ravintolaan tahi kahvilaan, jossa ennen aikaan hänen tuttavansa kävivät, mutta joko hän ei tavannut heitä taikka tuntuivat he hänestä nyt — suoraan sanoen — erinomaisen ikäviltä. Mikään yhteinen harrastus ei enää sitonut heitä toisiinsa, ja kun päivän tapaukset olivat pohditut, ei hänellä enään ollut heille mitään sanottavaa. Mahdollista että hänen mielentilansakin oli tähän syynä. Hänen ajatuksensa lentelivät aina vain kotia; siellä hän näki armaan puolisonsa ikävissään itkevänä ja surevana, ja hän harmistui siitä, että he näin toisistaan erillään olivat tuomitut kiusalliseen ikävyyteen, sen sijaan että heidän yhdessä olisi voinut olla hyvinkin hauska.

Alfred ei viihtynyt kauemmin kahvilassa, hän riensi taas ulos tyhjiä, kylmiä katuja mitteleämään.

Jospa hänen asunnossaan vaan olisi ollut kaksi sisäänkäytävää, niin hän olisi kuin olisikin sievästi puikahtanut huoneesensa ja viipynyt siinä puoli-yöhön asti; silloin hän olisi ollut tulevinaan kotia.

Mutta siinä ei ollut kahta ovea.

Mitä siis tehdä? Ei muuta kuin kuljeksia, vetelehtiä, ikävystyä.

Eipä niinmuodoin ollut ihmettelemistä, että Alfred, tämmöinen ikävä ilta ja nuot säännölliset ottelut tulossa, epäröiden käyskentelee kamarissaan.

Onko hänen enää jatkaminen sotaa, tuumii hän itsekseen ja tulee siihen päätökseen, että koska kerran on sen aloittanut, täytyy se loppuunkin saattaa. Nathaliessa ei vielä huomaa merkkiäkään myöntöväisyydestä, nöyryymisestä — siis pois!

Vielä rohkaisee hän mielensä, karaisee vielä kerran sydämensä, katsahtaa peiliin ja huomaa unhottaneensa näyttää tarpeeksi ankaralta. Vetäsee pari ryppyä otsaansa... Kas niin!

Ovi aukenee.

Nathalie ja Alfred seisovat silmä vasten silmää.

Vaan mitähän tämä merkitsee — mikähän silmäkääntäjä tässä on tempujaan tehnyt? Myrskyisten pilvien sijasta täyttää budoarin herttainen päivänpaiste. Viehättävimmällä hymyllä tervehtää nuori rouva miestään.

— Oletko vielä kotona? — kysyy hän iloisesti; — luulin sinun jo aikoja sitte menneen.

— Täytyi kirjoittaa pari kirjettä, se viivytti minua — vastaa Alfred, joka tuskin kykenee kummastustaan salaamaan.

— Joudu, kultaseni, kello käy jo yhdeksättä ja kettu-toverisi suuttuvat sinuun, jos myöhästyit... Mutta herran tähden, miksi katsot minuun noin kummallisesti?

— Sitäpä vielä kysyt, — vastaa Alfred, laskien hattunsa pöydälle; — kummastelen käytöstäsi: ennen olet pidättänyt minua pois menemästä ja nyt kehoitat siihen.

— Älä enää muistuta tuosta tuhmuudestani... Suo anteeksi, että olen käyttäytynyt niin mielettömästi.

Ja hän ojensi hänelle kätensä. Alfred puristi, hyväili sitä ja istui tietämättään toiseen nojatuoliin ihan vaimonsa viereen.

— Sinä siis ... myönnät käyttäytyneesi ... jos minäkin saan käyttää niin kovaa sanaa ... mielettömästi?
— jatkoi riemusilmin Alfred, hypistellen aamuhameen pitsejä.

— Tietysti! Olin itsekäs, tahdoin riistää sinulta vapautesi... Mutta lupaan nyt kokonaan muuttua. Tästedes saatat minun puolestani mennä mihin milloinkin mielit... Kuules, kello lyö jo neljänneksen yli kahdeksan ... valkoiset ketut odottavat ... riennä!

— Odottakoot vielä hetkisen — kuiskaa Alfred, nojaten pänsä Nathalien olkaa vastaan.

— Mutta valkoinen karitsa pelkää valkoisia kettuja ... ne raatelevat hänet vielä, jos hänen tähtensä jäät kotia.

Joku paperi putosi lattialle, Nathalien vetäessä esiin nenäliinan taskustaan.

Molemmat purskahtavat nauruun, joka päättyi pitkään — suuteloon.

Tästä hetkestä alkaen rouva Illoky ei ikinä enää kuullut sanaakaan valkoisista ketuista.

LAINANPYYTÄJÄT.

Kenelle tuo nimi ei sopisi?

Eläähän koko maailma lainasta!

Siitä elää puhuja, joka erästen kysymysten seikkaperäisellä valaisemisella herättää ihmettelyä jokaisessa, joka ei ole lukenut samain kysymysten seikkaperäistä valaisemista Stein'in, Stuart Mill'in tai Bluntschlin teoksissa. Tämä on valtiollinen lainansaaja eikä hän missäkään suhteessa eroa kirjallisesta lainanottajasta, joka koputtaa jonkun ranskalaisen tai englantilaisen kirjailijan ovelle, sieppaa kainaloonsa jotain hänen irtaimistostaan ja esiintyy sitten alkuperäisellä tuotteella kotimaan kirjallisuusmarkkinoille, kunnes sen ilmi tultua hän ryöstökynäilijän nimellä ja arvolla asetetaan ansaittuun lepoon. Entäs tuo kaunis rouva, joka muodin hyväatekevän suojeluksen alaisena käyttää jonkun maalais-Maijan paksua palmikkoa, eikö hänkin elä lainasta?

Minä en jatka luetteloa, sitä vähemmän, kuin minun nyt ei ole aikomus puhua näistä tämmöisistä lainanhakijoista. Eikä niistäkään, jotka säännön mukaisessa järjestyksessä ovat sisäänkirjoitetut jonkun pankkilaitoksen kirjoihin.

Minun lainanhakijani ovat toisenlaisia olentoja, semmoisia, joitten koko elinkeinona on yksinomaisesti lainaaminen. Todellakin mukava ammatti, josta on vielä sekin etu, ettei siitä tarvitse mitään veroa maksaa.

Ja tämän elinkeinon harjoittajia ei ole niinkään harvassa. Rotu on häviämätön ja menestyy parhaiten pääkaupunkien kiviperäisessä maassa.

Kuuleppa — ovellesi koputetaan.

— Astukaa sisään!

Eteesi ilmestyy mies jotensakin kuluneissa vaatteissa.

— Kenen kanssa minun on kunnia puhua? — kysyt kohteliaasti.

— Etkö enää tunne minua? — vastaa hän.

Sinä hämmästyit, kun vento vieras olento sinutellen takertuu itseesi, mutta tulokas antaa heti selityksen.

Murheen ja soimauksen ilme kasvoissaan hän muistuttaa sinua yhdessä vietetyistä kouluvuosista. Tietysti siitä on jo pitkä aika kulunut, mutta hänellä ne vielä ovat unhottumattomassa muistossa. Hän tietää todellakin, missä sinä olet koulua käynyt, mainitseepa vielä parin opettajasi ja muutaman koulutoverisi nimetkin. Hänen nimensä ei tosin mitenkään muistu mieleesi, mutta tämän vian vieras osaa selittää. Sinä olet näet sen jälkeen tullut isoksi herraksi, olet elänyt hyvin, ja hyvinvointi saattaa unhottamaan. Hän sitä vastoin (surun pilvi nousee hänen otsalleen) on uskollisessa muistossa säilyttänyt tuon unhottumattoman ajan, sillä hänen on siitä asti täytynyt kurjuudessa elää. Niin, kurjuudessa, vaikka hänessä kyllä on työn halua ja kykyä. Mutta hän ei tahdo sinua enempää häiritä. (Hänen äänensä värisee tukehduetusta murheesta.) Herran haltuun! Elä onnellisena!

Hän on jo menemäisillään. Yht'äkkiä hän kääntyy takaisin. Jotakin tuli hänelle mieleen. Juuri nyt se juolahti hänen päähänsä.

— Minä pyydän, anna minulle lainaksi 10 floriinia, ainoastaan 10 floriinia — taikka parempi on: anna 20! Huomenaamalla saan rahaa. Täsmälleen kello kymmenen tuon rahat takaisin. Missä olet kello kymmenen? Kotonako? Hyvä, vaan jos en tapaa sinua kotona, voinko antaa rahat palvelijallesi? Olen kovin säntillinen, siinäpä juuri onnettomuuteni.

Sinä tosin mietiskelet hetkisen ja taipuvaisuutesi vaakakieli häilyy sinne tänne, mutta lopulta hiisi vieköön — annat hänelle kaksikymmentä floriinia ja hän lähtee kiitollisena tiehensä.

Seuraavana päivänä kello kymmenen, samoin kuin kolmantena, neljäntenä päivänä kello kymmenen ja vielä lukemattomina päivinä kello kymmenen sinä turhaan odotat tuota säntillistä maksajaa, joka epäilemättä sentähden ei ole saattanut luoksesi tulla, että hän samaan aikaan jonkun toisen koulutoverinsa luona on nauttinut onnellisen jälleennäkemisen riemua.

Tämä on "koulutoveri" tahi "vanha tuttava" tahi "muinoinen ystävä" tahi "48-vuoden asekkumppani" — sanalla sanoen muistoista elävä lainanetsijä. Hän aina koskettaa helliä kieliä. Szolnokin luona te yhdessä olitte leirissä, Budan te yhdessä valloittitte. Jokaisen oloihin hän on erinomaisesti perehtynyt.

Lähinnä häntä seisoo "hyvä perheenisä" taikka "onneton mies", joka elää mukavasti perheensä jäsenten kuolemantapauksista.

Hän käy mustissa, suruharso pysyy alati hänen hatussaan. Hänen kasvonsakin ovat synkän ja kolkon näköiset.

Tänään hän ilmestyy herra X:n luo, köyhänä virkamiehenä, jonka vaimo venyy kuolinvuoteellaan; hän pyytää lainaksi 3 floriinia ja lupaa maksaa ne takaisin tulevan kuun ensi päivänä.

Huomenna hän jo herra Y:lle ilmoittaa vaimonsa kuoleman ja pyytää hautajaisia varten lainaksi 5 floriinia, jotka hän palkkansa nostettuaan on varmaan suorittava.

Vielä samana päivänä kuolee yksi lapsista, jonka johdosta hän herra Z:lta saa 4 floriinia (kuukauden ensimmäisenä takaisin maksettavat), ja jo illan suussa makaa laudalla toinen lapsi, jota hän ei voi saada hautaan ilman herra Q:n 2 floriinia (ensimmäisenä tuo takaisin!).

Tämä kaikki on vain yhden ainoan päivän surkuteltavat tapahtumat.

Mutta tuo kovan onnen mies on jo seuraavaksi päiväksi ehtinyt mennä uudestaan naimisiin, sillä hänen eilen kuollut vaimonsa ei kai tänään saata maata lapsen vuoteessa, jota varten hän välttämättömästi tarvitsee 7 floriinia (maksetaan takaisin ensi kuun ensimmäisenä!), ja mikä on vielä ihmeteltävämpää ja todistaa aivan tavatonta perheenisäännystä, eilen kuolleitten lasten sijaan on lyhyessä 24 tunnin ajassa syntynyt neljä uutta lasta, sillä niin monta on hänen seuraavana päivänä hautaaminen.

Mitä ovat Nioben kärsimykset tämän miehen tuskien rinnalla?

Erään nimettömän tilastotieteilijän laskujen mukaan on tuontapaisella miehellä vuosittain 365 vaimoa, jotka keskimäärin kaksi kertaa päivässä makaavat lapsenvuoteessa ja synnyttävät noin 400 lasta, jotka säännöllisesti heti kuolevat.

Hirveitä kohtauksia elämän myrskyssä!

Ei niin onnettomana, mutta kuitenkin omituisen kohtalon vainoomana huokailee "käräjöitsevä lainanhakija".

Hänellä on oikeusjuttuja, joihin tuomioistuimet eivät koskaan anna päätöstä. Tuo kunnan mies on jo viisitoista tai kaksikymmentä vuotta hoputtanut näitten juttujen ratkaisemista, — niin hän ainakin itse väittää — mutta turhaan; eihän Unkarissa oikeutta saa. Hän on käynyt tuomarien, valtiosihteerin, ministerin luona — se oli kauan aikaa turhaa vaivannäköä. Nyt vihdoin viimeinkin on hänen hetkensä tullut; huomenna yksi hänen juttunsa otetaan lopullisesti ratkaistavaksi ja hän varmaan voittaa. Tarvitsee nyt vain 10 floriinia karttoihin, ei mihinkään muuhun, ainoastaan karttoihin. Kun huomenna on asiansa voittanut, maksaa takaisin. Pyytää anteeksi, että on vaivannut, mutta kunnioittaa suuresti nimeäsi. Jos ei niin kunnioittaisi, kääntyisi toisen puoleen. Etkö voi antaa kymmentä floriinia? No, kumminkin kolme floriinia. Huomenna se kaikella kunnialla suoritetaan.

Mutta tuo "huomenna" ei, kumma kyllä, milloinkaan tule. Kaksi vuosikymmentä hän jo on ollut varma siitä, että hänen juttunsa "huomenna" otetaan ratkaistavaksi, mutta yhä vielä se vain on ratkaisematta. Ja seurauksena siitä hän ei myöskään ole saattanut maksaa lainaansa, sillä sehän oli suoritettava vasta sitten kun oikeusjuttu oli voitettu.

Jos vielä mainitsen "ujostelevan lainanhakijan", olen esittänyt ainakin muutamia päälajia lainanhakijain kelpo heimosta.

Ujosteleva lainanhakija on säännöllisesti nuori mies, vasta-alkaja. Hän kammoo lainanpyyntöä, mutta hän ei siihen voi mitään, sillä vielä enemmän hän kammoo työntekeä.

Hän pyytää aina pieniä rahamääriä; hän tarvitsee vain 63 tai 52 tai 94 kreutzeriä, sillä — ja nyt hän kertoo pitkän, mutkikkaan historian — ainoastaan nuot pari kreutzeriä enää puuttuu, tarvittava summa on muuten täynnä.

Sillä tavoin tahtoo hän lainan pienuudella ja historian pituudella karkoittaa epäluulosi, tehdä esittelensä todenmukaiseksi ja peitellä laiskuuttansa.

Sinä annat hänelle viisi-, kuusikymmentä kreutzeriä ja sillä pääset hänestä ainaiseksi.

Sillä ujosteleva lainanhakija välttää sinua tämän perästä siihen määrään asti, että hän jo kadun toisessa päässä kääntyy pois, päästäksensä sinua kohtaamasta. Hänellä on tarkat silmät sekä hyvä muisti, jokainen silmäyksesi on hänelle tikari, näytetty vekseli. Vuosikausia hän sinua karttaa.

Tämä on paras laji lainanhakijoista, sillä hänestä vapautuu helpoimmalla tavalla — paitsi silloin kun ujostelevaisuus on vaan väliaste ja hän sittemmin siirtyy johonkin ylempänä mainittuun luokkaan.

ERÄÄN PARRAN HISTORIA.

(Nuoren rouvan päiväkirjasta.)

Venezia, huhtik. 15.

Vasta kolme päivää olen ollut naimisissa ja jo sillä aikaa olen saanut kokea jotakin aivan odottamatonta.

Tänään aamulla, kun Leo minua suutelee, jotain pistelee poskiani. Katson hänen kasvoihinsa ja huomaan suurimmaksi hämmästyksekseni että ne, jotka ennen olivat niin sileät, nyt ovat kuin pellonsänki, täynnä pieniä parran piikkejä.

— Leo, sinä et kahteen päivään ole ajauttanut partaasi — sanon soimaavalla äänellä.

Hän kääntyy hymyillen puoleeni (Leo osaa kovin suloisesti hymyillä), syleilee minua ja kysyy leikillisesti:

— Ehk'en näin miellytä Vikiäni?

— Ainakin vähemmin kuin milloin partasi on ajettu. Sillä noin sinä olet ruma.

— Ruma?

— Usko pois, sangen ruma!

— Sinä siis vaan kauneuteni tähden tulit vaimokseni?

— Epäilemättä sekin siihen vaikutti, sillä se suuresti loukkaisi turhamielisyyttäni, jos ei mieheni pitäisi paikkaansa kaunistenkin miesten joukossa.

Leo purskahtaa nauruun ja, tarttuen pöydällä olevaan käsipeiliin, katselee siihen.

— Kuuleppas, pikku puolisoni, enhän minä ole niin erittäin ruma... Päin vastoin ... rupeen mielistymään itseeni... Sangen sievä poika kurkistelee vastaani tästä peilistä! — inttailee hän.

— Minulla on aivan toinen ajatus ja minä toivon, että tässä yhdessä asiassa vaimosi mieltymys sinulle on suuremmanarvoinen kuin omasi eikö niin? — vastaan mairittelevimmalla äänelläni ja lisään siihen, suloisesti hänen silmiinsä katsoen: — Mene parturille, minä pyydän, mene pian!

Tästä hellästä pyynnöstäni luulin Leon heti nousevan paikaltaan, antavan minulle pari suukkosta, tarttuvan hattuunsa ja rientävän likimpään parturilaan, palataksensa neljänneksen tunnin kuluttua maailman sileinposkisena miehenä ja polvilleen langeten lausuaksensa: "Kas niin, kultaseni, kuten olet käskenyt!"

Mutta tänään Leo on aivan käsittämättömällä tuulella; hänen silmänsä ovat niin veitikkamaiset, hänen kasvojensa juonteet niin oikulliset ja vallattomat, hän ei ota hattuaan, ei kiiruhda parturille, päin vastoin ilmoittaa aikovansa vielä muutamat päivät pitää tuota ilkeää parransänkiä.

— Ystäväni, minä en ymmärrä sinua — sanoin ihmetellen.

— Selitys on varsin yksinkertainen — vastasi Leo — minä luulin valloittaneeni sinut luonteeni ominaisuuksilla ja nyt tulee ilmi, että olitkin vaan kauneuteeni rakastunut. Tätä en saata siksensä jättää; koettelen sinua siis, voitko rakastaa minua tämänkin muotoisena, näin rumana, harjaksisena. Ja nyt, armahani, pue itsesi pian, sillä vielä emme ole Veneziasta mitään nähneet... Katsos tuota ihanaa näköalaa ikkunastamme, tuolla Dogana, Saluten kirkko... Joudu, tunnin päästä tulen takaisin!

Ja hän rientää ulos!

Minä katsoin hämmästyneenä hänen jälkeensä.

Mikä muutos!

Hän on vasta kolmipäiväinen aviomies eikä enää täytä pyyntöäni! Olisiko hän niin pian unhottanut kaikki sulhasajan herttaiset tavat, kalliit traditsionit?

Olisiko totta, että mies sinä hetkenä muuttuu, jona hän vihkituolista nousee; olisiko todellakin niin, että naisella on vaan yksi ihana ajanjakso — morsiuskausi, koska mies vaan silloin on kohtelias, hellä, myöntöväinen ja kuuliainen; olisiko siinä perää, että avioliitto, onnellisinkin, ei ole muuta kuin luonteiden taistelua?

Mutta kuka olisi sitä uskonut hänestä, joka näytti niin myödenantavalta, niin helläsydämiseltä!

Florens, huhtik. 20.

Koko Veneziassa olomme aikana en puhunut parrasta enää sanaakaan.

Odotin, mitä hän on tekevä. Ehkä hän katuu ja omantunnonvaiva ajaa hänet parturille... Mutta odotukseni on ollut turha. Leo ei tunne mitään omantunnonvaivaa — hänen partansa kasvaa suurimmalla johdonmukaisuudella yhä pitemmäksi... Se on selvää: Leo on peruuttanut kuuliaisuuden ja demonstreeraa! Parran kasvaminen on vastalause minun valtaani vastaan!

Oi, Minka, Minka! Kuinka oikeassa olit, varoittaessasi varomaan Leoa; hän ei ole semmoinen mies, joka notkistaa polvensa, kumartaa päänsä vaimolleen; hänen kohteliaan, tyvenen, iloisen käytöksensä takana piilee paljon voimaa. Ja Minka antoi minulle sen neuvon, että jo kohta kihlauskautena rupeisin häntä taivuttamaan — silloin se käy helpommin... Kauan neuvottelimme, mistä aloittaisin. Minka kesytti miehensä siten, että vieroitti hänet jalanliikutuksesta. Hänellä oli se paha tapa, että istuessaan heitti toisen jalkansa toisen yli ja liikutteli yhtä mittaa päällimmäistä. Minka pyysi häntä luopumaan tästä tavasta, koska se hermostutti häntä. Mutta jalanliikutus oli tullut Arthurille toiseksi luonnoksi; kun hän unhotti itsensä, alkoi jalka itsestään liikkua. Silloin Minka katsahti häneen pitkään ... heidän silmäyksensä kohtasivat toisensa ... jalka herkesi liikkumasta. Sillä tavoin totuttaen miestänsä siihen,

että yhdestä silmäyksestä ymmärsi hillitä luontonsa, Minka vähitellen taivutti hänet tahtonsa alaiseksi.

— Mutta eihän Leo jalkaansa liikuta — vastustelin minä, vaan Minkalla oli heti vastaus valmiina:

— Herran poika! Joka ei liikuta jalkaansa, se tupakoitsee, vaimon sopii siis vieroittaa hänet tupakanpoltosta, taikka on hänellä joku muu paha tapa... Oi! Viki — nyt juolahtaa jotakin päähäni! Entä, jos saattaisit Leon ajamaan partansa?

Kauhistuen katsahdin Minkaan. Mikä ajatus! Leon parta on todellinen taideteos, niin pehmeä, niin tuuhea; lisäksi se kaunistaa häntä, parrakkaana hän näyttää paljoa komeammalta kuin muuten.

— Tätä yhtä älä vaadi — pistin minä vastaan.

— Hyvä, silloin luovut myös vallasta.

— Minä viis siitä, luontoni ei muutenkaan ole vallanhimoinen — oli vastaukseni, johon Minka ei kuitenkaan tyytynyt. Hän selitti, että vaimon tulee johtaa miestänsä ei vallanhimon tyydyttämiseksi, vaan perheonnen säilyttämistä varten, sillä muuten saattaa mies turmeltua, ystävänsä vaikutuksen alaiseksi joutuen muuttua kevytmieliseksi, nautinnonhimoiseksi, irستاaksi ihmiseksi — sen sijaan että hänestä, jos hän pysyy vaimonsa vaikutuksen alaisena, ei tarvitse mitään pelätä.

— Sitä paitsi — jatkoi Minka — voit tästä uhrista päättää senkin, rakastaako sulhasesi sinua.

Minä annoin myöten ... kauniisti, lempeästi, hellästi pyysin Leoa ajauttamaan partansa, koska tuo parta minua ei ensinkään miellytä ... ja hän toi minulle tämän uhrin!

Kun Minka häitteen jälkeen saattoi minua rautatielle, kuiskasi hän jäähyväisiksi korvaani: "Pidä vaaria, ettei Leo millään tavoin parroittuneena palaa kotia!"

Juuri kuin olisi aavistanut tulevaisuutta!

Florens, huhtik. 21.

Asemani on todellakin erinomaisen vaikea en tiedä mitä tehdä. Vaimolla on kolme keinoa tarjona saadakseen jotain aikaan mieheensä nähden; riita, itku ja ynseys — mutta en voi päättää, mitä näistä käyttäisin, sillä ne sotivat kaikki luontoani vastaan... Mutta Minka, Minka! Näen täältäkin jo hänen ivallisen katseensa, kuulenpa hänen, Leon parran nähtyään, pilkallisella äänellä sanovan "Leolla siis taas on parta?" Ja lisäksi olen huolestunut vaikutusvoimastanikin, sillä se vaimo, joka kadottaa vaikutusvoimansa, kadottaa miehensäkin... On niinmuodoin pakko — parta on kuin onkin ajettava, ajattelin tänään itsekseni, kun Madonna della Saccoa katseltuamme jalkaisin palasimme Piazza della Signorialle, jossa aioimme suurustaa saksalaisessa ravintolassa.

Silloin huomaan parturilan kymmenen askeleen päässä. Seisahdun äkkiä ja sanon:

— Rakas Leoni!

— Käske, nukkeni!

— Veneziasta asti en ole virkkanut parrasta sanaakaan, eikö totta? Tahdoit tietää, rakastanko sinua vaan kauneutesi tähden; olet toivoakseni jo tullut vakuutetuksi siitä, että niin ei ole laita, mene siis ja...

Osoitin parturia.

— Nyt ei ole aikaa siihen, minun on kovin nälkä — vastasi hän karttaen.

— Mitenkä saatat liikkua ihmisten joukossa, kasvot tuommoisina? — sanoin vähän harmistuneena.

— Täällä ei minua kukaan tunne. Matkustan incognito — vastasi hän nauraen. Tämä nauru ärsytti minua niin, että kiivastuin.

— Tiedä siis, että minä en tule kanssasi ravintolaan suurusta syömään, ellet ensin ajauta partaasi!

Leo siihen vastasi aivan yksinkertaisesti, että siinä tapauksessa hän lähettää suuruksen huoneeseni. Ja suurimmaksi kiusakseni niin tapahtuikin — hän saattoi minut kotia hotelliin, huoneeseni, meni sitten alas, lähetti ylös ruoan ja minun täytyi suurustaa ypö yksinäni!

Oi lempiviikot, oi häämatka, kuinka toisenlaisiksi minä niitä olin mielessäni kuvitellut!

Pisa, huhtik. 24.

Duotno, kallellinen torni — mitä teistä olen nähnyt? En mitään, en tosiaankaan mitään, sillä mieleni on alakuloinen, ajatukseni muualla. Esineet seisovat kyllä edessäni, mutta en kykene niihin huomiotani kiinnittämään.

Sitä paremmalla tuulella on Leo. Pelkkää hellyyttä, leikkisyyttä, hullunkurisuutta! Hän suutelee — vieläpä tulisestikin, jos tarvitaan. Hän ei piittaa minun alakuloisuudestani; vaikkapa häneen loisin kuinka soimaavan silmäyksen, se ei häntä vähintäkään häiritse. Leikkipuheillaan, sanasutkauksillaan hän minuun vaikuttaa ja on saattanut minut monta kertaa vastoin tahtoani naurahtamaan. Mikä onnettomuus, kun ei voi näyttää tarpeeksi vakavalta, juhlalliselta — niinkuin esim. minä. Kasvojeni ilme on säännöllisesti iloinen, ystävällinen ja synkeältä näyttääkseni minun täytyy erityisellä ponnistuksella koota pilviä otsalleni. Mutta se ei, sen olen huomannut, hämmästyttä Leoa.

Jos olen synkeä, sanoo hän: "Nukkeni, älä ole juro — se ei sinulle onnistu."

Jos kiivastun: "Nukkeni, ei mitään intohimoa!"

Aina vaan nukkeni, nukkeni!... Hän pitää minua nukkena, jolla sopii leikitellä. Siinä hän on suuresti erehtyvä!

Genua, huhtik. 26.

Illalliseksi Leo tilasi sampanjaa ja tyhjensi melkein yksin koko pullon.

Huoneesemme saavuttuamme hän hellästi syleili minua ... mutta minä peitin kasvoini.

— Mitä teet, nukkeni? — kysyi hän kummastellen.

— Nukkesi tekee sitä, ettei suutele partaisia kasvoja! — vastasin minä jäykästi.

— Taaskin tuo parta?

— Taaskin! Ja aina, aina — siksi kuin se ajetaan pois!

Lienen puhunut tavattomalla voimalla ja kiiholla, sillä Leo vähäisen säpsähti. Hänen leikkisyytensä katosi yht'äkkiä ja vakavan, melkein suuttuneen näköisenä hän iski silmänsä minuun, ikäänkuin olisi tahtonut lukea sielustani. Minä kestin hänen silmäyksensä ... hetken aikaa heitimme toisillemme sudensilmää!

Yhtäkkiä nuo vakavat kasvot muuttuvat — aurinko pilkistää — Leo purskahtaa nauruun ja huudahtaa:

— Nukkeni! Onko todellakin päätetty, ettet suutele minua ennen kuin parta on poissa?

— On kuin onkin!

— Hyvä, se on siis poistettava; anna minulle nyt vaan suukkonen! — vastaa mieheni suurimmalla hellyydellä.

— Todellakin?

— Heti huomenna aamulla!

Maailma melkein pyöri ympärilläni — riemun tunne valtasi koko olentoni. Ei voitto ilahuttanut minua, ei se, että Leo antautui, vaan se kokemus, että hän tosiaan minua rakastaa! Kuinka hyvä ihminen hän on, mieheni! Hän rakastaa minua — jää siis vaikutusvoimani alaiseksi — ei siis ole minulta katoava! Kylläpä pidän vaaria, ettei hän turmellu. Vaan silti en anna hänen tuntea valtaani — hellästi, huomaamatta olen häntä taluttava — ja Budapestiin palattuamme saattaa hän huoletti taas antaa partansa kasvaa, minä en siitä välitä.

Lankesin hänen kaulaansa! Hehkuvassa suudelmassa huulemme kohtasivat toisensa... Katedraalin tornissa kello ilmoitti sydänyön hetken... Suloisia sanoja kuiskaellen teimme sovinnon... Kuinka ihana sovinto on!

Nizza, huhtik. 27.

Olisin tahtonut että hän sovintoillan jälkeisenä aamuna heti olisi ajauttanut partansa, mutta juna lähti aikaisin, parturilat olivat vielä suljetut, minun täytyi luopua aikomuksestani.

— Mutta Nizzassa, siellä menemme heti parturille, eikö niin?

— Se on tietty!

Kaunis on Riviera aina, viehättävä — mutta kauniin, jos rakastavan miehen rinnalla sitä kulkee — sovinnon jälkeisenä päivänä! Löytyykö toista sen vertaista rautatietä — nuorille, onnellisille häämatkailijoille tarkoituksenmukaisempaa? Maanalaisia tunneleja ehtimiseen!... Tuo rata on teknillinen mestariteos!

Eräs englantilainen istui samassa vaunussa vastapäätä meitä. Kymmenennestä tunnelista ulos päästyämme hän nousi ylös ja siirtyi toiseen vaunuun...

— Siihen me olemme syypäät — naureskeli mieheni. — Hän pakeni muiskutulvaa, ettei hukkuisi siihen.

— Kuinka hän sitä olisi nähnyt — tunneleissahan me vaan suutelimme.

— Hän ei nähnyt, mutta kuuli!

— Paha mies! Mikset ole varovaisempi, maiskutat aina niin!

Nizza, huhtik. 28.

Kavallusta!

Olen petetty!

Leo on syönyt sanansa!

Tänään aamulla käskin hänen mennä parturille sill'aikaa kuin pukeudun — hän menikin ulos — palasi myös takaisin — mutta parrakkaana! En uskonut silmiäni.

— Entä lupaus?

— Mikä lupaus? — kysyy hän viattomimmalla äänellä.

— Etkö luvannut Genuassa, tuona ihanana iltana, että ajauttaisit partasi?

— Lupasin, se on totta — vastaa hän salaisella, viekkaalla hymyllä — mutta en sitä täyttääkseni.

Olin muuttua kiveksi.

— Etkö aio pitää lupaustasi? — huudahdin suurimmalla suuttumuksella.

— Mielelläni sen tekisin — vastaa hän vähintäkään hämille joutumatta — mutta jo jonkun aikaa on hampaitani särkenyt, pelkään niitten vilustuneen. Siten käy usein niille, jotka kerran ovat tottuneet partaa pitämään, ja sentähden olen päättänyt taas kokonaan parroittua.

Maahan sortuneena tuijotin ääneti eteeni.

— Nukkeni, etkö tule kävelemään?

— En! — oli lyhyt, terävä vastaukseni.

— Siis näkemiin asti!

Ja samalla tuo ilkiö lähtee tepsuttaa tiehensä, melkein tanssiaskelin! Hän on pettänyt minut — syönyt sanansa — pettänyt ehdon tahdon — varastaaksensa lempeni... Oi! jos voisin riistää takaisin ne suutelot, joita hänelle tuhlasin!... Saatan arvata, kuinka hän nyt nauraa minulle, käsiään hykerrellen, itsekseni jupisten: narrasin kuin narrasinkin nukkeni — oi, kuinka suloinen nukkeni silloin oli!...

Kun hän tuli takaisin, oli oveni suljettu; hän koputti — minä vastasin, että jaksan huonosti, päätäni kivistä, älköön häiritkö mua.

Hän palasi kotia myöhään illalla; oli käynyt Monte-Carlossa, huvitellut hyvästi, kehui suuresti seudun kauneutta ja kertoi pitkäpuheisesti havaintojaan.

Minä en vastannut sanaakaan.

Nizza, huhtik. 29.

Mitä tästä tulee? En tiedä itsekään. Loukkaus on niin suuri, että sovinnosta ei voi tulla puhettakaan. Tähän asti en ole halunnut saavuttaa voittoa hänestä, mutta sen perästä mitä on tapahtunut, täytyy, sen

tunnen, tulla ratkaistuksi, kumpi meistä on voimakkaampi.

Päätin etten tänäänkään mene ulos huoneestani — tulen taas huononvoivaksi — saanpa nähdä, eikö hän sääli minua.

Hän ei osoita vähintäkään taipumusta mihinkään sellaisiin.

Koko päivän olin ypä yksinäni ikävissäni kotona, hän kuljeskeli ulkona ja palasi vasta illalla erään vanhan rouvan seurassa. Ikävin ihminen koko maan päällä! Neuvoksetar S. Budapestista, joka on viettänyt talvea täällä ja päivällispöydässä oli sattunut yhteen Leon kanssa. He olivat uudistaneet tuttavuutta; neuvoksetar, jolla on ollut hirveän ikävä, oli suurimmassa määrässä ihastunut siitä tiedosta, että minä jaksan huonosti — hän on muka seurustelullaan lyhentävä minulle pitkäksi käyvän ajan.

— Olen sangen kiitollinen, jos tahdotte hauskuttaa rakasta Vikiäni — puhui mieheni. Se petturi! Hän tietää hyvin, kuinka ikävystyttävä tuo neuvoksetar on ja etten koskaan ole voinut häntä kärsiä.

— Suurimmalla ilolla — vastaa tuo mielitelevä eukko. — Minä lupaan olla joka päivä Vikin luona siksi kuin hän taas jaksaa mennä ulos.

— Te olette kovin ystävällinen ja saatatte sillä Vikille erinomaisen suuren ilon. Eikö niin, Viki?

— Epäilemättä. (Mitä olisin muuta voinut vastata?).

— Nyt saatan huoletti poistua — lausuu mieheni — kun voin jättää sinut näin hyvään seuraan. Minä kiitän, rouva neuvoksetar, osanotostanne, kiitoksia paljon! Hyvästi, nukkeni!

Ovesta hän loi minuun silmäyksen, täynnä pirullista pilkkaa.

Nizza, huhtik. 30.

Hirveät päivät! Olla Nizzassa kauniimpana vuodenaikana ja viettää koko päivä huoneessaan — ikävän, löpöttelevän vanhan neuvoksettaren seurassa! Kuinka kauan olen tätä kestävä? Tunnen jo kärsimättömyyden heikkohermoisuutta joka jäsenessäni.

Vaan tulisiko minun sitten antautua? Minähän aloitin tämän sodankäynnin, päättäessäni pysyä sisällä; enhän saata astua ulos huoneestani ilman minkäänlaista myönnytystä mieheni puolelta. Ja tuo parta — oi, tuo parta, se kasvaa kasvamistaan, tihenee tihenemistään päivä päivältä.

Kumma, etten jo ole tullut hulluksi!

Nizza, toukok. 1.

Ilma on täynnä sähköä — tätä tilaa ei voi kauan kestää, täytyy tapahtua jonkinlainen purkaus. Se vaan ikävä, että Leo ei yllytä siihen... Minä taas en tahdo tuon ratkaisevan kohtauksen alkuunpanijaksi ruveta.

Nizza, toukok. 2.

Ilmoitin Leolle, etten tahdo kauemmaksi jäädä Nizzaan — lähdetään Pariisiin.

— Mutta, nukkeni, sinä et ole vielä mitään nähnyt tästä ihanasta seudusta.

Pelotan häntä, ajattelin, ja huonolla tuulella ollen tokaisin siihen vastaukseksi, että Nizza ei viehätä minua.

Sadasta miehestä yhdeksänkymmentä varmaankaan ei olisi sallinut vaimonsa lähteä Nizzasta tekemättä edes ainoata kävelyä Promenade des Anglais'illä. Mutta Leossa oli kuin olikin miestä siihen! Hän rupesi heti pakkaamaan vaatteita matkalaukkuun, maksoi hotellilaskun ja — hetken päästä matkustamme pois!

Sydämeni on haljeta jättäessäni tämän kuuluisan paikan, jonne koko elinkauteni olen ikävöinyt, tällä tavoin. Mutta ylpeyteni oli kovasti loukattu... Suutelot Genuassa polttivat kasvojani — niitten jäljet olivat poistettavat!

Parisi, toukok. 10.

Täällä en ole uudistanut nizzalaista menetystapaani, välttääkseni katumusta perästäpäin. Me siis liikumme ja kävelemme yhdessä, katselemme kaupunkia, teattereja, museoita, mutta emme ole minkäänlaisessa niin sanoakseni sisällisessä suhteessa toisiimme — välimme on diplomaattisen kylmä.

Parisi, toukok. 12.

Vietimme illan Comédie françaiseissa ja Leolla oli mainion hauskaa, niinkuin hän yleensä ei anna minkään häiritä häämatkaansa: hänellä on erinomainen ruokahalu ja sampanjaa hän ei säästä — ainoastaan minä olen pahalla tuulella.

Tuskin saatan enää tätä tilaa kärsiä — katkeruus täyttää sydämeni ylimmilleen ja odottamalla odotan sitä hetkeä, jolloin myrsky vihdoinkin on puhkeeva esiin.

Joko — taikka!

Joko hän rakastaa minua taikka ei rakasta!

Tällaisissa tunteissa astuin ylös portaita, kun Leo alkoi viheltää erästä kansanlaulua. Tuo vihellys tällä hetkellä kiihoitti äärettömästi hermojeni ja loukkasi minua sanomattomasti, sillä se osoitti hänen mielentilansa olevan huutavassa ristiriidassa oman mielentilani kanssa. Tunsin kyynelten valuvan poskiani myöten; huoneesen astuttuani sydämeeni kasaantunut murhe puhkesi ilmi ... heittäydyin nojatuoliin ja rupesin itkemään.

En tiedä, kuinka kauan tätä itkua oli kestänyt, kun yht'äkkiä tavaton, säännöllisillä väliajoilla uudistuva ääni koskee korviini ... rupeen sitä tarkkaamaan ... se on kuorsausta.

Leo kuorsasi!

Minä olin häväisty! Minun katkerasti itkiessäni hän oli muitta metkuitta, sanaakaan hiiskumatta, ainoatakaan kysymystä tekemättä pannut maata, vieläpä nukkunutkin — hän saattoi nukkua!

Hypähdin ylös, riensin vuoteelle ja tartuin Leon käteen: "Herää!"

Hän avaa kummastuen silmänsä, hieroo niitä ja kysyy haukotellen: "Mikä on, nukkeni?"

— Pyydän avaimia, tahdon pakata — huomenna aamulla lähdän Budapestiin — oli jyrkkä vastaukseni.

— Mutta minä en lähde — sanoo Leo vähintäkään hämmästyttä.

— Siinä tapauksessa olen pakoitettu matkustamaan yksinäni!

— Yksinäsi? No, kuten mielit! — vastaa mieheni, katsoo minuun ja laskee suurimmalla levollisuudella avaimet eteeni.

Ja sitte hän kääntyy seinään päin! Niin — niin! Tuo hirviö kääntyy todellakin selin minuun — vetää peitteen päänsä yli — sanalla sanoen asettuu sellaiseen asentoon, joka ei sallinut mitään epäilystä siitä, että hänen aikomuksensa todellakin oli taas ruveta unta vetämään. Vimmastuneena tempasin peitteen hänen päästään ja huusin vapisevalla äänellä:

— Sinä et saa nukkua, minä en salli sinun nukkua.

— Mutta minun on kovasti uni.

— En huoli siitä! — huudahdin ja voimatta enää kauemmin tunteitani hillitä lankesin epätoivoissani Leon kaulaan:

— Minkätähden et enää minua rakasta? Hyvä Jumala! Mikset mua enää rakasta?

— Mistä sinä sen päätät? — kysyi hän hellästi, laskien kätensä kaulani ympäri.

— Miksi sitä kysyt, tiedäthän sen kyllä. Älä teeskentele! — vastasin soimaavalla äänellä.

Leo vaikenä hetkeksi, sitten kuiskasi hän kysyväisesti korvaan:

— Partako?

— Tietysti!

— Mikä partaani vaivaa?

— Sinä ajautit sen kerran yhdestä sanastani. Oi, silloin olit vielä sulhanen ja morsian sitä pyysi, nyt sitä rukoilee vain puoliso ja hänen rukouksistaan ei tarvitse lukua pitää!

Leo nousi vuoteessaan istualle, tarttui molemmin käsin päähäni, katsoi minua suoraan silmiin ja kysyi sitten hymyillen:

— Sinäkö minulta tätä uhria pyydät?

— Kukas muu sitten?

— Ehkä Minka! — virkkoi Leo terävästi, verkkaisella äänellä,

Oli kuin salama olisi iskenyt minuun — tunsin punastuvani — sydämeni sykki kovasti. Hän tietää kaikki — olin joutunut kiinni! Tahdoin irtaantua hänen käsistään, mutta hän ei laskenut, syleili minua vaan hellästi.

Sitten otti hän esiin kirjeen ja antoi sen minulle.

— Lue, nukkeni! Minä luin:

"Budapest, huhtik. 12.

Rakas ystäväni!

Varmaankin kummastelet, että häämatkasi ensimmäiseen pysäyspaikkaan, Veneziaan, saavuttuasi jo saat kirjeen minulta. En häiritsisi sinua onnellisuudessasi, ellei minulla olisi tärkeää asia ilmoitettavana. Hyväksi onneksi tiedän mihin hotelliin olet majoittuva. Siis ystäväni, lyhyesti: sinua uhkaa suuri vaara! Kas tässä sen yksinkertainen selitys:

Rautatienasemalta Teitä saattamasta palatessamme vaimoni Minka erosi minusta ja meni Völgyesylle. Vähän ajan perästä juotui mieleeni, että kirjoituspöytäni avain on Minkalla, jonka vuoksi minäkin menin Völgyesyn luokse. Mitä sainkaan siellä kuulla! Vaimoni istui rouva Völgyesyn kanssa viereisessä huoneessa ja kertoi nauraen olevansa utelias näkemään, palaatko sinä kotia parrakkaana vai et. Jos palaat parroittuneena, silloin sinä olet herra talossa, jos parroittumatta, silloin vaimosi pitää valtikkaa. Rouva Völgyesyn kysymyksen johdosta Minka vielä ilmaisi, että minutkin hän vaan sentähden oli totuttanut pois jalanliikuttamisesta, jotta joutuisin akkavallan alaiseksi — ja sinultakin on Viktoriasi samasta syystä ajauttava partasi.

Tämän kuultuani läksin tieheni, kiiruhdin virkahuoneeseni, kirjoitin sinulle tämän kirjeen ja nyt menen kotia sillä lujalla päätöksellä, että heiluttelen koipiani oikein hiton lailla. Kasvagoon partasi!

Uskollinen ystäväsi
Arthur."

Minä olin kukistettu — mutta Leo oli niin jalosydäminen, että teki kääntymyksen varsin helpoksi. Hän peitti minut suuteloilla:

— Älköön kumpikaan meistä hallitko, jakakaamme valta.

Oi Leo!

Budapest, toukok. 30.

Minka kävi tänään ensi kerran, matkalta palattuamme, miehensä seurassa meitä tervehtimässä.

Astuttuaan sisään hän syleilee minua ja jää sitten kummastuneen näköisenä Leon eteen seisomaan, katsoen häneen ikäänkuin ei tuutisi häntä.

— Eihän se vain ole miehesi?

— On se!

— En tuntenut Teitä noin partaisena — lausuu ystävättäreni. Sitten hän jatkaa verkkaisella, pisteliäällä äänellä:

— Teillä on siis taas parta?

— Niin on — vastasi Leo; — matkalla sain kovan hammassäryn ... ja Viki pyysi, että antaisin partani kasvaa, ehkä se auttaa. Ja sen jälkeen hampaani ei enää särjekään.

Loin kiitollisen silmäyksen Leoon — kuinka hyvä, kelpo mies minulla on!

Kävimme istumaan... Arthur alkaa liikuttaa jalkaansa.

Minka heittää häneen terävän silmäyksen.

Arthur ei huomaa sitä, jatkaa vaan jalanliikutusta.

Minka puree huultaan — kalpenee.

Arthur ei katso häneen ja heiluttaa yhä vaan säärtään.

— Arthur, sinä hermostutat minua tuolla jalanliikunnollasi! — puhkee vihdoon Minka puhumaan.

— Anteeksi! — sanoo Arthur ja pysyy hetken alallaan; sitte hän — alkaa taas liikuttaa jalkaansa!

PIIPPU.

Adam setä on muutamia päiviä ollut kovin suruissaan. Ja hän osasi surra kauhealla tavalla. Hänen surressaan suri hänen kanssaan koko talo ja mahdotonta oli kenenkään sitä vastustaa. Sillä hän suri todellisesti, sydämestään, syvästi. Hänen lihavista, leveistä kasvoistaan loisti säännöllisesti hyvyys ja tyytyväisyys, mutta kun setä antautui surun valtaan, muuttuivat nuot kasvot pimeiksi ja synkiksi. Äänetönnä, jolloinkulloin vaan huohtaen hän astuskeli huoneesta huoneeseen, milloin istuutuen milloin nousten ylös, löytämättä lepoa mistään. Ja kun tämä tunnelma oli todellinen, vilpitiön, tarttui se jokaiseen koko talossa, palkollisiin, lintuihin, koiraan. Kaikki vaikenivat alakuloisuuden ominaispainon alla, joka hyvälle isännälle kävi yhä raskaammaksi; palkolliset eivät rupattaneet, linnut eivät visertäneet ja vanha Bundás hiipi, pää kumarassa, unisena kynnykseltä kynnykselle.

Mistä tämä musta pilvi muuten hiljaisessa, herttaisessa talossa?

Sen sai aikaan semmoinen vähäpätöinen, mitätön asia, jota osa ihmiskuntaa — varsinkin naispuolinen osa — ei voi ansion mukaan arvostella, sentähden että se ei kykene käsittämään sen tärkeyttä, painoa, merkitystä. Mutta minä vetoon teihin, Nikotinin palvelijoihin, tupakanlehden lemun ihailijoihin, jotka tunnette piipun ja sikarin roolin tupakoivan ihmiskunnan elämässä, ja kysyn keneltä hyvänsä, eikö Ádám sedän ylenpaltinen suru ole käsitettävissä, kun armoton lääkäri on riistänyt häneltä hänen ainoan ilonsa, huvituksensa, ajanvietteensä?

Sillä Ádám setä rakasti piippuansa ylitse kaikkien. Rikkaana miehenä hän pysyi tavoissaan yksinkertaisena ja luonnollisena, ei ikävöinyt ulkomaisia kalliita viinejä eikä Havannan väkeviä sikareja, mutta ilman mainion viinitarhansa puhdasta, hyvää tuotetta ja omaa tupakkaansa — tietysti siihen aikaan kun valtiolla ei vielä ollut tupakkamonopoolia — elämä hänestä ei ollut minkään arvoinen. Sillä hän oli vetäynyt pois asioista, ruvennut eläkkeelle, luovutettuaan maatilansa lapsilleen, voidaksensa viettää vanhat päivänsä levossa ja rauhassa ... taikka paremmin sanoen: savuttaa ne pois. Tuolla seisoi hänen uuden uutukainen piippukaappinsa, täynnä valituita merenvaha- ja turkkilaisia piippuja sekä varustettuna kaikella, mitä tupakoimiseen tarvitaan, niinkuin pitkäksi ja lyhyeksi leikatulla tupakalla, tuluksilla, taulalla, hammasluilla, sanalla sanoen kaikella, mitä rohkeimman tupakoitsijan mielikuviutus saattaa unissaan toivoa. Kuinka hauskaa oli valikoida näistä piipuista joku, täyttää se tupakalla ja sen hienohajuisella savulla laittaa merenvaha ruskeaksi; kuinka nopeasti kuluivat sellaisessa vaihtelevaisuudessa tunnit ja päivät, ja kas nyt! muuan mustatakkinen herra, joka jollakin tavoin on hankkinut itselleen tohtorin arvokirjan, on kolmella-neljällä esiin viskatulla sanallaan tehnyt lopun tämän onnellisen, yksinkertaisen elämän tyytyväisyydestä.

— Täytyy jättää tupakoiminen — kuului armoton tuomio.

Ádám setä katsahti ällistyneenä lääkäriin, ikäänkuin olisi tahtonut tulla vakuutetuksi siitä, oliko hän tekemisissä tervejärkisen miehen vai mielipuolen kanssa, joka ei tiedä mitä puhuu.

— Niinpä niin, Ádám setä — jatkoi tohtori hymyillen — vaikkapa miten katselisitte ja tutkisitte minua, se ei voi olla toisin. Te olette limaantunut, mikä noin lihavissa ihmisissä on tavallista, te yskitte paljon, yöllä tuskin saatatte yskältä nukkua, ergo: heittäkää tupakoiminen, niin yskitte vähemmin.

— Enkö sitä sanonut, Ádám? — lausuu Lina rouva, hänen aviopuolionsa. — Sillä jo aikoja sitten olen sitä hänelle saarnannut, mutta turhaan! Hän on valmis ennemmin turmelemaan terveytensä kuin

luopumaan tuosta siunatusta tupakasta. Tahtoisin tietää mitä hyvää tuossa ikuisessa savustuksessa on?

Ádám setä ei vastannut elinkumppauinsa kysymykseen; se säälivä katse, jonka hän häneen loi, ilmaisi kuitenkin selvästi hänen ajatuksensa, että eukko ei ymmärrä tuota.

Lääkäri lähti. Lina täti taas uudelleen huomautti:

— Ádám, ole järkevä, älä tupakoitse, ajattele terveyttäsi!

Ja tämän sanottuaan hän meni ulos kyökkiin ruuanlaittoa valvomaan. Puolen tunnin kuluttua hän palasi takaisin ja tunsu hämmästyksensä että ilma huoneessa haisi tupakalta. Selityksen siihen antoivat kuitenkin heti viereisestä huoneesta tupruavat savupilvet, joita Ádám setä lasketteli piipustaan.

— Joko taas tupakoitset? — huudahti kauhistuen täti — oletko jo unhottanut tohtorin kiellon?

— En — vastaa setä ja polttaa pölähyttelee edelleen.

— No, mitä sitte poltat?

— Heitän jäähyväiset tälle piipulle — vastaa Ádám suruisesti. — Jätän ne järjestään hyvästi. Sitte lakkaan polttamasta.

Mutta Lina täti ei käsittänyt lääkärin määräystä sillä tavoin; hän katsoi hyvästijättöä jokaiselle eri piipulle tarpeettomaksi, otti piipun pois miehensä suusta ja pani sen takaisin paikalleen.

— Jätä se kokonaan ja heti!

— Tuon yhden ainakin poltan loppuun.

— Miksikä?

— Siksi, Lina, että tuo piippu tulee rumaksi, jos sen jätän puoleksi poltettuna — väitteli vanha herra, mutta täti ei ottanut tätä kuuleviin korviin. Pöytä katettiin ja päivällinen teki onneksi lopun enemmästä väittelystä. Päivällisen jälkeen Ádám setä nousi ylös kuten ainakin ja meni ikivanhan tapansa mukaisesti piippukaappia kohti.

— Minne, minne? — kysyy rouva. — Ethän toki aio polttaa? Muista lääkäreitä!

— Se on totta! — huokaa Ádám, joka vasta nyt alkaa ymmärtää aseman sen koko todellisuudessa. — Mutta eiköhän sentään olisi mahdollista atrieen jälkeen ... ainoastaan ruuan jälkeen polttaa piipullinen taikkapa, en pidä sillä väliä, vain yksi sikari?

Lina täti ei kumminkaan tiedä mistään sopimuksen hieronnasta. Hän on tarmokas nainen. Joko — taikka! Mitä terveys vaatii, se on tehtävä. Ja nähdessään että hänen miehensä päättäväisyyteen nähden seisoo heikolla pohjalla, hän, tehdäksensä enemmät viekotukset mahdottomiksi, menee piippukaapin luo, lukitsee sen ja pistää avaimen taskuunsa.

Ádám setä näkee kaiken tämän ja hänessä on tarpeeksi mielenmalttia ollaksensa tämän väkivaltaisen toimenpiteen johdosta sanomatta muuta kuin että se oli tarpeeton; jos täytyy, hän kyllä voi hillitä itsensä.

Ja hän pitikin sanansa. Hänen itsensähillitsemisensä ansaitsee erinomaista tunnustusta, sillä päivällisen jälkeinen aika panee tupakoitsijan kovalle koetukselle. Milloin hyvänä hän helpommin luopuu nautinnostaan kuin silloin, sillä vain tupakan kanssa mustalla kahvilla on joku arvo. Ja kuinka hitaasti tunnukset kuluvat kuivin suin! Muulloin ... ennen ... tupakanpolton onnellisena aikakautena, kaksi piippua päivällisen jälkeen täytti juuri viisi neljännestantia; täsmälleen kello kaksi hän imaisi viimeisen sauhun, sitte hän sytytti sikarin ja meni lankomiehensä luo vähäisen pakinoimaan. Millä hän nyt tappaa ajan kello kahteen asti? Ja nämät vaivat ja tuskat uudistuvat illallisen ja aamiaisenkin jälkeen ... päivän joka aikana, sillä Ádám setä oli mitä intohimoisimpia tupakoitsijoita. Mutta kun hän ei mitenkään voinut sulattaa Lina tädin kivikovaa sydäntä, syntyi hänen mielentilassaan se surullinen, ylenmäärin surullinen tunnelma, josta jo olemme kertoneet.

Vihdoin Lina tätikin huomasi, että asema kävi mahdottomaksi ja että Ádám setää täytyi jollakin tavoin auttaa. Hän neuvotteli tohtorin kanssa ja seuraavana päivänä hän hämmästytti miestänsä reunoja myöten täytetyllä nuuskarasialla.

— Mitä minä tuolla teen? — kummasteli vanha herra.

— Tohtori sanoi, että se helpottaa tupakasta vierottumista. Nuuska kutkuttaa suloisesti, ehkäpä

nuuskaaminen korvaa sinulle tupakoimisen.

— En huoli siitä — tiuskasi äkeästi Ádám, työntäen syrjään jalomielisen lahjan. — Elän minä ilman sitäkin — lisäsi hän siihen katkeralla kaiholla.

Lina kehoitti häntä koettelemaan, hän on siihen mielistyvä, ja kun tämä ei auttanut, piti hän rasiaa Ádámin nenän alla, joka sitte suureksi harmikseen oli pakotettu kovasti aivastelemaan.

— Katsoppas, mikä hyvä huvitus nuuskaaminen on! — naureskeli rouva.

— Kyllä mar, aivastella aamusta iltaan! — nurisi Ádám. — Anna tupakkaa ja sikaria, muuta en huoli.

— Mutta, ukko kulta, mitenkä saattaa järjellinen ihminen haluta semmoista, joka ehdottomasti vahingoittaa häntä? — vastaa talon emäntä. — Olethan itsekin huomannut, kuinka vähän yskit yöllä ja aamulla, siitä asti kuin heitit tupakoimisen. Nuket myöskin paremmin, melkein yhtä mittaa illasta aamuun, kuusi-seitsemän tuntia. Se korvaa todellakin tuon pienen uhrauksen.

— Pienen uhrauksen? Sinä rohkenet vielä sanoa, että se on pieni uhraus? Sillä tavoin puhukoon sokea väreistä — marisi Ádám. — Luopua siitä, johon neljänkymmenen kahden vuoden kuluessa on tottunut, päivästä toiseen, sentähden että herra tohtori suvaitsee niin käskeä! Ainakin hänen olisi pitänyt käsittää, että tuo luopuminen olisi ollut tapahtuva verkalleen, vähitellen, joka päivä olisin polttanut yhtä sikaria, yhtä piipullista vähemmän ja sillä tavoin lopuksi...

— Et ikinä olisi sitä jättänyt, et ikinä, ymmärrätkö? — vastasi hänen puolisonsa syvimmän vakuutuksen äänellä ja istui ikkunan ääreen, jossa hänen iltapäivällä oli tapana neuloa. Hän oli työskennellyt hyvän aikaa, kun yht'äkkiä sattumalta katsahtaa vastapäätä riippuvaan peiliin ja sen avulla näkee Ádám sedän istuvan huoneen toisessa päässä piippu suussa. Hyvillänsä, tyytyväisenä, rauhallisena. Saattaa ymmärtää tädin hämmästyksen, kun hän huomaa, että ukko mielihyvällä ja innolla imee piippuaan, mutta ettei siitä tule mitään savua. Hän varmaankin nielee savun, sitä vahingollisempaa.

Varovasti, verkkaisesti hän kääntyy, yllättääkseen vihollisen. Mitä suopeimmalla välinpitämättömyydellä Ádám setä jatkaa tointaan.

— Mitä teet? — kysyy rouva.

— Imeskelen tätä unhottunutta piippua, sekin on parempi kuin ei mitään — vastasi Ádám, nauraen rouvan nolostusta, ja lähti yht'äkkiä pois kotoa.

Tästä päivästä alkaen hän yleensä jotensakin vähän oleskeli kotona, mutta sitä enemmän viinitarhassa, josta Lina tati ei ollut millänsäkään, päin vastoin iloitsi siitä, että vanha herra alkaa harrastaa ja hommata jotakin. Sitä hän vain ei voinut hyväksyä, että ukko viipyy ulkona myöhään iltaan asti; viileässä iltailmassa hän varmaankin vilustuu, sillä hän on taas ruvennut yskimään öisin — toisinaan niin kovasti, että luulisi keuhkojen repeevän. Ja Lina tati pyytää niin kauniisti, kosketellen helliä kieliä, joihin ei enää vuosikausiin ollut kajonnut.

Ádám setä istuu nojatuolissaan. Hän on vähän väsynyt pitkästä kävelystä, sillä hän on vastikään tullut kotia viinitarhasta.

— Ádám, ole järkevä, — lausuu puoliso, pyyhkien pois hien miehensä otsasta.

— Olen jo luopunut tupakasta, — mutisee Ádám — ja vielä tämänkin uhraisin? Kaikella on toki rajansa.

— Mutta jos ei yskä lakkaa? Ennen kaikkia terveys! — vastaa rouva, painaen päänsä alas sedän kasvoja vastaan, suudellaksensa häntä (jota hän ei enää pitkiin aikoihin ollut tehnyt).

Hyvä Jumala! mitä hänen täytyy kokea? Eikö hän vain erehtynyt? Eipä suinkaan, hänen hajuaistinsa on varsin kehittynyt. Mitä Linan nenä ei vainua, ei ylipäänsä ole olemassa. Ja hänestä tuntui ... niinpä niin ... kuin Ádám sedän suusta leviäisi tupakanhaju. Äkkiä tarttuu hän miehensä päähän ja painaa hänen huulilleen pitkän ... pitkän ... hehkuvan suukkosen.

Ádám setä luopi hämmästyneen katseen Linaan, joka aina siitä asti, kuin heidän avioliittonsa ensimmäinen ajanjakso oli loppuun kulunut, ei ollut tunteitaan tällä tavoin ilmaissut. Ja hän oli juuri aikeissa laskea leikkiä moisesta hellyydenosoituksesta heidän iällään, mutta katsellessaan vaimoaan sana takertui hänen kurkkuunsa.

Semmoiseksi täytyy koston synkkää hengetärtä mielessään kuvailla.

— Mistä suusi on tupakanhajuinen? — kysyy kiukkuisesti tämä Nemesis.

— Suuni ... minun suuni? — änkyttää Ádám ja yrittää peitellä sitä kädellään.

— Nyt älyän, miksi niin paljon oleksit viinitarhassa. Käyt siellä tupakoimassa.

— Mitä sinä ajattelet? — inttää hyökkäyksen alainen ilman kaikkea vakaumusta.

— Hengitä minuun! — käskee vainio.

— Sehän on sopimatonta! — vastaa mies,

— Etkö uskalla hengittää minuun? Sillähän tunnustat kaikki. Menen heti viinitarhaan ja tutkin tarkasti puserrushuoneen. Jos et ole puhunut totta, varo itseäsi!

Hän päätti vaikuttavan lausuntonsa ja kääntyi ovea päin täyttääkseen sanansa. Ádám huusi häntä takaisin.

— Jää tänne, ennemmin tunnustan kaikki. Niin on, kuin sanoit. Olen käynyt viinitarhassa tupakkaa polttamassa. Mutta en ole polttanut ylenmäärin. Ainoastaan kohtuullisesti.

Lina meni enempiä keskustelematta piippukaapille, avasi sen oven, jätti sen auki ja sanoi näin:

— Jos et pidä mitään väliä terveydestäsi, niin syytä itseäsi! Minun puolestani saatat tupakoita niin paljon kuin tahdot.

Ja vähitellen palasivatkin entiset tupakoimisen ajat. Alussa Ádám setä pelokkaana ja kenenkään huomaamatta poltti yhden tai pari sikaria päivässä, sittemmin hän salli itselleen yhden sikarin ja kaksi piippua, myöhemmin hän ei paljoksunut kahta sikaria ja kolmea piippua, kunnes aikaa myöten — noin kuukauden kuluttua — hän ei enää laskenut sikarien eikä piippujen lukumäärää, vaan poltti niin paljon kuin häntä miellytti; hänen huoneessaan olisi voinut leikata savua.

Lina täti ei enää puhunut sanaakaan tästä asiasta, vaikka hän miehensä yskimisen tähden öisin tuskin saattoi nukkua. Lopulta hän itse sairastui. Lääkärin tutkimus osoitti keuhkotulehduksen merkkejä ja vanha Dorottya, joka ymmärsi sairaanhoitoa, määrättiin Linaa hoitamaan. Mutta Ádám setä ei tahtonut kuullakaan siitä, että kukaan muu kuin hän hoitaisi vanhaa aviokumppaniansa; hän tosin ei lähettänyt Dorottyaa pois, mutta ei jättänyt hänelle liioin mitään tointa sairaan hoitamisessa. Hän istui yöt päivät vaimonsa vuoteen ääressä, hän pani hänelle kylmiä kääreitä, hän laittoi hänen sijansa (siinä Dorottya sai häntä auttaa) ja todellakin hämmästyttävää oli, kuinka suuresti vanha herra saattoi kestää väsymystä ja valvomista. Ei kukaan olisi luullut hänessä sellaista sitkeyttä olevan. Rakkaudesta puolisoonsa hän luopui kaikesta, vieläpä piipustakin. Alussa hän meni ulos joka päivä tunniksi tai puoleksi, mutta myöhemmin, kun sairaan tila kävi yhä huolestuttavammaksi, hän ei surussaan poistunut huoneesta hetkeksikään.

Suuri olikin sitte hänen ilonsa, kun käännekohta onnellisesti oli ohi ja lääkäri lausui nuo odottamalla odotetut sanat: "Ei enää tarvitse pelätä mitään." Ádám setä elpyi uudestaan, nuorentui sitä myöten kuin Lina täti parani, kun hän sai takaisin ruokahalunsa, kun hän ensi kerran saattoi nousta vuoteestaan, kun hänen kadonneet voimansa palasivat, kun hän eräänä päivänpaisteisena kesäpäivänä taas saattoi istua ulkona verannalla. Ádám setä itse nosti sinne nojatuolin, tyynyt ja jakkaran; hänen olkapäähänsä nojaten Lina astui ulos ja hän kääri vaimonsa ympärille suuren huivin, kun tämä oli istunut nojatuoliin.

Tauti katosi, ei kuitenkaan jälkiä jättämättä. Heidän oli lähdeittä kylpylaitokseen ja he lähtivätkin.

Siellä he istuivat kauniissa vuoriseudussa olevan huvilansa balkongilla eräänä iltapäivänä kahden kesken pakinoiden. Yhtäkkiä juolahti Linalle jotakin mieleen.

— Ádám, etkö sinä enää tupakoitse?

— En, olen heittänyt sen sikseen.

— Mitä, koska?

— Sairautesi aikana, enkä sen jälkeen enää ole aloittanut, sillä lääkäri sanoi, että savu vahingoittaa sinua.

Linaan niin suuri itsensä uhraus, niin suuri helläsydämys teki syvän vaikutuksen.

— Sehän, ukkoseni, on toki vähän liikaa. Yhden sikarin päivässä saattanet huoleti polttaa — lausui hän, miehensä kättä puristaen.

— Kolme kuukautta olen jo ollut polttamatta — vastasi Ádám setä — eikä piippu enää minulle maistuisikaan; olisi vaikea siihen taas tottua.

— Kolme kuukautta olet ollut tupakoimatta, minun tähteni, — lausuu rouva liikutettuna — tee siis mielikseni ja sytytä heti piippu. Tässä avoimella balkongilla savu minua ei vahingoita.

Helppo on sitä tanssiaisiin viedä, joka mielellään tanssii. Ádám setä ryhtyi kohta korkeanasianomaisesti myönnettyyn koetupakoimiseen ja havaitsi, että piippu tuotti hänelle yhtä suurta nautintoa kuin ennenkin. Lina oli runsaasti palkittu myönnytyksestään, nähdessään miehensä mielihyvystä loistavat kasvot. Tämä laskea tuprutteli sakeita savupilviä, kiemuroivia renkaita; vanhus oli elementissään: savussa.

Mutta mitä se on? Lina täti saa kauhean yskäkohtauksen, piippu putoo Ádám sedän suusta, hän rientää vaimonsa luo, syleilee, tyynnyttää häntä... Lopulta yskä taukosi ... työläästi.

Mutta Ádám setä tarttuu piippuunsa ... rakkaimpaan, hopeakannelliseen merenvahapiippuunsa ja heittää sen vihaisesti nurkkaan, niin että se murtui poikki.

— En polta enää, en mar, sillä jos taas aloitan, totun siihen piankin ja se vahingoittaa keuhkojasi — lupasi vanha herra.

Hän pitikin lupauksensa, lahjoitti pois kaikki piippunsa eikä koskaan enää tupakoinnut.

CARRIÈRE!

I.

Ei kukaan osannut olla niin mieliksi mammoille kuin Jancsi Muky eli, nykyisen muodin mukaan, Jancsi Mukfalvi Muky.

— Teidän armonne, neiti hurmaa koko seuran kauneudellaan, sulollaan.

— Herttainen olento, sen verran uskallan itsekin väittää — vastaa vaatimattomasti äiti.

— Teidän armonne tarkka jäljennös! Joka piirre, joka liike, joka ajatus, ulkonaisesti, sisällisesti, ruumis, sielu! Ja se ei ole yksistään minun ajatukseni, vaan kaikkien. Se on yleinen mielipide.

Ja tällä tavoin osaa Jancsi Muky lörpötellä, jos tarvitaan, tuntikausia, jopa päiviä ja kuukausiakin. Hän jaarittelee vakaumuksen puna poskillaan, vakaumuksen innostus äänessään. Ihmekö siis, jos niin turhamielinen mamma, kuin rouva Szögleti, piti häntä hyvin miellyttävänä miehenä ja olisi tuntenut itsensä erinomaisen onnelliseksi, jos joskus voisi sanoa häntä vävykseen. Mutta ystävämme Muky miellytteli ennemmin äitiä, kuin hänen tyttärtään, jolle hän kyllä osoitti väsymätöntä huomaavaisuutta ja kohteliaisuutta, mutta ei mennyt askeltakaan sen pitemmälle. Hän ei salannut syytäkään siihen; eräänä tuttavallisena hetkenä tunnusti hän rouva Szögletille rakastavansa erästä naista ... oikeammin sanoen erästä neittä, mutta hän katsoisi tunnottomaksi astua esiin niin kauan kuin hän ei ole sellaisessa asemassa, jommoista tuo eräs nainen saattaa vaatia vastaiselta mieheltään.

Rouva Szögleti oli äidin terävällä älyllä salaman nopeudella käsittänyt hienon salaviittauksen. Hän katsoi sitä sangen jaloksi itsensäpuolustukseksi ja oli vakavasti vakuutettu siitä, että nykyajan turmeltuneessa nuorisossa ei ole montakaan niin arkatuntoista ja järkevästi ajattelevaa miestä kuin Jancsi Muky. Ettei hänen tyttärensä Mártha katsonut asiaa samalta kannalta, tuotti hänen äidinsydämelleen monta murheellista hetkeä, mutta hän ei kumminkaan luopunut siitä toiveesta, että vielä onnistuu johtamaan tyttärensä paremmalle tielle.

Mártha seisoj tienhaarassa, jonka toisessa viitassa oli merkitty suunta: "Jancsi Mukyn syliin", toisessa ei ollut mitään, ei niin mitään. Tyhjä tienviitta! Ja kuitenkin Mártha tiesi, minne päin se osoittaa, mutta sitä tietoaan hän ei ilmaissut kenellekään, ei ainakaan äidilleen, sillä hän aavisti että semmoinen ilmaiseminen tuottaisi hänelle loppumattomia saarnoja ja houkutteluja eikä hän tahtonut antaa houkutella itseään. Kärsivällisesti hän siis jäi vartomaan, kätkien sydämensä pohjaan Pista Szánthón kuvan, joka eräessä suuremmissa maaseutukaupungissa odotti että julkisen notariuksen viran iäkäs, kivulloinen haltija jättäisi paikkansa. Enintään puolen vuoden kuluttua notarius poistuu ja virka tulee avoimeksi, kuului uusin sanoma, ja Mártha päätti itsekseen, että mitä hyvänsä Jancsi Muky tämän ajan kuluessa tehneekään, hän asettuu jyrkän vastustuksen kannalle. Mutta hänen, niinkuin jo olemme

nähneet, ei tarvinnut pelätä varsinaista piiritystä; Muky tyytyi viittauksiinsa äidille eikä liikahtanut siitä suojustetusta asemasta tunnollisuutensa vallitusten takana, johon oli asettunut.

II.

Tuo asema tuntui vihdoin äidistä mahdottomalta puolustaa. Hän oli jo mielikuvituksessaan mitä vaihtelevimmilla väreillä kuvaillut sitä tulevaisuutta, mikä ainaiseksi oli yhdistävä hänet ihaillun vävynsä kanssa, joka loppumatta oli kaiuttava hänen korviinsa kiitosvirsiä ja kutkuttava hänen nenäänsä uhrisavun pilvillä.

Tämän ihanan aikakauden tuloa täytyi mistä hinnasta hyvänsä joututtaa siten, että János Mukfalvi Muky saapi "vastaavan" aseman, jolloin hän kai rohkenee paljastaa salassa pitämänsä vakavan aikomuksen. Vastaavalla asemalla on ymmärrettävä erään viraston sihteerinvirka, kuten rouva Szögleti, käyttämällä äidillisen diplomatian koko viekkautta, herra Mukyltä eräänä heikkona hetkenä oli saanut tietoonsa.

Ylös siis, pappa Szögleti, toiminnan alalle, vaikutusvaltoinesi! Miksikä olisikaan sinulla tuttavuuksia, jos et niitä voisi käyttää tulevan vävysi eduksi? Tähän asti olet menestyksellä toiminut korkeamman protektсионin alalla ja sen seurauksena jo saanut kaksi tytärtäsi miehelään, sillä vaikka ahtaisin aineellisiin oloihisi nähden et ole voinut myötäjaisillä tai eläkkeellä tukea nuoria heidän taistellessaan toimeentulosta, on sinun onnistunut sijoittaa vävyt hyviin virkoihin. Sen kautta oletkin naimahaluisessa nuorisossa saavuttanut suosiota, se kun on tullut siihen luuloon, että joka naipi tyttäresi, tekee "carrière'ia", ylenee virkauralla.

Nyt tarjoutuu uudestaan ja, koskei sinulla ole useampia naitettavia tyttäriä, viimeinen kerta tilaisuus näyttääksesi, millä tavoin kaikin puolin kyvytöntä miestä käypi voimakkaalla työllillä virkaylennyksen tikapuilla puola puolalta ylemmäksi lykkääminen. Sillä Jancsi Mukfalvi Mukyn kyky ei ollut minkään arvoinen ja sen tiesi jokainen, paitsi rouva Szögleti, joka piti häntä väärin arvosteltuna nerona ja alituisesti ahdisti miestänsä hankkimaan hänelle tuon sihteerinviran. Ja pappa Szögleti, perhemamelukkina peläten jokaista pulaa, kulutti niin kauan koipiaan, että tosiaankin sai jotain aikaan.

Szögletin perheessä on päivällisen aika kello yksi. Silloin istutaan pöytään, niin täsmälleen, että kello ei uskalla ennen lyödä yhtä kuin he ovat istuutuneet. Perhetraditsiooni! Niin se on ollut Szögletin perheessä jo muutamia vuosisatoja. Ainoastaan Mohácsin tappion päivänä ei aterioitu täsmälleen. Asianomainen Szögletin esi-isä, joka asui Mohácsissa, istui, suuren kansallisen iskun sortamana, tuona päivänä pöytään puolta tuntia myöhemmin.

Mitä tämä? Onko Soliman sotajoukkoineen taas lähtenyt meitä vastaan, onko nuori kuninkaamme uudelleen saanut surullisen lopun sankariveren punaamalla tappotanterella, koska Szögletin perhe yhä vielä ei ole istunut pöytään? Seinäkello vain epäröiden lyö yksi, keittäjätär kyökissä on aivan ymmällään ja rouva Szögleti ei kykene käsittämään, missä hänen miehensä viipyy. Kello lyö neljänneksen yli yhden. Pappa Szögletin vartalo ei vaan miltäkään näköpiirin puolelta pistä näkyviin. Puoli kaksi! Mamma Szögleti asettuu ikkunan ääreen ja ilmaisee hermostuneella koputuksella lasiin tunteitaan, päättäen että jos isä ei vielä neljännestä vailla kaksi ole kotona, istutaan pöytään ilman häntä. (Mikä ei ollut tapahtunut edes Mohácsin turmapäivänä).

Neljännestä vailla kaksi!

Mamma Szögleti kääntyy pois ikkunan äärestä, astuu pöydän luo, ojentaa jo kätensä sähkökylälistimen nappulaa kohti, antaaksensa sitä painamalla keittäjättärelle kaikkein korkeimman käskyn ruoantarjoiluun, kun huoneen kynnykselle ilmestyy hengästynään ja hiestynään pappa Szögleti.

— Ettäpä vihdoinkin suvaisit tulla kotia — sanoo mamma kaikella käytettävissään olevalla ivalla ja vetäen jalallaan tuolin allensa.

— Suo anteeksi, myöhästyin Mukyn asian tähden — puolustelee itseään pappa.

Mukyn nimen mainitsemisesta asema heti muuttuu ja rouva Szögletin kasvoista, joista ilman Falb'in ennustustakin olisi saattanut lukea kriittillisen päivän lähestymisen, katosi yht'äkkiä ilman mitään väliastetta epäystävällisyys.

— Onnistuitko? — kysyi hän soppaa tarjoten.

— Puolittain!

— Mitenkä puolittain?

— Vähän kärsivällisyyttä, kultaseni, kunnes olen syönyt sopan, minun on kovin nälkä.

Sopan nauttimisen jälkeen rouva Szögleti kärsimätönnä odotti "puolittain" sanan selitystä, mutta palvelustyttö toi nautanlihan ohessa ydinluun, joka oli isännän mieliruokaa. Hänen kaivaessaan ytimen luusta ja levittäessään sen paahdetulle leivälle sekä mitä tarkimmasti jakaessaan kolmeen osaan, yhden mammalle, yhden Márthalle ja yhden itselleen, rouva töin tuskin jaksaa hillitä kärsimättömyyttään.

Vihdoin oli paahdettu leipä syöty ja Szögleti selittää hämälästä näyttävän sanansa "puolittain"; se merkitsee sitä, että tuossa virastossa ei ole mitään avonaista paikkaa; hänen täytyi sentähden suunnata ahkeroisensa magneettineula toisaalle ja sen avulla hänen onnistuikin keksiä kylläkin hyvä virka.

— Budapestissäkö? — kysyy rouva.

— Maaseudulla! — kuuluu kieltävä vastaus.

— Missä?

— Abajdissa.

Mártha ei kuulu noihin kaavamaisiin viattomiin teatteri- ja novellineitisiin, joiden kasvot heti lentävät tulipunaisiksi. Omaten sivistyksen tuottaman itsensähillitsemiskyvyn, hän ei ulkonaisesti ilmaise sitä, mitä hänen sisässään tapahtuu, mutta kuullessaan nimen Abajd hän ei kuitenkaan voinut estää sydäntään sykähtämästä.

Abajd on rautatieasema eräällä radalla, mutta niin vähäpätöinen asema, että pikajunat eivät sitä ensinkään ota huomioon ja tavallisetkin junat pysähtyvät siihen vain minuutiksi. Mártha neiden sydän sitä vastoin jäisi siihen ikipäiviksi, sillä se on se Abajd, jossa asuu Pista Szánthó ja jossa tämä pyrkii julkiseksi notariukseksi.

— Abajdissa? — kysyi mamma Szögleti halveksivasti. — Mitä olet sellaisesta pesästä löytänyt?

— Tuottavan julkisen notariuksen viran!

Mutta tämän kuultuaan Mártha ei enää saattanut olla jokaisen muun nuoren teatteri- ja novellineitosen tavoin kovasti punastumatta. Pudottipa vielä veitsenkin kädestään!

Mamma Szöglettiä tuo hanke ei liioin miellyttänyt, sillä hän tahtoi nähdä tulevan vävynsä jossakin virassa pääkaupungissa, voidakseen käyttää häntä mielistelijäkseen, mutta väliaikaisesti hän sentään tyytyisi tuohon julkisen notariuksen virkaan, jos vain Jancsi Muky siitä huolii, mikä on sangen epätietoista.

— Eipä ensinkään — ilmoittaa isä. — Minä kohtasin hänet ja kysyin häneltä ja hän mielellään ottaa viran.

— Silloin täytyy hankkia se ja sitten ... loput on teidän kahden asia — sanoi rouva Szögleti Márthalle.

— Äiti kulta! Eihän hän vielä ole sanonut sanaakaan minulle, että minua rakastaa — väittää uhrin lempeästi vastaan.

— Hän on sen minulle näyttänyt selvää selvemmillä viittauksilla. Hän tunnustaa sen sinulle milloin tahdot. Kun vaan saa viran!

III.

Mártha käsitti että hän tässä asiassa ei voi mitään. Hänen äidistänsä Pista Szánthó on jäykkä, juro, sivistymätön, sentähden ettei hän osaa mielistellä eikä kohteliaisuuksia lausua. He molemmat eivät koskaan ymmärtäneet toisiaan, ensi hetkestä alkaen he tunsivat molemminpuolista suvaitsemattomuutta. Pistassa tosin ei ollut vastenmielisyyttä äitiin, päin vastoin hän herttaisena, hyväsydämisenä miehenä pyrki puolestansa mukaantumaan, mutta hänen suora, teeskentelemätön, rehellinen luonteensa ei kyennyt imartelemaan. Kuinka kaunis hänen armonsa on, kuinka hänen hattunsa somistaa häntä, kuinka hän astuu kevein askelin, kuinka hänen kukoistavaa terveyttään kadehditaan ... kaikki sellaiset korulauseet jääkööt Jancsi Mukfalvi Mukyn asiaksi.

Pista Szánthó olisi ennemmin purrut kielensä poikki kuin lausunut mitään sellaista.

Hyvin tuntien oman äitinsä ja armaansa välisen suhteen Mártha toistaiseksi tyytyi olemaan vaiti.

Mutta hän ajatteli päänsä puhki saadakseen selville, millä tavoin voisi katkaista kaulan mamman suosikilta. Vaan hänen ei juolahtanut päähänsä mitään, mikä häntä kovasti suretti, jopa siihen määrään asti, ettei hänen enää tehnyt mieli Kugler'iin [Budapestin etevin konditoria. Suoment. muist.] syömään jäätelöäkään. Voipi käsittää sitä mielen tilaa, missä pääkaupungin neitonen on, kun hänelle ei enää

kelpaa — Kuglerkaan. Rouva Szögletin täytyi mennä yksinään välipalalle.

Mártha ei katunutkaan kotiinjäämistä, sillä hän sai varsin rakkaita vieraita. Rózsa Szép äitineen pistäysi hänen luokseen. Szépiläiset oli upporikas maanomistajaperhe, joka asui maalla; Rózsa oli Márthan koulutoveri, jonka kanssa hän ennen oli vilkkaassa kirjevaihdossa. Kirjevaihto oli aikaa myöten lakannut, mutta ystävyys heidän välillään ei ollut höltynyt ja nyt he niin paljon jaarittelivat ja nauraa kikattivat, että rouva Szép ei enää voinut sietää sitä.

— Jätän teidät itsekseen, rakas Mártha, koskei äitisikään ole kotona; tulen myöhemmin takaisin — sanoo hän.

Kun molemmat ystävättäret olivat jääneet kahden kesken, lankesi Mártha Rózsan kaulaan.

— Kuinka kaunista sinulta, että tulit luokseni. Siitä näen, että vanha ystävytemme ei ole laimentunut.

— Eikä koskaan laimenekaan, rakas Mártha, mutta nyt minun täytyy tavallisella suorudellani ilmaista, että ystävyys yksistään ei tuonut minua tänne. Käyntini on yhteydessä käytännöllisemmän tarkoituksen kanssa.

Ja sen jälkeen hän kertoi pienen jutun, joka yksinkertaisuudessaankin suurimmassa määrässä veti Márthan huomiota puoleensa ja lopuksi aiheutti ääretöntä hämmästystä.

Rózsa Szép kertoi näet, että häntä hakkailee eräs nuori mies, johon äitinsä on hassahtunut sentähden, että hän kovasti osaa olla äidille mieliksi. Siihen määrään on hän voittanut rouva Szépin suosion, että tämä olisi ollut valmis heti antamaan tyttärensä hänelle, mutta herra Szép, isä, ei tahdo kuulla asiasta puhuttavankaan niin kauan kuin asianomaisella ei ole virkaa. Tämä este kumminkin katoa ennen pitkää, sillä tuo nuori mies voipi varmaan toivoa saavansa erään julkisen notariuksen viran. Äiti on sokaistu, mutta Rózsa ei, ja hän päätti, Budapestiin saavuttuaan, tiedustella tuttaviltaan Jancsi Mukystä.

— Jancsi Muky! — huudahti Mártha.

— Tunnetko hänet?

— Kuinka en!

— Sitä parempi, voit sitten antaa haluamani tiedot. Ole suora, älä pelkää mitään. Minua hän ei ensinkään miellytä, enkä muutenkaan tahtoisi vielä tehdä loppua hauskoista tyttövuosistani.

— Olet oikeassa; jos emme voi saada sellaista, joka tekee meidät onnelliseksi, on parempi jäädä vanhaksi piiaksi — oli Márthan vastaus.

— Minua Jancsi Muky, siltä tuntuu, ei voisi tehdä onnelliseksi.

— Oikealta tuntuu, sillä tämä mies, kuten nyt huomaan, on sellainen otus, joka, jos hänen syrjäyttämänsä tytöt joskus kiitollisuudesta pystyttäisivät hänelle muistopatsaan, olisi valettava semmoiseksi, että hän kumpaisessakin kädessään pitää lekkeriä — puhkesi Mártha sanomaan.

Rózsa ei ymmärtänyt näiden sanain tarkoitusta, mutta helppo oli se hänelle selittää.

Muky parka, jospa olisit voinut kuulla sitä keskustelua, minkä molemmat nuoret tytöt nyt sinusta virittivät!...

— Sinut hän tahtoi naida rikkautesi tähden; minä taas olin vain välikappaleena hänelle, jotta hän isäni kautta saisi viran. Semmoinen se on, tuo kaikkien mammojen suosikki! En tiedä, iloitsenko vai suutun?

— Kaikissa tapauksissa meidän täytyy antaa hänelle aika löylytys — ehdoitti Rózsa ja tämän ehdoituksen Mártha ilolla hyväksyi.

IV.

Rouva Szögleti oli ylen onnellinen. Mártha oli näet Mukyyin nähden täydellisesti muuttunut. Hän oli paljasta huomaavaisuutta, kohteliaisuutta, herttaisuutta.

— Näyttää siltä kuin hän ei minusta huolisi — valitteli hän äidilleen.

— Tiedäthän syyn, miksi hän on niin ujo. Niin kauan kuin hänellä ei ole virkaa, hän ei uskalla esiintyä vakavalla aikomuksella.

— Entä jos hän ei senkään jälkeen uskaltaisi?

— Mitä tarkoitat?

— Sitä, äiti kulta, että meidän pitäisi saada vakuutta. Sitoutukoon ensin, hän kyllä sittenkin tarpeeksi aikaiseen saa viran.

— Mikä epäluottamus tunnolliseen ihmiseen — nuhteli rouva Szögleti.

Mutta ukko Szögletikin piti tyttärensä puolta varovaisuuden kysymyksessä, niin että äiti lopulta luopui vastustuksesta. Hän otti suorittaaksensa asian herra Mukyn kanssa ja seuraavana päivänä hän todellakin jo ilokseen saattoi perheneuvottelussa tehdä ilmoituksen toimensa onnistumisesta.

— Muky tulee meille tänään jälkeen puolen päivän. Loput on sinun asiasi, Mártha, minä jätän sinut yksinäsi hänen kanssaan.

Iltopäivällä kello neljä saapuu Muky loistavin kasvoin. Kymmenen minuutin kuluttua rouva Szögleti poistuu.

Tuo suuri hetki on tullut ja Muky käy innolla tilaisuuteen käsiksi. Ikäänkuin tuliset tunteet jo vuosisatoja olisivat hänessä raivonneet ja hän vain suurimmalla voimainponnistuksella olisi saanut ne tukahutetuiksi, niin tulvaavat nyt sanat hänen huuliltaan.

— Minä rakastan, rakastan, rakastan Teitä!

— Todellakin?

— Todellakin!

— Tuskin uskallan uskoa sitä.

— Miksi epäilisitte?

— Eräs aavistus ... oikeammin sanoen huoli vaivaa minua ... jo kauan aikaa. Entä jos te rakastatte toistakin kuin minua.

— Mitä ajattelettekaan? Vain teitä — ei ketään muuta!

Ja tämän sanottuaan hän tarttuu Márthan pikku kätöseen, painaakseen sitä huulilleen. Mutta koputus ovelta häiritsee hänen hankettaan. Hän hellittää äkisti kätösen.

Ja...

Jos olisin maalari ja voisin kuvata millaiseksi Jancsi Mukfalvi Mukyn naama kävi, kun hän sisäänastuvassa naisessa tunsu Rózsa Szépin, saisin varmaankin palkinnon taidenäyttelyssä.

Molemmat ystävättäret syleilevät toisiaan. Mártha esittää herra Mukyn Rózsalle, mutta Rózsa ilmoittaa sen olevan tarpeetonta, he ovat hyviä tuttuja.

Yleinen ihmettely! He ovat kaikki kolme yhteisiä hyviä tuttuja ja se tulee vasta nyt ilmi.

— Ettette, herra Muky, koskaan ole minulle mitään maininnut Rózsasta!

— Ei ole juontunut mieleeni — ankkasi hämillään kahden tulen väliin joutunut armastelija.

— Mutta ettehän minullekaan koskaan ole puhunut Márthasta — härnäilee Rózsa.

— Unhottanut minutkin! — huudahtaa Mártha.

Molemmat ystävättäret iskivät salaa silmää ja nyt alkoi hupaisin inkvisitsiooni, mikä koskaan on ketään hyväntekijää kohdannut. Jota enemmän he Muky ystäväämme löylyttivät, sitä suurempaa huvia hänen kidutuksensa tuotti heille — noille armottomille, sydämättömille!

Ettei muutamissa tytöissä ole sääliä ensinkään!

— Kuinka minua ilahuttaa, että tulit juuri nyt, tällä hetkellä — sanoo Mártha. — Et ikinä olisi tullut parempaan aikaan!

— Kuinka niin? — utelee tulija.

— Oi, jospa tietäisit, jos edes voisit aavistaakaan mitä nämät seinät vastikään kuulivat!

— Mutta, neiti hyvä, — vastustelee Muky — on asioita, joita ei saa antaa ilmi!

— Rózsalle minulla ei ole mitään salaisuuksia! Hän on paras ystäväni!
Ajatteles, ystäväni, herra Muky tunnusti minulle juuri rakkautensa!

Tuli ja leimaus!

Jani Mukfalvi Muky katsahti lattiaan eikö siinä olisi syvennyttä, josta voisi vajota alas. Sellaista ei löytynyt, mutta sitä ei ollut tarviskaan, sillä Rózsa ei heittänyt häneen vihtrillää eikä tehnyt kohtausta tuskalloseksi draamallisilla vihanpurkauksilla, vaan toivotti mitä ystävällisimmillä kasvoilla ja viehättävimmällä hymyllä onnea.

— Minuako onnittelet? — kysyi Mártha.

— En suinkaan sinua, vaan herra Muky! No, hyvä herra Muky, miksette anna minulle kättänne pudistettavakseni? Kuinka minua ilahuttaa nähdä teitä tämmöisenä kauniina hetkenä!

— Oi, neiti! — ähky nuori mies.

— Mutta teissähan, herra Muky, ei näy iloa hiukkaakaan. Eikö totta, Mártha? Katsoppas vaan, kuinka surulliselta hän näyttää! Minä todellakin loukkaantuisin, jos sulhaseni kymmenen minuuttia ensimmäisen lementunnustuksensa jälkeen näyttäisi moista naamaa.

— Minä olenkin loukattu — vastasi Mártha — ja kehoitan teitä, rakas Muky, näyttämään asemaamme ja onnellisuutemme paremmin soveltuvaan kasvojen ilmettä.

— Hymyilenhän minä ... hymyilen — vakuuttaa Jani Muky.

— Tuoko olisi muka hymyilyä? — intää Mártha. — Jos tahdotte saada tunnustusta, hymyilkää leveämmin, näyttäkää onnellisemmalta!

Muky yrittää kaikkia saadakseen kasvonsa iloisemman näköiseksi, mutta turhaan, nuot kyllästymättömät naiset eivät tyydy siihen.

— Mutta pitäisihän teidän loistaa onnesta, istuessanne kahden semmoisen tytön välissä, jotka molemmat yhtä paljon ihailevat teitä!

Mártha katsoo hämmästyen Rózsaan.

— Mitenkä, sinäkin?

— Saattaako häntä vastustaa? — kysyy mielenkiihkolla Rózsa.

Herra Muky olisi ollut valmis vannomaan, että huoneessa oli kolme tulikuuma uunia, vaikka vain yksi semmoinen seisoj nurkassa eikä sekään ollut lämmitetty.

Mártha on aivan kauhistunut.

— Ei hän vain lie sinuakin miellytellyt?

— Vieläpä rakkautensakin tunnustanut — vastasi Rózsa — mutta älä siitä ole milläsikään. Minä olen jalomielinen ja luovutan hänet sinulle.

Mártha ei tahtonut suostua siihen.

— Ei, Rózsa, niin paljon kuin häntä rakastankin, sinua en saata tehdä onnettomaksi! Olkoon hän sinun!

— Ja jos se tuottaa sinulle kuoleman? — kysyy Rózsa. — Ei niin, Mártha, tulkoon hän sinun omaksesi!

Mukystä tuntuu kuin nuot kaksi tyttöletukkaa aikoisivat pitää hänestä huutokauppaa.

— Valitkoon hän itse meidän kesken! — ehdoittaa Mártha.

— Mainio aate! — huusi vakavimmalla äänellä Rózsa. — No, herra Muky, kummanko meistä suvaitsette valita?

— Tehkää hyvin, lausukaa arvoisa ajatuksenne, ja asianomainen on tunteva itsensä kunnioitetuksi siitä, että suvaitsette tehdä hänestä rouva Mukyn — täydensi ystävänsä ehdoitusta Mártha.

Herra Muky olisi tällä hetkellä tahtonut muuttua Porticin mykäksi.

- No, ettekö valitse armoton? — ahdistaa Mártha.
- Kauanko vielä pidätte meitä piinapenkillä? — lisää siihen Rózsa.
- Tulkoon mammojen luo, joiden ihanne hän on; pyytäköön siellä toista meistä!
- Molemmat mammat ovat viereisessä huoneessa.
- Tulkaa, tulkaa!

Silloin Muky saa takaisin puhekykynsä. Hän panee vastaan, pyytää anteeksi.

Mutta tytöt eivät anna perään, tarttuvat hänen käteensä, toinen oikeaan, toinen vasempaan, ja vastoin tahtoaan purskahtaen raikuvaan nauruun, alkavat raastaa häntä toiseen huoneeseen.

- Pian!
- Joutuun!
- Tuskin maltan odottaa ratkaisua.
- Valinneeko hän minut?
- Mitä minusta silloin tulee? Hyppään Tonavaan!

... Kun he saapuvat viereiseen huoneeseen, Muky herra — ei ole missään! Nielikö hänet maa? Haihtuiko hän ilmaan?

Sitä emme tiedä, se vaan on varma, että hän oli kadonnut.

* * * * *

Puolen vuoden kuluttua Mártha lähti Abajdiin julkisen notariuksen rouvaksi.

ORJA.

Puhelin odotussalissa Szerváczin kanssa, odottaen junan lähtöä. Piroska, jonka jo kokonaista kaksi tuntia saatoin sanoa vaimokseni, oli pakinoissa äitinsä ja sukulaistensa kanssa. Hän vuodatti kyyneliä ja he vuodattivat kyyneliä ja lohduttelivat toisiaan, että miksikä tämä mielenliikutus, kun he kuuden viikon päästä taas kohtaavat toisensa.

Annettiin merkki, ensimmäinen soitto. Ovenvartija käveli edestakaisin, kilistäen kelloansa odotussalissa ja huutaen pikajunan asemia: "Vác, Esztergom, Ersekújvár, Pozsony, Marchegg, Wien". Syleilyjä, silmienhieromisia.

Szerváczi pudistaa kättäni ja huokaa syvästi liikutetulla äänellä:

- Sinun siis todellakin täytyy lähteä, ystävä raukkani!
- Miksi surkuttelet mua? Olen suunnattoman onnellinen! — vastasin kummastellen.
- Niinkuin orja saattaa olla — lausui Szerváczi ja lisäsi siihen soimaavasti: — Sinä menit naimisiin vastoin kaikkia varoituksiani, myit vapautesi, olet hukassa, vedän ristin päällesi.
- Mitä olisin voinut muuta tehdä, kun olin rakastunut?

— Hullutusta! Muuten on jo myöhäistä siitä kanssasi kiistellä. Mene, onneton, joka sidoit itsesi yhteen ainoaan ja luovuit suloisesta vaihtelusta, mikä minulle, joka olen varjellut vapauttani ja kaikkina aikoina sitä varjelen, vielä lupaa niin monta ihanaa hetkeä. Nytkin ... niin ... jospa tietäisit ... mitkä silmät ... mitkä uhkuvat huulet ... uhkuvat ... oikein uhkuvat!... Se on todellinen onnellisuus. Onnellisuutta ei voi ajatella ilman vapautta ja vapauden perusehtona miehellä on naimattomuus, — päätti Szerváczi pitkäksi vetäneen lausuntonsa.

- Alfred! Alfred! — kuului sukulaisteni piiristä. — Riennä, kohta soitetaan toinen kerta.

Vain sen verran ehdin enää sanoa Szerváczille, että minä en välitä vapaudesta, vaan rakkaudesta.

Johon hän vastasi, että rakkaus on ikuinen, pysyvä, ainoastaan sen esineet vaihtelevat. Se oli hänen käsityksensä.

Soitettiinkin toinen kerta. Kahden minuutin kuluttua istuin erittäin tilatussa vaununosastossa Piroskan kanssa. Kolmas soitto, nenäliinain huiskutusta... Herran haltuun! huusivat sukulaiset. "Eläköön vapaus!" kaikui pienestä seurueesta. Tunsin Szerváczin barytonin.

Lempiviikkoni kestivät kauemmin kuin määrä oli. Kuusi viikkoa oli kulunut ja minä pyysin Salzburgista sähkötietä vielä yhden viikon vapautta. Sainkin sen.

Takaisin palattuani odotti minua paljon virkatöitä; vierassakäynnit ja kaikenlaiset ostot veivät runsaasti aikaa, ja vilpittömästi surkuttelin, että minulle jäi vähimmin aikaa siihen, mikä vastasolmitussa avioliitossa uutuutensa takia on niin suloista, jos naisen lempeys osaa sen semmoiseksi tehdä, nim. kotona olemiseen. Minun pitäisi oikeastaan aina istua kotona. Niin viehättävä on tämä kotini. Piroska on todellisella kekseliäisyydellä järjestänyt sen niin, että mielelläni pysyisin siellä, hyvin viihtyisin siellä, en haluaisi sieltä pois. Järjestyksellä en tarkoita huonekaluja, kapineita, mattoja, vaikka nekin kyllä olivat mukavia; siitä, mikä oikeastaan teki kotini niin viehättäväksi, saan kiittää Piroskaa. Hymyily, tyytyväisyys ja rauha odottavat minua aina kodissani. Niin hyvää, niin suloista on minun täällä olla. Ja tällaista elämää rohkeni Szerváczi sanoa orjuudeksi, tämäkö koti olisi muka vankila? Szerváczi, Szerváczi, miksen voi sinulle näyttää orjuuttani? Varmaankin sitä kadehtisit!

Mutta Szerváczi ei näyttäytynyt. Hänen asuntonsa oli suljettu. Kulkupuheitten mukaan hän on matkoilla. Useissa kotimaan kylpylaitoksissa hänet on nähty erään naisen seurassa, jolla on kovin uhkuvat huulet. Ennen pitkää hän kyllä sanoo jäähyväiset noille uhkuville huulille ja kulkee kai jonkun toisen kaunottaren kanssa maita mantereita. Ja sitä hän sanoo onnellisuudeksi!

Niin kului melkein puoli vuotta, vilaukseltakaan näkemättäni entistä ystävääni, ja minä olin jo luopunut siitä toivostani, että tuo seikkailujen sankari joskus vielä astuisi vankilani kynnyksen yli, kun sattumalta sain tietää, että hän jo aikoja sitten on Budapestissä. Mutta hän ei käy missään. Istuu alati kotona. Karttaa tuttaviaan.

Sitä ei kestä kauan; moinen onnellisuus on tavallisesti ohimenevää, väliaikaista laatua.

Tällä kertaa kumminkin erehdyin. Tuo hänen onnellinen erokaselämänsä ei tahdo loppua. Hän oli tavannut mestarinsa. Noin kestäväää suhdetta en vielä tietänyt hänestä; puolta vuotta kauemmin ei hänen muulloin ollut tapana pysyä yhden ihanteen luona. Tuo Circe herätti uteliaisuuttani ja kun Piroskakin alkoi kehoittaa minua tiedustelemaan Szerváczia, miksei hän tule vanhan ystävänsä luo, läksin eräänä iltapäivänä hänen asunnolleen.

Soitostani avaa palvelustyttö oven. (Ennen palvelija sen teki).

— Haen herra Szerváczi Kovács'ia.

— Ei ole kotona — kuuluu vastaus lyhyesti, miltei ylenkatseellisesti.

— Koska häntä voi tavata?

— Se on epätietoista.

— Tulen takaisin toiste. Tässä käyntikorttini.

Pystynenäisen piian kasvoilla näkyi ilkeä ilme, kun hän otti korttini.

Luulin että ystäväni vastaa käyntiini. Taaskin erehdyin. Viikon odotettuani päätin ottaa selkoa, mikä häntä pidättää.

Soitan. Pystynänen omistaja ilmestyy taas oveen. Sama ilkeä ihme, terävä ääni, joka tuonnoin minua harmitti. Szerváczi ei nytkään ole kotona ja aivan epätietoista on, milloinka hän on tavattavissa.

— Annoitteko hänelle käyntikorttini viime kerralla? — kysyin suuttuneena.

— Tietysti.

— Tehkää hyvin ja antakaa tämäkin!

Ja nyt kirjoitin korttiin: "Odotan sinua niin pian kuin suinkin".

Tein sen lujan päätöksen, että jos ei Szerváczi ystäväni nytkään käy luonani, minäkin luovun kaikesta enemmästä jälleennäkemisen yrityksestä, koska hänen käytöksestään selvästi näkyy, ettei hän tahdo minua tavata. Pysyköön siis erillään! Ja niin kävikin. Luopunut ystävä ei vielä kahden viikon

kuluttuakaan ollut luokseni ilmestynyt.

Eräänä päivänä kello kahdentoista ajoissa asioillani ollessani tullihuoneen tienoissa käännyin juuri Vala-torilta Tonavan rannalle, kun yht'äkkiä näin edessäni Szerváczin, joka talutti kainalossaan pitkävartaloista, uhkuvahuulista naista. Molemmat katsahdamme hämmästyneinä toisiimme, minä tervehdän, hän myös, vaikka arkamaisesti. Nainen luopi vihaisen silmäyksen minuun, vetää Szerváczia käsivarresta ja he rientävät pois.

Kotona kerroin vaimolleni tämän kohtauksen.

— Nyt ymmärrän jo, miksi emme saa nähdä Szerváczia täällä. Tuo nainen ei laske häntä.

Itsenäistä, riippumatonta miestäkö ei laskisi hänen naisensa? Semmoisessa orjuudessa vain me aviomiehet elämme. Mutta Szerváczi ei ole orja. Jos hän ei tule luoksemme, niin on siihen syynä vain hänen oma päätöksensä. Epäilemättä hän rakastaa tuota naista ja koskei hän voi missään esittää häntä, pysyy hän ennemmin itsekkin poissa.

Tämä oli minun ajatukseni, mutta se, mitä eri tahoilta pian sain kuulla, todisti vaimoni arvelun oikeaksi. Rupesin asiaa tarkemmin tiedustelemaan ja siitä tuli ilmi, ettei Szerváczi raukan elämä tosiaankaan ollut kadehdittava. Hän on jo kauan aikaa asunut yhdessä tuon naisen kanssa, joka muutamain kertomuksen mukaan joskus on ollut muotitavarain kauppias, toisten väitteen mukaan taas on tahtonut valmistua pianonsoittajaksi. Häntä kutsutaan Celiaksi, joka kyllä on kaunis nimi, mutta samaa ei voi sanoa hänen elämästään. Szerváczia hän pitää niin aisoissa, että tuskin päästää hänet ulos; hän seuraa häntä kaikkialle ja jos hänen joskus kuitenkin täytyy laskea hänet omille hoteilleen, määrää hän täsmälleen ajan, milloin Szerváczin on kotia tuleminen, ja jos tämä myöhästyy vain viisi minuuttia, odottaa häntä ankarat kotiripitykset. Tuonnoin Celia semmoisen myöhästymisen takia kaappasi hänen päästään silinterin ja tallasi sen mäsäksi; toisen kerran tempasi hän kävelykepin hänen kädestään ja, murtaen sen poikki polveansa vastaan, viskasi kappaleet hänen eteensä. Ratkaiseviin toimiin hänellä on suuri taipumus ja Szerváczin kapinanyritykset hän säännöllisesti sillä tapaa tukehtuttaa. Kun ystäväni kerran kyllästyi tähän melkein liiaksi vaihtelevaan ja melskeiseen elämään ja uhkasi erolla, hyppäsi Celia ylös ikkunalaudalle ja tahtoi heittäytyä siitä alas. Szerváczi pelästyy, tempaa naisen alas vaarallisesta asemasta ja pyytää polvillaan anteeksi.

Tämän kaiken sain juurutietä tietooni erään tuttavani kautta, jonka palvelustyttö oli hyvä ystävä Szerváczin pystynäisen piian kanssa.

Tuohonko siis oli joutuva se, joka kammoksui kunnialliseen puolisoon sitoutumista? Ja tämäkö se vapaus, jonka myymisestä hän minua asemakartanolla pilkkasi!

Saapuessani virastooni sinä päivänä, jolloin edellä mainitut tiedot Szerváczin kotielämästä joutuivat korviini, löydän pöydältäni suljetun kirjekortin. Päällekirjoituksesta tunnen Szerváczin käsialan.

Kirjeen sisällys: "Rakas ystäväni! Huomenna tiistaina aamupäivällä kello 9 ja 10 välillä tulen luoksesi virastoosi. Laita niin, että puolen tunnin aikana saan häiritsemättä puhua kanssasi. Minulla on paljon ja tärkeätä sanottavaa. Ystäväsi Szerváczi."

Seuraavana päivänä heti yhdeksän jälkeen kuulen kiireisen koputuksen ja puoleksi avoinna olevaan oveen ilmestyy kalpeat kasvot, kaksi tähyistävästä silmää.

— Olen yksinäni, astu huoletti sisään! — lausun nousten ja hänen eteensä rientäen.

Hän astuu luokseni, pudistaa kättäni ja heittäytyy hermostuneena sohvaan.

— Vihdoinkin olen täällä. Jo kuukauden ajan olen aikonut tulla, mutta se ei käynyt päinsä. Tuo nainen ... tuo nainen! Mutta nyt hänet petkutin. Hän olisi tahtonut minua seuraamaan häntä hammaslääkärille, minä olin olevinani pahoinvoipa, panin maata vuoteeseni, hän menee ulos, minä lähetän palvelustytön apteekkiin, hyppään vuoteestani, puen kiiruusti päälleni ja ilmestyn määrähetkenä luoksesi. Enkö ole taitavasti menetellyt?

Vilkkaasti, melkein kehuen hän toi esiin tämän, kuin jos olisi suorittanut jonkun suuren urostyön.

— Niinkö vaikea sinun on päästä ystäväsi luo? — kysyin, lausuakseni jotakin, sillä en tietänyt mitä sanoisin hänen suuren uhkayrityksensä johdosta. Szerváczi ei vastannut kysymykseeni, jatkoi, ikäänkuin vaan yhden ajatuksen valtaamana, kiivaasti puhettaan melkein kuin itsekseen.

— Hän pelkää kaikkia, yksin ystäviänikin. Naisia en saa edes katsella. Hänen kanssaan kadulla liikkuminen on todellinen piina. Enhän alati voi silmiäni maahan luoda. Vaan olkoon se vielä menneeksi! Mutta mitä minä mahdan sille, jos naiset katsovat minuun? Silloin hän nipistää minua käsivarresta. Ui! hirveä olento, kauhea! Minun täytyy istua aina kotona ... aina ... ja häntä huvitella. Se oli nautintoa ensi

alussa ... mutta nyt se jo käy yksitoikkoiseksi tuo ijankaikkinen istuskeleminen hameenliepeissä. Tahtoisin työskennellä jossain toimessa. Sinun ei ole pakko tehdä sitä, vastaa hän; olet tarpeeksi varakas. Lyhyesti sanoen: sietämätön elämä, kärsimätön tila, josta täytyy tehdä loppu. Tulin luoksesi neuvoa pyytämään.

— No, eikö terve järkesi sitä anna? Jätä hänet!

— Niin, niin, jätän hänet. Mutta tahtoisin sen tehdä ilman melua, huomiota herättämättä, vaan hän on eriskummainen olento. Alfred, entä jos sinä ottaisit järjestääksesi tämän asian? Minä pyydän, tee se! — rukoili Szerváciz.

— Mitäpä siinä on järjestämistä? Sinä et ole häneen sidottu. Vapaana miehenä saatat heittää hänet muitta mutkitta.

Mutta Szerváciz ei tahtonut sitä kuullakaan, tuo nainen tekisi silloin tiesi mitä. Tunnollisesti on hänen kanssaan meneteltävä, säädyllinen loppusuoritus tarjottava, jos hän puolestaan lupaa olla uhriaan enempi häiritsemättä. Hän ei enää mene kotiakaan, muuttaa hotelliin asumaan eikä tahdo nähdä uhkuvien huulten omistajaa, jottei horjuisi päätöksessään. Minä otin hieroakseni kaupan ja saattaakseni asian suoritukseen, Szervácizin luvattua että hän alistuu viisaan johtoni alaiseksi ja tarkasti seuraa määräyksiäni.

Vielä samana päivänä menin Celian luokse, uteliaana odottaen, minkä vaikutuksen tuo huono uutinen saisi aikaan. Huudahuksia, raivostusta, uhkauksia ... valmistauduin jo edeltäpäin niihin annettavaan vastaukseen.

Hämmästykseni sain kokea ihan päinvastaista. Odotin haukkaa, tapasin kyyhkysen.

Pelkkää antaumusta, lempeyttä, kärsivällisyyttä, hyvyttä, herttaisuutta. Szerváciz siis tahtoo luopua hänestä, on kyllästynyt häneen? Tämä tieto saattaa hänen sydämensä pakahtumaan, hän ei vielä ikinä eläissään ole sellaista tuskaa tuntenut — hänhän jumaloipi häntä ... niin, todellakin jumaloipi ... on uhrannut hänelle hyvän maineensa, kunniansa. Antoi kelpo kosijalle rukkaset, sillä tunsin heti ensikerran ystäväni nähtyään, ettei voi elää ilman häntä. Ja nyt hän kuitenkin heittää hänet oman onnensa nojaan! Mutta yhtä kaikki! Hän ei pidätä häntä hetkeksikään, pakollista rakkautta hän ei tarvitse, antaa hänelle takaisin vapautensa ja poistuu yksinäisyyteen, sillä iäti iankaikkisesta iankaikkiseen hän vaan Szervácizia, ainoastaan häntä yksistään on rakastava.

Hänen viimeiset sanansa tukehtuivat itkuun.

Sortuneena, murtuneena istui hän edessäni sohvalla.

Merkkillistä! Tämäkö siis se kammottava olento, josta ystäväni melkein vavisten puhui?

— Kiitoksia, hyvä, rouva — vastasin hetken vaiettuani — että teette toimeni suorittamisen niin helpoksi. Kauniit ja jalot sananne tulevat epäilemättä liikuttamaan ystäväni, vaikkeivät ne saata mitenkään muuttaa hänen päätöstään.

— Hyvä Jumala, mitä minusta tulee? — huokasi Celia.

— Älkää siitä huolestuko, ystäväni tahtoo pitää murhetta teistä. Vaikkei hän voikaan vakuuttaa teille toimeentuloa koko elinkaudeksenne, niin hän ainakin toistaiseksi...

Celia keskeytti kiivaasti: Elatusta, eikö niin? Kahden viikon tai yhden kuukauden irtisanomisella? Uusi loukkaus! Sanokaa hänelle, että rahaa en tarvitse. Ellei hän voi antaa sydäntään, luovun kaikesta muusta.

— Sekö viimeinen sananne? — kysyin.

— Viimeinen — vastasi hän vakavalla äänellä. Sitte hän mietti vähäisen ja jatkoi: — Eipä sentään ... viimeisen tahtoisin hänelle itselle lausua. Ainoastaan hänelle. Tehkää hyvin, pyytäkää häntä tulemaan luokseni, vain puoleksi tunniksi ... lyhyeksi puoleksi tunniksi. Taivutattehan hänet siihen, eikö niin? Tehkää se, hyvä herra, armosta, säälistä!

Hurmaavan kaunis ja viehättävä hän oli, näin rukoillessaan. Tämä intohimoiselta näyttävä olento osasi olla noin hellä, liikuttava!

— Olkaa huolehti, — vakuutin — tarkasti ilmoitan Szervácizille kaikki, mitä täällä olen nähnyt ja kuullut, ja toivon hänen suostuvan pyyntöönne.

Totta puhuen, liikutettuna poistuin tämän naisen luota, joka niin vähän vastasi sitä kuvaa, minkä hänestä olin luonut, ja täysin tyytyväisenä asian onnellisesta päättymisestä läksin Szervácizin luo.

— Kaikki käy hyvin, veikkoni, Celia luopuu sinusta eikä vaadi minkäänlaista korvausta.

Sitte kerroin hänelle koko kohtauksen, semmoisena kuin se oli välillämme tapahtunut, ja ihmettelin suuresti, etteivät sanani tehneet ystävääni sitä suotuisaa vaikutusta, jota olin odottanut. Hermostuneesti hän minua kuunteli, näyttäen selviä kärsimättömyyden ilmeitä, ja lopuksi hän epätoivoissaan hypähti paikaltaan.

— Olen hukassa, hukassa!

— Mitenkä niin? Etkö ole minua ymmärtänyt? Pelkkää hyvyttä, lempeyttä!

— Muiden edessä; komediaa hän näytteli lumotaksensa sinua, mutta jos hän jälleen näkee minut ja me olemme kahden kesken, alkavat taas nuot vanhat kohtaukset.

Szervácز lausui nämät sanat suurimmalla mielenliikutuksella ja selvästi näkyi, kuinka vakuutettu hän oli niitten oikeudesta.

— Sehän on sangen helposti autettavissa: et näe häntä enää ja sillä kuitti.

— Minä häntä en, mutta hän minua kyllä! Jos hän olisi ottanut korvausta, olisin levollinen, mutta moinen jalomielisyys todistaa, ettei hän tahdo laskea minua menemään.

— Mitenkä mies saattaa noin puhua? — puhkesi minusta suuttumus.

— Tuommoisiin naisiin nähden kadotamme kaiken voimamme. Se, mikä hillitsee muita naisia, siveyden, kasvatukseen, uskonnollisuuden vaatimukset, sitä kaikkea ei ole olemassa näille seikkailijoille. He eivät välitä seuraelämän eikä muista siteistä. Ja juuri sen vuoksi he eivät haikaile skandaaliakaan, päin vastoin tietäessään, mitenkä se kammottaa meitä, jotka seuraelämässä ehtimiseen tapaamme tuttavvia, he ovat valmiit aikaan saattamaan häväistystä kuinka usein hyvänsä, pitääksensä meitä siten kynsissään.

Huomasin että Szervácз ystäväni silmään vähitellen alkaa häämöittää erotus, näitten ja noitten naisten välillä.

— Jos asian laita on semmoinen, — vastasin — niin ei ole muuta neuvoa kuin paeta hänen tieltään. Viekkaukset viekkautta vastaan! Ilmoitan hänelle, että ylihuomenna saavut hänen luokseen, sillaikaa ehdit järjestää asiasi ja lähteä matkoihisi.

Mutta ystäväni ei saattanut noudattaa tätä viisasta neuvoa siitä yksinkertaisesta syystä, että Celia asui hänen asunnossaan; hänen huonekalunsa, asiakirjansa, rahansa, kaikki oli hänen luonaan; jos siis ei voinut hyvällä saattaa naista huomiota, skandaalia herättämättä muuttamaan pois, täytyi Szerváczin suostua hänen ehtoonsa ja mennä häntä viimeisen kerran tapaamaan. Yritin lohduttaa ystävääni:

— Entä jos erehdyt hänestä ja hän sittenkin suostuu eroon?

— Eipä suinkaan suostu, sillä...

Hän ei jatkanut lausettaan.

— No, miksei hän suostu? — kysyin.

Szervácз näytti epäröivän, ikäänkuin jatkaminen kysyisi suurta ponnistusta; sitte hän kumminkin lausui ilmi sen, mikä hänen mieltään painoi, tukehutetulla, kolkolla äänellä.

— Siksei, että hän tahtoo naittaa itsensä minun kauttani.

Kauhastuen katson ystävääni.

— Szervácз! Ethän toki ota sellaista naista vaimoksesi?

— En ikinä, Alfred, en ikinä; ennemmin menkään kaikki omaisuuteni!

Keskustelumme tulos oli se, että Szerváczin on kuin onkin mentävä kotia, mikä paon ja poissa vietetyn yön jälkeen kyllä on tuskallinen yritys, mutta minä rohkaisin, terästin häntä vastustukseen niin kauan, että vihdoinkin huoletta saatoinkin laskea hänet matkalle. Hän lupasi pitää puoliaan.

Kolmantena päivänä sen jälkeen sain häneltä seuraavan lyhyen kirjeen:

"Rakas ystäväni! Olen saanut kaikki kuntoon, matkustan pois. Kiitoksia hyväntahtoisesta välityksestäsi! Ystäväsi Szervácз."

Illoitsin näistä riveistä, ne kun todistivat että minä sittenkin olin oikeassa Celiaan nähden. Ärtyneessä mielentilassaan Szerváczi oli nähnyt aseman liiksi synkässä valossa ja kuvaillut eteemme sellaisen naispaholaisen, jommoisia kaikeksi onneksi vaan poikkeuksena on olemassa.

Piroska, jolle illallispöydässä kerroin asian, ei ollut tyytyväinen sen loppusuoritukseen.

— Szerváczi pääsi liian helpolla pulasta. Tuo daami olisi saattanut hiukan enemmän piinata häntä.

— Oletpa sinä kostonhimoinen!

— Mitä se ansaitsee, joka kiihoittaa avioliittoa ... pyhää avioliittoa ... avioliiton pyhyttä vastaan? — vastasi Piroska kiivaasti. — Mitä ansaitsee, kysyn ma, se, joka kutsuu kunniallisten vaimojen miehiä orjiksi ja löytää onnellisuutta vain siinä, että saattaa vapaasti tyydyttää himojaan moisten naisten parissa? Jos se olisi minusta riippunut, olisin paremmin tanssittanut tuota Szervácziamme ... mokomaa miestä, — lisäsi hän katkeralla äänellä.

Aikaa myöten hänkin sentään tyytyi siihen, että kohtalo epäilemättä lievittäviin asianhaaroihin katsoen oli määrännyt ystävällemme vähemmän rangaistuksen kuin mitä hän oli ansainnut, ja ennen pitkää ilahuttava perhetapaus sai meidät unhottamaan kaiken muun tässä maailmassa.

Pikku poikani ristiäisten jälkeisenä päivänä toi postiljooni meille kimpun onnentoivotuskirjeitä, joitten kaikkien sisällys eri toisinteluilla oli se, että uusi kansalainen toteuttaisi kaikki vanhempainsa toiveet hänestä ja tulisi heille iloksi ja kunniaksi sekä heidän vanhuutensa tueksi. Tuo yhtäläinen nuotti alkoi minua ikävystyttää ja aioin jo heittää viimeiset lukematta syrjään, kun yhdessä päällekirjoituksessa tunsin Szerváczin käsialan. Avoimessa kuoressa oli kaksi korttia.

Toisessa seiso: "Szerváczi Kovács ilmoittaa ilolla avioliittonsa rouva Celia Szélin kanssa."

Toisessa: "Celia Szél ilmoittaa ilolla avioliittonsa herra Szerváczi Kovácsin kanssa."

* * * * *

Sen jälkeen näin vaan kerran ystäväni; satuimme yht'äkkiä yhteen Lloyd-rakennuksen kulmassa Dorottya-kadun varrella.

— Szerváczi! — huudahdin.

Hän joutui aivan hämilleen, rohkeni tuskin katsoa minua silmiin.

— Alfred, kuinka jaksat? Hyvin! Se minua ilahuttaa. Hyvästi! — lausui hän hämillään ja tahtoi paeta.

Minä pidätin häntä:

— Olet siis kuitenkin nainut hänet?

— Se oli velvollisuuteni. Hän rakastaa minua, rakastaa suuresti! — puolustelihe ystäväni, jonka kasvoilla kummastukseksi keksin muutamia kynsien jälkiä.

Hän huomasi sen.

— Vaimoni kissa raapaisi. Servus!

Ne kissat!

ESIKOISPUHE.

Herra valtiopäivämies on pitävä puheen.

Hän on päättänyt sen.

Hän oli tullut valituksi ja saanut valtakirjan käteensä. Saapui sitte pääkaupunkiin. Esitti itsensä klubissa sille ja tälle, vertaisilleen, mutta erittäinkin ensi sijassa ylhäisille herroille.

Ja hän nautti edusmiestoimen ensimmäistä hauskuutta: ylhäiset herrat sinuttelivat häntä, taikka, mikä oli vielä hurmaavampaa, hän sanoi, sai sanoa heitä sinuksi. Sehän on lapsellisuutta! sanovat jotkut; mutta niin se on: edusmiehyydelläkin on lapsentautinsa.

Hän käveli edestakaisin klubihuoneissa ja katseli, kuinka maan isät löivät korttia. Jos hän itsekin osaa korttia pelata, kotiutuu hän pikemmin.

Se on kuitenkin vaan alkusoittoa.

Esirippu nousee vasta esikoispuhetta pitäessä. Onko hän puhuva vai ei, ja koska? Onko odottaminen vai ei? Syökseekö hän sisään päistikkaa vai tutustuuko ensin oloihin ja vasta sitte vähitellen, tarpeeksi asioihin perehdyttyään, uskaltaa astua tuon suuren askeleen?

Siihen tarvitaan päättäväisyyttä, suurtakin.

Huonosti onnistunut esikoispuhe voipi haudata hänet ikipäiviksi, taikka ainakin pitkiksi ajoiksi.

On tosin löytynyt valtiopäivämiehiä, jotka ovat osanneet nousta suuremmoisten kuperkeikkojenkin jälestä. Mutta tokko hän kuuluu niitten joukkoon!

Tunnollinen mies, joka on kuluttanut ja ponnistanut paljon valituksi tullakseen, tuntee aseman painon. Sillä jos hän ei onnistu, niin seuraavana päivänä sanomalehdet nolaavat koko maan ja — mikä on vielä pahempi — vaalipiirin edessä.

Kaikkia näitä seikkoja punnittuaan ja harkittuaan, hän päätti — esiintyä.

Otetaan kohta esille valtion tulo- ja menoarvio, siinähan on sopiva tilaisuus, jota täytyy käyttää.

Hän vetosi sananlaskuihin ja vaikka moni niistä kehoittaa varovaisuuteen, sanoen että onnettaren vaunuissa on järkevästi istuttava ja erittäin varottava ettei niistä keikahda maahan, niin muuan latinalainen sananlasku suosittaa rohkeutta, koska onni on muka rohkealle suotuisa.

No, jos ei muuta tarvita kuin rohkeutta, niin sitä hänessä kyllä on!

Kun hän aamulla, unettoman yön perästä, nousi ylös sillä päätöksellä, että astuu kiistakentälle esikoispuheellaan, sai koko perhe pian tuntea tämän päätöksen merkityksen, niin vaimo ja lapset kuin palkollisetkin.

Nuori maanisä oli ärtyisä, tavallista huonommalla tuulella, sillä aina siitä asti, kun hän oli saanut valtakirjan edusmiestoimeen, oli hänen ennen niin kirkas otsansa peittynyt synkkiin pilviin. Suuret huolet rasittavat häntä. Herranen aika, eiväthän kaikki sitä varten edusmiehiksi tule, että 3-4 vuoden kuluttua pääsisivät osasto- tai ministerineuvoksiksi. Muutamat uneksivat Tiszasta, Apponyista, Szilagyista, vieläpä Andrássystakin. Entäpä jos hänessä olisi vähäisen Tiszaa taikka pikkuruisen Andrassyä? Sitä ei voi tietää. Ihminen kasvaa tehtäviänsä myöten. Hyvä Jumala antaa järkeä ei ainoastaan viran, vaan ministerisalkunkin hoitamiseen, ja mitä ei ole, se saattaa vielä tulla.

Ensimmäinen muutos, mikä sekä ruokapöydässä että kyökissä herätti huomiota, oli se, että kun hän tähän asti oli syönyt kaikkea, mitä hänen eteensä tuotiin, hänelle nyt ei enää maistu entinen mieliruokansa kaalitäytekkään.

— Tuommoistako tohditaan minulle tarjota? — kysyy hän vihaisesti.
(Hän katsoi sitä luultavasti vastapuolueen vastaväitteeksi.)

Lapset tulevat ennen kouluunmenoan näyttämään itsensä isälle.

Hän ei edes katso heihin!

Hän on hajamielinen.

Rouva luopi häneen huolestuneen silmäyksen, mutta mies vastaa vain:
Lapset, jättäkää minut — minun on pidettävä puhe!

Vai niin! Hän pitää puheen. Sillä on kaikki sanottu. Asema on nyt rouvalle selvä, ja hyvänä puolisona, joka miehensä silmistä lukee hänen toivomuksensa, hän tietää että hän tarvitsee lepoa. Pst! Vaiti! Hiljaa! Isä on puhuva! Herra valmistaa puhetta! Häntä ei saa häiritä, ei millään muotoa!

Valtiopäivämies ja vastainen esikoispuhija sulkeutuu huoneesensa.

Rouva lupaa, ettei kukaan häntä häiritse. Säännöllisesti hän — mies — perheen ylläpitäjänä maksaa kaikki laskut, sillä rouva laskee huonosti ja häntä petetään, mutta esikoispuheen valmistamiseen

menevän ajan kuluessa rouva suorittaa höystekauppiaan, teurastajan, leipurin ja muitten, uudenaikuiseen elämään kuuluvien ilimatojen laskut — kahdenkymmenen prosentin koroituksella.

Mies mietiskelee, mihin tapaan hänen on puhuttava.

Ihmiskunta on Demostheneen ajoista asti merkinnyt aikakirjoihinsa erilaisia puhujointa. Mirabeau, Dante ja niin edespäin. Yksi on semmoinen, toinen tämmöinen. Yksi on teeskentelemätön, mutta vaikuttaa todisteittensa painolla; toinen on intohimoinen, tulinen, mukaansa tempaava; kolmas lämmin, neljäs kylmä, viides... Millainen mikin lie ollutkaan — se vaan on varma, että jokainen on onnistunut. Ja sehän on pääasia!

Uusimman ajan historiasta saattaa lukea sellaisistakin, jotka eivät ole olleet suuria eikä merkillisiä puhujointa, mutta jotka ahkerasti seurustelemalla sanomalehtikertojain kanssa ovat voittaneet itselleen tunnustusta. Eräs hänen ystävänsä — joka hyvin usein söi illallista sanomalehtireferenttien seurassa — sai sangen kauniin arvostelun sanomissa semmoisesta puheesta, josta Cicero olisi kääntynyt haudassaan, ei kerran, vaan pari kolmekin kertaa.

Hirveät päivät ja tunnit! Synnytystuskan hetket ovat kauheita. Jo hän ajatteli sitäkin, mitä muuan hyvä ystävä viime valtiopäiviltä oli hänelle kuiskaissut, että hän tuntee erään referentti-hunsvotin, joka varsin halvalla sepittää hänelle puheen, minkä sitte vain tarvitsee ulkoa oppia. Kaksikymmentä floriinia on alhaisella, neljäkymmentä korkeammalla valtiomiehen asteella seisovan puheen hinta ja kahdeksastakymmenestä floriinista hän kirjoittaa korkeimmalla asteella olevan puheen. Sadasta floriinista ... no, niin korkea-asteista puhetta ei ole olemassakaan, jonka siitä hinnasta kirjoittaisi.

Mutta joko on olemassa itsetuntoa taikka ei.

Hän ei ryhdy moisiin keinoihin.

Puhe olkoon hänen henkensä tuote, älköön vieras hikoilko hänen kunniansa tähden! Vuotakoon siis hiki hänen omasta jalosta otsastaan!

Ja se vuosikin.

Puhe valmistui — ensimmäisen kerran.

Että hän seuraavana päivänä päivällisen aikana repi sen rikki, oli luonnollista, sillä palatessaan kotia istunnosta hän vakaantui siitä, että edellinen puhuja oli hänen nenänsä edessä käyttänyt hänen todisteitaan.

Hirmuista! Hänellä ei ole puhetta! Entä jos ne yhdeksän puhujaa, jotka ennen häntä ovat puheenvuoroa pyytäneet, luopuisivat siitä ja notarius huutaisi hänen nimensä? Pian ... pian! Täytyy tekaista uusi puhe. Mutta mihin tapaan?

Onko hänen puhuminen niin, kuin Deák, vai niin, kuin Lutvikki Kossuth, vaiko ehkä niin, kuin — Frans Kossuth?

Toinen puhe valmistuu, varustettu tyhjillä paikoilla hyvä-huutojen varalle. Näistä hän jo oli pitänyt huolta, ne olivat olemassa ennen kuin puhe. Hän oli puhutellut ystäviänsä, joitten kanssa hänen oli tapa syödä illallista; he olivat luvanneet etteivät jätä häntä tuona vaikeana hetkenä, vaan pysyvät hänen läheisyydessään. He muodostavat hänen ympärilleen ystävärenkaan. Kaksi oikealle, kolme vasemmalle, taakse neljä, eteen viisi. Todellinen henkivartio, joka puolustaa häntä mahdollisia epäsuosionosoituksia vastaan ja rohkaisee, innostuttaa häntä — sanalla sanoen: tekee tunnelmaa. Ja lopuksi, jos puhe sattuisi erittäin hyvin onnistumaan, pakoittaa puhemiestä keskeyttämään istunnon viideksi minuutiksi. "Suuret" puheet ovat meillä tunnetut "viiden minuutin" nimellä.

Jos presidentti jonkun puheen jälkeen julistaa viiden minuutin paussin, on se puhe onnistunut mainiosti. Puoluelehdet riemuitsevat, asianomainen leimataan valtiomieheksi ja vastustajatkin — vaikenevat.

Mutta nuori maanisämme ei uskalla uneksia viidestä minuutista. Hän tyytyisi kolmen, kahden, jopa puolen minuutinkin paussiin.

Ja tuo suuri, kammottava päivä lähenee lähenemistään. Onneksi ei kukaan luovu puheenvuorostaan, jääpi aikaa valmistamiseen.

Sillä välin hän käy ahkerasti istunnoissa, tutkii ja painaa mieleensä yksityisten puhujain esiintymistapaa ja liikkeitä. Kotona, peilin edessä hän harjoittelee, jota tarkoitusta varten hän anastaa rouvan trymoon. Hän huomaa pian, ettei tiedä mitä tehdä oikealla kädellään. Mieleensä juohtuu Bismarckin lyijykynä, jota hän aina kuuluu pitäneen kädessään, pistellen sillä pulpettia. Siinä on

mainio välikappale, millä pitää oikeaa kättä johonkin toimeen sidottuna; se tekee kaikki liikkeet tarpeettomiksi ja antaa kädelle olemassaolon oikeuden.

Heti hankki hän itselleen tusinan pitkiä Bismarck-lyijykyniä. Kaikki oli jo olemassa, paitsi puhe. Hän istui kirjoituspöytänsä ääreen ja valmisti neljännen esitelmän — puhtaimpaan klassilliseen tyyliin. Sitä hän kuitenkin päätti käyttää. Klassillinen, lainalauseilla höystetty ja johonkin määrin akademillinen puhe tekee aina vaikutuksen. Vaikkapa hän lausuisikin sen huonosti, ei sen sisällystä sentään voida kokonaan huomaamatta jättää; tunnustetaan ainakin, että siinä on oppia ja tietoja... Hän siis vihdoinkin olisi tyytyväinen, kotona vain häntä ei tyydytä mikään.

— Nándor, mikähän sinulle enää kelpaa? — kysyy epätoivoisena rouva, kun mies järjestään työnsi luotaan kaikki kolme ruokalajia syötäväksi kelpaamattomina.

— Puhe! Esikoispuhe! — huusi itsensä unohtaen nuori maanisä, joka silloin aamulla oli polttanut viimeisen puheensa.

Viimeisenä yönä maanisä nukkui kovin levottomasti. Ilman puhetta hän meni maata, ilman puhetta hän nousi ylös. Vain unissaan hän puhui, milloin yksityisiä sanoja ääneen huutaen, josta hänen vaimoparkansa kovin pelästyi. Hän herättikin miehensä, mutta pian tämä uudelleen nukkui ja alkoi nyt kiristellä hampaitaan. Varmaankin vastustuspuolueen takia. Väliin hän purskahti nauruun, pilkallisesti virnistellen. Silloin hän luultavasti uneksi olevansa vastustuspuoluelainen, joka tahtoo pilkkanaurulla masentaa aloittelevan puhujan.

Tämmöinen paha-ennustava yö oli sen päivän edellä, jonka tuli ratkaista, onko hän nolla vai ei, edustaako hänen vaalipiiriään tyhjänarvoinen mies vaiko semmoinen, jonka sana on lukuunotettava?

Tämä on kysymys; siihen hän itsekkin vasta tänään keskipäivällä saa vastauksen. Se on totta, että hän jo aikaisesta nuoruudestaan asti ei ole tuntenut itseään nollassi, ja kun hän kirjoitti johtavia artikkeleja maaseutulehtiin, hämöitti hänen mielessään jotain sellaista, että hänelle käy ahtaaksi — Macedonia.

Kello on kahdeksan — hän suurusti. Teetä, kaksi munaa ja kinkkua. Pittin oli tapana syödä suuruudeksi kaksi munaa, Foxin kinkkua. Varmuuden vuoksi hän söi sekä munaa että kinkkua; ellei hänestä tule Pitt, tulee ehkä Fox. Hän olisi vielä tahtonut syödä päälliseksi käristettyä silavaa, sillä se on Károly Eötvösin suurus — mutta ei sattunut olemaan silavaa kotona.

Ottaessaan hattunsa naulakosta juohtuu hänen mieleensä: vielä on aikaa, vielä saatat ilmoittautua sairaaksi...

Mutta ei! Sen ajatuksen hän torjuu pois arvottomana. Mitä ajattelisi hänestä hänen vaimonsa, joka jo oli kutsunut kaikki ystävänsä tähän premieeriin.

Sumuisessa, syksyisessä tunnelmassa hän näkee Kansallismuseon uljaan, kauniin pylväistön ilmestyvän eteensä. Kuinka hyvä olisi päästä ylihuoneen jäseneksi! [Yli- eli magnaattihuone on pitänyt istuntonsa Unkarin kansallismuseon rakennuksessa, jonka vieressä on alihuoneen kokoushuone. Museorakennuksen edustalla seisoo Unkarin suurimman eepillisen runoilijan János Aranyin kuvapatsas, jonka jalustaa koristaa hänen kirjoittamansa Toldi-nimisen eepoksen päähenkilön kuva. Suoment muist.] Sillä ei ole vaalipiiriä, sen ei tarvitse puhua; vaikkapa kaiken ikänsä vaikenee ja äänestää, ei sekään tee mitään!

Hän pysähtyy János Aranyin kuvapatsaan eteen, hänen silmänsä kääntyvät Nikolaus Toldiin. Kuinka rohkeana, uljaana istuu siinä sankari! Ja yht'äkkiä hänkin alkaa rohkaistua... Onhan hän aina ollut puhuja; parempaa maljanesittäjää kuin hän ei olisi koko komitaatista hakemallakaan löytänyt. Hän vaan nousi ylös ja aatteet jo välähtivät hänen päässään ja sanat tulvailivat hänen huulilleen... Jos joku rohkeni siihen jotain pistää väliin, sai hän heti sanan sanasta. Mitäpä hän siis pelkää, mikä häntä vapisuttaa? Osaahan unkarilainen — jos ei muuta — ainakin puhua! Kummaa, että esi-isämme Árpád aseella, eikä onnistuneella puheella, hankki itselleen tämän maan. Mikä niinmuodoin häntä peloittaa? Hja, tietysti — toista on komitaatti, tuttu piiri, sukulaiset, ystävät, jotka odottavat hänen esiintymistään, jotka ovat niin varmat siitä, että jos tämä mies nousee puhumaan — hän ei lausu tyhmyyksiä!

Mutta valtiopäivät! ... uusi yleisö ... epäilevät puoluelaiset ... häijy oppositiooni ... väijyvät lehterit ... viekkaat ja ilkeät sanomalehtikertajat!...

Suuremmalla päättäväisyydellä ei vielä koskaan mikään valtiopäivämies ole antanut päällystakkiaan vahtimestarille kuin hän. Hän tiesi että tänään päivällisen aikana, ennen kello kahta tuossa naulakossa on riippuva joko hänen palttoonsa taikka hän!...

Hän astuu istuntosaliin...

Käy istumaan...

Puheenjohtajan ilmoituksia...

Hän katsoo kelloaan. Se raksuttaa ... hänen sydämensä sykkii...

Puoli tuntia kuluu.

Notarius huutaa erään nimen:

— Tódor Koronghy!

Hän kavahtaa pystyyn.

Mutta istuutuu heti. Sillä hän ei ole Tódor Koronghy, vaan Ferdinand Kisfalusy. Ompa onni ettei ole unhottanut nimeään. Tódor Koronghy puhuu ... hänkin on aloittelija ... lausuu esikoispuheensa, kangertaen. Hän kuului oppositioonin ja niin hänen puolueystävänsä, vaikka puhe olikin heikko, auttoivat häntä pulasta hyvä- ja éljen-huudoilla.

Tódor Koronghy istuutuu.

Hälinää ... puheenjohtaja soittaa. Huone täyttyy yhtäkkiä. Hallituspuolue tulvailee sisään kaikkialta käytävistä. Ystävarengas ympäröi hänet ... edestä, takaa ... sekä oikealta että vasemmalta.

Notarius huutaa jo toisen kerran hänen nimensä, hän ei kuule. Oikeanpuolinen naapurinsa nykäisee häntä kylkeen.

Hän kavahtaa ylös.

Ja lausuu käheästi: "Kunnioitettu huone!"

Sillä hetkellä hän katsahtaa taivaasen — ei, lehterille.

Ja siellä hän huomaa — vaimonsa, ystävättäriensä keskellä, joitten kiikarit kaikki ovat tähdätyt häneen.

Jonkinlainen lämpö juoksee koko hänen ruumiinsa lävitse...

Ja hän alkaa puhua... Hän ei oikeastaan tiedä mitä, sitä vähemmin mitenkä —. mutta hän puhuu, sujuvasti, helposti, ilman seisahdusta. Aluksi se oli vallan hyvä.

Yhtäkkiä hän kuulee: "Oikein!" Se tuli tosin ystäväpiiristä, mutta herätti sen ulkopuolellakin vastakaikua.

Hm! ... vai niin! eihän tuo olekaan niin suuri konsti... Tähän asti hän oli lausunut vaan sen, mitä vaalipuheessaan oli esiin tuonut... Nyt ... oi! takertuu heti!... Eipä niinkään! Mieleensä juontuu muuan pääkirjoituksensa maaseutulehteen ... sitte vielä toinenkin pääkirjoitus... Tuossa maaseutulehdessä ei kukaan huomannut sitä; täällä sille huudetaan hyväkin...

Naurua! Mikä se?... Ensimmäinen "hilpeyttä"! ... eikä tuolla puolella, vaan täällä, omassa puolueessa, ystävien joukossa. Oikealta naapuri kuiskaa: "varsin onnistunutta!" — "Enemmän, enemmän!" kuuluu vasemmalta; "käy hyvin".

Ja viippunut tasapaino alkaa taas asettua... Hänen suonensa eivät enää tykytä niin kovasti...

Joku vastustuspuolueesta puuttuu puheeseen... Hän ei vastaa siihen. Jatkaa vain, katsoen väliin muistoonpanoihinsa. Nämät kyllä eivät ole muistoonpanoja, sikäli kuin hän ei ollut kirjoittanut ainoatakaan sanaa paperille, mutta katsahdus paperiin näyttää hyvältä ja täyttää paussit.

Tämä jo on edistystä, Ensimmäisten kymmenen minuutin kuluessa hän ei mistään hinnasta olisi uskaltanut pitää paussia eikä katsahtaa paperiin.

Hän panee paperin pois ... jatkaa.

Taas "oikein" huutoja ... ei, tähän jo on suosionosoitusta! Kas, kas! Ja mikä on vielä enemmän, hänen eteensä on muodostunut kokonainen piiri. Tämä ei enää ole ystävien pieni rengas, tämä on piiri ... niinpä niin, "piiri", kuulijain piiri, johon yksi ja toinen vastustuspuoluelainenkin eksyy. Yksi oppositioonin pääjohtajista, joka puheen alussa otti hattunsa ja aikoi mennä ulos, pysähtyikin matkalla puheenjohtajan lavan eteen ... siitä hän, pilkallinen ilme silmissään, kuunteli vähän aikaa aloittelijaa ... eikä mennytkään ulos, päin vastoin vähitellen vetäytyi takaisin ja istui paikalleen!

Tämän puhuja selvästi näkee ja sen johdosta tapahtuu hänessä äkkiä suuri muutos.

Nämähän kuuntelevat minua, niinkuin kotona komitaatissa kuunneltiin; minäpä miellytän, niinkuin kotona miellytin; nauretaan, niinkuin kotonakin; puheeni vaikutus on sama kuin siellä.

Sen mukaan olen täällä kotona!

Itsetunto ja luottamus kasvoivat. Hänen kielensä sujuu ja hän puhuu niinkuin olisi kotona. Taitavasti, järkevästi, lämpimästi. Ensimmäinen kättentaputus!...

Aurinko paistaa sisään ja sen loisto valaisee hänen vaimonsa kasvot, tuolla ylhäällä lehterillä. Nuot kasvot muutenkin loistavat, eivät olisi tarvinneet auringonpaistetta.

Tämä häntä vielä enemmän innostuttaa. Hän tuntee itsessään leijonan heräävän. Alussa hän viisasteli, myöhemmin puolusteli, nyt jo hyökkäilee. Noin oikein husaarimaisesti.

Yksi isku ... kaksi iskua ... kolme iskua! Vieläpä useampiakin.

Vaan se jo kirveltää.

Ivallinen keskeytys kuuluu toiselta puolelta.

Tähän asti hän ei ollut vastannut keskeytyksiin; hän ei rohjennut riposteerata.

Nyt hän jo letkauttaa takaisin ja onnistuneesti. Hänen puolueensa huutaa "eläköön" ... tämä on jo "innokas" eläköönhuuto.

Hän tuntee olevansa hyvällä tiellä, menestyksen tiellä.

Mieliala on erinomainen, nyt vain onnistunut lopetus, vaikuttava pieni tulitus ja kaikki on voitettu.

Ja hän voitti pelin!

Istuutuessaan häntä joka taholta onniteltiin, kolme ministeriäkin tuli ja puristi hänen kättään.

— Viisi minuuttia ... viisi minuuttia! — kaikui kaikkialta.

Puheenjohtaja soittaa:

— Istunto lakkautetaan viideksi minuutiksi.

KAHDEN TULEN VÄLILLÄ.

Muutamia päiviä on jo sanomalehdissä kiertänyt huhuja ministerimuutoksesta. Eräs salkku saa uuden isännän, koska vapaamielinen puolue on suuresti suuttunut nykyiseen ministeriin. On mahdotonta häntä enää kannattaa. Kulunkiarviokeskustelun aikana hän oli esiintynyt niin, että menetti kaiken luottamuksen.

Ja jos siitä oli vilkas ajatustenvaihto valtiopäiväin käytävissä ja klubissa, niin mitä sitte ministeriössä! Meneekö "hän" ja kuka tulee hänen sijaansa? Sitä tahtois tietää pieni ja suuri virkamieskunnassa.

Ministerineuvos Alfons Szecsödyn toimistossakin siitä keskustellaan. Tämä toimisto on merkillinen paikka. Siellä voi saada paraimpia sikareja, parainta luumuviinaa ja tuoreimpia juoruja, jonka vuoksi on hyvin käsitettävissä se virallinen into, millä tässä hausassa toimistossa kävivät neuvokset, sihteeri ja jotkut semmoiset koncipistitkin, joita herra ministerineuvos suvaitsi kutsua pienelle — "pakinalle".

Kello yhdentoista ja kahdentoista välillä pidetään siellä säännöllisesti kokouksia, joissa virtaa luumuviina ja sujuu pakina ministeriötä koskevista ja koskemattomista asioista, viimeisestä premieeristä, odotettavista nimityksistä, jonkun virkaveljen hairahduksesta (hyvin suosittu puheenaine!), uusimmasta avioerojutusta, kaikki höystetty ahkerasti kokoon kerätyillä pienillä skandaalijutuilla. Kieltämätöntä on, että nämä tunnit kaikille osanottajille olivat virkatunneista hauskimmat. Vähemmän hauskoja ne tietysti olivat niille asiallisille, jotka näitten "pakinain" aikana kärsimättömyydellä vartoiivat herra ministerineuvoksen etuhuoneessa ja pöyhkeältä vahtimestarilta saivat sen tiedon, että siellä sisällä pidetään neuvottelua. Se heistä, joka oli hienommalla haistimella varustettu, saattoi neuvottelujen perästä huomata väkevää luumuviinanhajua herra ministerineuvoksen

huoneessa, vaikkei ministeriön eikä esittelijän toimialaan kuulunut väkijuoma.

— Tuleeko todellakin Csetnekistä uusi esimiehemme? — kysyi muuan koncipisti, joka, ollen kamariherra, sen perusteella oli päässyt "neuvotteluun" osalliseksi.

— Tiedän sen varmaan — vastasi eräs osastoneuvos. — Minulla on tuttavuuksia, se tietäkää, ja jokaisen henkilömuutoksen minä voin ennustaa neljäkolmatta tuntia aikaisemmin kuin kukaan muu.

Csetneki joutui sitte päiväjärjestykseen ja otettiin kaikenpuolisen arvostelun alaiseksi. Useammat tunsivat hänet mieskohtaisesti, toiset olivat kuulleet hänestä paljon kaikenlaista, mutta kaiken ytimenä oli se, että hän oli "vastenmielinen" mies.

— Ylpeä ja ilman arvoa — kuuluu mukavasta nojatuolista, jossa muuan isomahainen herra venyy.

— Jospa hän vain sitä olisi, mutta hänellä on muuan päähänpisto, mikä monelle teistä, jossa vanhuuden enteet ovat huomattavissa, voipi tuottaa ikäviä seurauksia — lausuu siihen asian tietävinään oleva osastoneuvos jonkinlaisella vahingonilolla.

— Lázár, tämä tarkoittaa sinua! — nauroi eräs ministerineuvos.

— Mitenkä ja mihin nähden se saattaisi minua tarkoittaa? — änkytti Lázárikseksi nimitetty henkilö.

— Etkö kuullut mitä hän sanoi vanhuuden enteistä?

— Minussa ei huomaa mitään vanhenemisen merkkejä. Tunnen itseni sangen elinvoimaiseksi, varsinkin virkatoimiin nähden, — vastasi Lázár, mutta hänen kasvojensa väri sillä välin melkoisesti kalpeni.

— Kuuletteko hänen tunnussanansa? Virkatoimiin nähden! Lazi virkansa hyväksi kykenee kaikkiin, vieläpä siihenkin, että nuorentuu! — ilkastelee kamariherra-koncipisti, seuran vanhempien ja nuorempien jäsenten nauraa hohottaessa.

Sillä tämän seuran laskemien sukkeluuksien esineenä oli aina Lázár. Lázár Kovács, osastoneuvos, vanhan järjestelmän jäännös, joka aloitti palveluksensa jo ennen perustuslaillista aikakautta, "saksalaisessa maailmassa", ja sen johdosta suuresti erosi uusista virkamiehistä. Hän oli vielä pelokkaan, varovan, turhantarkan virkavaltaisuuden edustaja, joka tikapuitten alimmalta astuimelta kovin työläästi ja hitaasti, ilman proteksioonia, ainoastaan ankaralla työllään on noussut ylöspäin ja siten paljoa paremmin osaa kunnioittaa asemataan kuin nykyinen sukupolvi, joka joko valtiopäiviltä tipahtaa heti korkeihin virkoihin taikka, vaikkapa alkaakin alhaalta, proteksioonin, tungettulun ja muunlaisten edistyskeinojen avulla niin nopeasti liikkuu eteenpäin, että vanhaa "beamteria" rupee huimaamaan. Hänen aikanaan, ennen kuusikymmentä-lukua ja sen kuluessa, mitä tulevaisuuden toiveita silloin virkamiehillä oli? Millaiseksi on siitä asti virkavalta Unkarissa kehittynyt? Mimmoisia virkaylennyksiä saakaan nyt nähdä! Ennen aikaan vanhenivat virkamiehet maaherraviraston koncipisteina ja se, joka kansliasihteerinä voi vetäytyä lepoon, saattoi jo kerskata kauniista edistyksestä. Sen sijaan jos nyt joku on pysynyt alallaan neljä-viisi vuotta jossakin virassa, hän jo myllertää maat ja taivaat päästäksensä ylenemään. Ennen ei uskallettu mukistakaan, kannettiin iestä hiljalleen ja oltiin vaiti, sillä silloin oli vielä auktoriteettia olemassa ja jos kansliapäällikön apulainen tahi maaherraviraston varaesimies rypisti otsaansa, palautui höllentynyt kuri.

Näissä traditiooneissa, tämmöisessä koulussa kasvoi Lázár Kovács; näitä vanhanaikaisia mielipiteitä vetivät sitten esiin uudet, käyttääkseen niitä leikintekoon. Ei ketään ollut helpompi pelästyttää kuin Lázária, joka aina pelkäsi että hänet pannaan pensioonille tahi ainakin sivuutetaan. Hän oli kuitenkin vanhin osastoneuvos, ensi vakanssissa hän ylennetään ministerineuvokseksi — tietysti sillä edellytyksellä, että noudatetaan vuorojärjestystä eikä lykätä parlamentista hänen eteensä mitään "einschub'ia". Kaikissa tapauksissa, hänellä on toiveita ylenemiseen. Tämän tietävät hyvin virkaveljet ja pistelevät häntä siitä. Oi, nuot uudet eivät kunnioita ketään ... varsinkin koncipisti-kamariherra hioo aina kieltään hänelle. Eikä hän uskalla puolustaa itseään, vaan kärsii pistelyt, ja jota terävämmät nämät ovat, sitä enemmän hän yrittää niille nauraa, jotta kaikki katsottaisiin leikiksi.

— Turhaan sinä nuorennut, Lazikani, virkatoimiin nähden; sinua odottaa pensiooni — ilkkui koncipisti.

— Pensiooni? — nauroi Kovács, ei ilman ponnistuksetta.

— Niinpä niin, pensiooni! — säestivät toiselta taholta useammat, jotka huomasivat että tässä taas tulee pieni jupakka huolestuneen ja pelonalaisen osastoneuvoksen kanssa, joka jokaisen ministeripulan aikana vapisi kuin haavanlehti.

— Jo monta kertaa olette minun peloittaneet, mutta vielä en ole pensioonille pantu — koetti hän leppeästi puolustaa itseään hyökkääjiä vastaan.

— Se vaan, Lazikani, että tuuli ei koskaan vielä ole niin puhaltanut vanhoja vastaan kuin nykyään. Csetneki itsekkin on nuori mies eikä voi sietää vanhoja ihmisiä viroissa. Hänen periaatteensa on se, että väistykööt he syrjään ja antakoot sijaa nuorille voimille!

— Hm! mutta sanotaanhan: hyvä on vanhus talossa — intti Kovács, joka kaikin tavoin yritti peitellä pelästystään.

Turhaan! — koko seura huomasi jo, että tuo kelpo ukko taas meni ansaan ja ilman mitään sopimustakaan jatkui pilanteko heti itsestään. Ilkastelu on vain silloin jonkin arvoinen, kun se on täydellinen.

Ensimmäinen, joka käsitti mitä asema vaati ja riensi koncipisti-kamariherralle avuksi, oli asiantuntija osastoneuvos.

— Ystävämme Hugo (se oli koncipistin ristinimi) on oikeassa. Csetneki käy toisinaan vanhempaa sisartani tervehtimässä ja äskettäin hän tälle mainitsi, että hänelle kelpaa vain nuoret työvoimat.

Tämä tieto vakuutettiin joka taholta oikeaksi. Muutkin olivat kuulleet tulevan ministerin armottomista aikeista.

Vahtimestari astui sisään ja ilmoitti, että ministeri kutsuu kunnianarvoisaa herra Szecsödyä, jonka johdosta neuvottelu lopetettiin ja ministerineuvos, suuri mytty asiakirjoja kainalossaan ja erinomaisen arvokkaan näköisenä, astui etuhuoneen lävitse, ilmoittaen siinä odottaville asianosaisille surkuttelunsa, että hänen täytyy rientää hänen ylhäisyytensä luo eikä siten enää tänään voi ottaa vastaan. Tehkötöot hyvin ja vaivatkoöt itsensä tänne huomenna.

— Eikö huomenna taas ole neuvottelua, armollinen herra? — kysyi vähäisen epähienolla äänellä joku asianosainen, jossa neuvottelusta poistuvat punehtuneet ja naureskelevat virkamiehet olivat herättäneet epäluuloa.

— Tuskin, tuskin — vastasi armollinen herra kiireesti ja katosi.

Mutta vahtimestari avasi ikkunan ja tuuletti huonetta puolen tunnin ajaksi — neuvottelun jälkeen.

Se muodonmuutos, joka Kovácsissa edellä kerrotun neuvottelun jälkeen parin päivän kuluttua tapahtui, herätti yleistä huomiota ministeriössä ja antoi aiheita hupaisimpiin kuiskutuksiin. Koncipisti-kamariherra oli pakahtua naurusta ja hänen hämäyksistään ei tahtonut loppua tulla.

— Oi, oi! Lazikani, sinähän olet muuttanut karvasi, sinustapa on tullut täydellinen keikari! Tuo lyhyt takki, sopiiko se sinun iällesi ja asemallesi? Eikö vanha silinterisi olisi kelvannut vielä tänä vuonna, miksi ostit uuden muodinmukaisen? Ja mitä kaulahuiviisi tulee, niin se jo apulaiskoncipististakin olisi liian räikeä.

Mutta vaatetuksessa tapahtuneet vaihdokset eivät kumminkaan olleet niin suuret kuin se muutos, jonka alaiseksi Kovács itse oli joutunut.

Että niin nuorekkaasen pukuun tarvitaan nuoret kasvotkin ja nuoriin kasvoihin taas notkeat liikkeet, se oli Kovácsille heti selvä. Ja sen johdosta harmaitten viiksien sijasta ennen pitkää tarkoituksenmukaisen voiteen avulla sysimustaksi muuttunut parta koristi hänen huuliaan, joiden tavaton puna herätti epäilyä ihomaalin käyttämisestä. Ja kun viikset olivat mustat, niin tietysti ei poskipartakaan saattanut jäädä harmahtavaksi. Mutta sen värjääminen kysyisi paljon työtä. Tänne siis, parturi, saata se veitselläsi katoamaan! Kasvot siitä varmaankin nuorentuvat, kuu ei se niitä varjosta. Nyt on enää vain tuo tunnettu kaljupäisyys jollakin tavoin autettava, mutta ei sekään kysynyt suurta työtä. Lázár muutenkin jo aikoja sitten on valittanut vetoa virastohuoneissa, josta hän on saanut kärsiä säännöllistä hammas-, pään- ja muuta särkyä. Jos hän vetää tämän syyksi, ei kukaan saata kummastella, että hän vaatimattomalla valetukalla yrittää suojella itseään ilmapirran vahingollisuudelta.

Sellainen hänen entisen olemuksensa perinpohjainen uudistus herätti huomiota ei ainoastaan virastossa, vaan kotonakin, hänen armonsa neuvoksettaren luona.

Lázár tunsi olevansa velvollinen antamaan aviovoimolleen selityksen asiasta.

— Sinä kummastelet, kultani, eikö totta, mikä minusta on tullut. Hja! Ministerimuutos! Saamme uuden ministerin, nuoren tarmokkaan, jolle vanhat eivät kelpaa. Hän etsii nuoria työvoimia ... vanhoja uhkaa pensioonille-pano... Ymmärrätkö, pensioonille-pano? Mikä isku se olisi meille, joiden täytyy elää vain virastani... Emme voisikaan elää arvomme mukaisesti muualla kuin linnassa... Ja sinne ylös sinä et

kernaasti muuttaisi.

— En tosiaankaan — vastasi Milka. — Pestissä olen elänyt, Pestissä tahdon kuoliakin, Budaan en mene!

Lázár syleili puolisoaan hellästi, mikä jo pitkään aikaan ei ole kuulunut talon tapoihin.

— Emme menekään, sillä, saakeli soikoon, minä olen vielä kaukana pensioonista.

Ja sen jälkeen pikaisilla, keveillä askelilla käyskennellen edestakaisin, pullistaen rintaansa, keikutellen päätään, huihtoen molempia käsiään hän jatkoi:

— Laittakaamme niin, ettei ministeri huomaakaan vanhaksi! Katsoppas nyt, Milkaseni, sopiiko miestä, joka näin käy — näin katsoo — näin käyttäytyy, lukea vanhojen joukkoon?

Ja painaen innokkaan suutelon Milkan poskelle, mikä niinikään oli kovin harvinainen herkku tässä vanhentuneessa taloudessa, hän ketterin askelin riensi ulos huoneesta, alas käytävästä, pois talosta, pitkin katua, ja vaikka tuo ketteryys häntä johonkin määrin väsytti, kulki hän samalla ketteryydellä aina virastoonsa asti.

Kun sitten uusi ministeri ryhtyi virkatoimeensa ja hänen alaisensa virkamiehet valtiosihteerin johtamina kävivät hänen luonaan kunnia-terveisillä, niin hänen ylhäisyytensä, vastatessaan valtiosihteerin tervehdyspuheen, erityisellä painolla huomautti odottavansa jokaiselta harrasta, "väsymätöntä" ahkeruutta ja työteliäisyyttä. (Yleistä hyväksymystä.) Puheensa jälkeen hän astui ensimmäisessä rivissä seisovien ylempien virkamiesten luo, pudisti heidän kättään ja vaihtoi pari sanaa heidän kanssaan. Kovácsista. tuntui kuin hänen terävät, urkkivat silmänsä olisivat tahtoneet jokaisesta saada ilmi, paljonko heissä vielä oli työkykyä ja väsymätöntä voimaa, Vanhojen ja isopäisten joukosta kai Lázár Kovács teki häneen hauskimman, elähyttävimmän ja joustavimman fyysillisen vaikutuksen, tämä kun rintansa pullistuksella, kasvojensa hymyilyllä ja jäsentensä heilutuksella herätti yleistä huomiota ja hupaisuutta.

Ainakin Kovács itse oli tyytyväinen tuohon vaikutukseen ja kertoi siitä innostuksella kotona epäilevälle puolisolleen. Sillä Milka epäili, hän kun ei mitenkään voinut saada päähänsä, että kukaan mies tuolla tavoin sievistäisi itseään jonkun ministerin mieliksi, joka ei ole — nainen! Siitä huolimatta hän päätti toistaiseksi jäädä tarkkaavalle kannalle ja olla uskovinaan kaikkia noita taruja, joita hänen miehensä hänelle keksii. Hän ei vain jättänyt silmällä pitämättä sitä uutta muotikauppaa, joka menneen kuun alussa, neljännesvuoden alettua, oli heitä vastapäätä avattu, erään sangen kauniin, vaaleaverisen leskirouvan johtamana. Niin usein kuin herra neuvos poistui kotoa, vaani neuvoksetar aina ikkunasta, eikö tämä tapahtuma saanut aikaan mitään liikuntaa muotikauppijattaren puodissa. Ennen pitkää hän tuli vakuutetuksi ... mistä? Kaikenlaisista epäilyttävistä seikoista. Milloin tuo kaunis muotikauppijatar seisoi puotinsa ovelsa, ikäänkuin tarkastaaksensa jotakin hattua, milloin häntä ei tosin näkynyt etualalla, mutta varmaankin hän taampana keikaili herra neuvokselle, joka virastoonsa menen säännöllisesti astui kadun poikki, muotikauppijattaren puodin ohitse, ja kulmassa kääntyi toiselle kadulle. Se on kyllä totta, että hänen ennenkin, kun tuo puoti ei vielä ollut vaarallisenkauniin muotikauppijattaren, vaan vaarattoman ryytikauppiiaan hallussa, oli ollut tapa käyttää juuri samaa tietä, mutta — niin viisasteli neuvoksetar — se mies, jolla on vähänkin velvollisuuden tuntoa, muuttaa matkasuuntansa asianhaarain mukaan ja kiertää tiellä olevia muotikauppoja.

Milka oli niitä rouvia, jotka ilman syyttä ovat mustasukkaisia. Jumala tietää, että Lázár Kovács ei iki pitkinä päivinä ollut antanut aihetta siihen, mutta kuitenkin oli hänen aviokumppaninsa altisna mustasukkaisuuden basilleille. Ruttona raivosi jo tämä tauti hänen sielussaan, mutta kahden viikon aikana hänen onnistui salata se.

Lopulta se puhkesi ilmi.

Lázár toi ministeriöstä tuoreita uutisia. Huhun mukaan oli kaksi hänen virkatovereistaan jo pantu pensioonille korkean ikänsä tähden — hän oli pelastautunut, koska hän hyvin näyttelee nuoren roolia.

— Kylläksi! Älä ilveile enää kauemmin! Olen saanut tarpeekseni valheistasi — huudahti Milka raivostuneena.

Herra Kovács oli miltei muuttua kiveksi pelästyksestä, sillä hellyydenosoitusten ajanjakson loputtua olivat riidat, torat ja kiukunpurkauksetkin tauonneet ja jo pitkän ajan kuluessa oli suloinen, hiljainen "älä loukkaa, en minäkään loukkaamalla päässyt voimaan heidän kodissaan."

— Mikä nyt, Milka?

— Se vaan, ettet minua enää saa nenästä vedetyksi! Hänen ylhäisyytensä sinne, hänen eksellenssinsä

tänne! Kyllä minä tunnen sen eksellenssin, joka lähettää vanhukset pensioonille, sentähden että hän etsii vain nuoria työkykyjä — se ministeri asuu tuolla — tuossa vastapäätä!

— Mi ... missä? — ännkäsi Kovács.

Hänen vaimonsa tarttui häntä kädestä ja talutti ikkunalle, josta näytti vastapäätä olevaan puotiin:

— Tuossa!

— Kultaseni, minä en todellakaan käsitä sinua.

— Kylläpä vielä tulet käsittämään, mutta aluksi tahdon ja vaadin, että muutut takaisin entisellesi. Minä olen aviovaimosi ja minun ei ole tarvis semmoista houkkiota, jonka olet itsestäsi tehnyt. Partasi saat antaa jälleen kasvaa, viiksiäsi en salli maalattavan. Peruukkisi otetaan takavarikkoon. Anna hänen eksellenssinsä vain nähdä, mimmainen kunnialla vanhentunut ja valtion palveluksessa voimansa kuluttanut neuvos hänellä on!

Lázár Kovács yritti kaikkia rauhoittaaksensa puolisoaan ja selittääksensä asian. Mutta jota enemmän hän vakuutti ja vannoi viattomuutensa todeksi, sitä uhkaavampia säkeniä iskivät Milkan silmät. Hän huomasi turhaan vetoovansa vaimonsa järkeen.

Seuraavana aamuna olivat nuorekas takki, värikäs kaulaliina, muodinmukaiset housut ja silinteri kadonneet ja ainoastaan vanha vaattehisto oli käytettävissä.

Mitähän ministeri ajattelisikaan hänestä, jos hän astuisi hänen eteensä kaljupäisenä, viikset harmaina, siistittömässä vanhassa puvussa, kun hän vielä eilen esitteli hänelle asiat hyvin säilyneenä, nuorekkaana, somana keski-ikäisenä miehenä? Semmoinen näky olisi tietysti omiaan suuressa määrässä järkäyttämään sitä luottamusta, jonka hän juuri oli saavuttanut hänen ylhäisyytensä silmissä, ja turhaan hän yrittäisi notkealla ryhdillä, vilkkailla liikkeillä korvaamaan ulkonaisesti näkyvää vanhuutta. Jota eloisampi tämä "vanha herra" olisi, sitä naurettavammalta hän näyttäisi. Ja sitte hänen virkaveljensä! Mitä muistutuksia he tekisivätkään tuosta äkkiä tapahtuneesta käänteestä taaksepäin!

Hän palasi puolitiestä, ilmoitti virastoonsa sairauden kohtauksen ja pani kotona maata. Kuume valtasi hänet paljaasta kiukusta.

Mutta yön hiljaisuudessa syntyi pelastava aate.

Seuraavana päivänä aamulla hän tavattoman aikaisin ja tavattomalla kiireellä poistui kotoa ja kävi, ennenkuin meni virastoon, parturin luona, poikkiesi suureen makasiiniin, jossa myydään valmiita herrain vaatteita, sekä pistäytyi eräasen hajukauppiiaan puotiin, josta sai ostaa ihomaalia ja kaunistavia aineita ... ja kun ministeri kello puoli yksitoista kutsutti hänet luoksensa esittelemään, riensi nuorekas, mustaviiksinen, vaaleatukkainen, somasti puettu neuvos kansliastaan esimiehen osastoon.

Siitä alkaen Lázár Kovács ilmestyi maan päällä kaksinkertaisessa muodossa: toisessa kotona, toisessa ministeriössä. Kotoinen Kovács on jokapäiväinen poroporvari, joka jo on luopunut maailman turhamaisuuksista ja löytää ainoan, puhtaan ja hämmentymättömän ilonsa hyvästä atriasta ja levollisesta yöunesta. Hänen kasvonsa ovat ryppyiset, silmänsä raukeat, ryhtinsä veltto, askeleensa hitaat, pukunsa vanhanaikainen.

Mutta jos joku salapoliisi pitäisi herra neuvosta silmällä, huomaisi hän että Kovács muuttuu sellaiseksi rahjukseksi vasta siitä kulmasta, josta hän kääntyy kadullensa. Sen kulman toiselta puolelta hän nuorukaisen keveydellä rientää ministeriöön, jossa — pukeutuu toisiin vaatteisiin. Näitä naamiaisia helpoittaa se seikka, että hän voi päästä kansliaansa takaportista erään pimeän käytävän kautta. Nytemmin hän säännöllisesti käyttää tätä tietä.

Kauaksi aikaa ei edes suurin taitavuus ja viekkaus voi jatkaa sellaista peliä ilman ikävyyksiä ja ne Kovácsin virkaveljet, jotka iltapäivällä tapasivat hänet, kun hän oli kävelemässä Milka rouvan kanssa, huomasivat jonkinmoisella hämmästyksellä, kuinka suuri eroitus on aamupäivän ja iltapäivän neuvoksen välillä.

Kamariherra-koncipisti sanoikin suoraan:

— Lazikani, tiedätkö etten ole nähnyt ketäkään, joka niin lyhyen ajan kuluessa osaa vanhentua kuin sinä. On kyllä totta, että sitte taas pian nuorennutkin?

Kovács yritti kääntää asian leikiksi, mutta vähitellen hänen täytyi käsittää, että näitä naamiaisia ei käy kauan jatkaminen. Ministeri ei muutenkaan pidä häntä vanhana, hän siis saattaa heittää nuoruuden naamarinsa. Asteettain hän tahtoo vanhentua, ensiksi luopuu ihomaalista, sitte jättää viiksien mustaamisen, sen jälkeen poskiparran maalaamisen (sillä siitä asti kuin hänen täytyi antaa partansa

kasvaa, hän virastossa maalaa senkin mustaksi) ja niin edespäin, jottei hän yhtäkkiä hämmästyttäisi ministeriä. Noin kuusi viikkoa hänen vielä täytyy esiintyä kaksimuotoisena, sillä välin ratkaistaan hänen asiansa ja hän, ollen vanhin vuorossa, nimitetään ministerineuvokseksi, joka merkitsee hänen virkauransa huippua.

Ihminen päättää, kohtalo säätää!

Paljon on katuja Budapestissä ja niillä saattaa kaksi ihmistä vuosikausia kävellä toisiaan kohtaamatta. Mutta se on tieteellisesti todeksi näytetty ilmiö, että jos joku ihminen joko pääkaupungissamme taikka missä hyvänsä muualla maan päällä tahtoo karttaa jotakuta, hän välttämättömästi on sattuva yhteen juuri sen kanssa.

Tätä luonnonlakia saa Lázár Kovácskin kiittää siitä yhtymyksestä, mikä eräänä iltapäivänä kello 6 Vác-kadulla Krisztóf Nagyin apteekin edustalla tapahtui hänen ja ministerin välillä. Kovács talutti Milkaansa käsivarresta, astuen kaupungintalon puolelta Gizella-toria päin: hänen ylhäisyytensä tuli vastaista suuntaa — molemmat sattuvat yhteen — tervehtivät toisiaan — ministeri luopi terävän katseen neuvokseen, ikäänkuin ei heti tuntisi häntä — sitte hän yhtäkkiä tuntee hänet, kasvoillaan jonkinlaisen kummastuksen ilme — neuvos punastuu ja katukohtaus on ohitse.

Lázár Kovács nukkui yönsä levottomasti ja hänen vaimonsa herätti häntä kaksi kertaa, kysyen mitähän inuu. Hän vastasi näkevänsä pahoja unia, sudet vainoovat häntä ja ministerihuoneiston laki putosi hänen päällensä. Hän ei puhunut totta ... hän näki unta siitä, että hänen on mentävä ministerin eteen eikä osaa päättää, missä muodossa hänen tulee esiintyä. Hän seisoo yhä peilin edessä, milloin maalaten viiksiänsä, milloin pesten maalin niistä pois, milloin sovittaen peruukkia päähänsä, milloin taas temmaten sen siitä alas. Ministeri lähetti jo kolmannen vahtimestarin häntä hakemaan...

Ja tämä uni toteutui. Seuraavana päivänä hän todellakin joutui siihen tilaan, josta koko yön oli nähnyt unta. Hän ei voinut päättää, olisiko vanha vai nuori. Kummassakin tapauksessa hän saattaa tulla naurettavaksi. Kello kahdeksitoista ministeri oli kutsuttanut hänet luokseen esittelemään erästä monimutkaista asiaa. Hän ei vielä ollut ehtinyt ottaa selkoa uudemmista siihen kuuluvista asiakirjoista, vaikka kello jo oli lyönyt kymmenen. Mutta mitä hän voi siihen, että hänen oli saatava selville toinen tärkeä kysymys, se, onko hänen esiteltävä peruukissa vai peruukitta, harmaa- vai mustapartaisena. Hän oli jo suorittanut kolminkertaisen muutoksen... Milloin hän istuu asiakirjain, milloin peilin ääressä, milloin tutkii esiteltävää asiaa, milloin käyttää ihomaalia.

Ei kumpikaan toimi suju, ja mikä on pahinta, hän joutuu niin sekaisin päästään, että pian unhoittaa koko asian, vieläpä senkin, mitä jo ennen on tarkoin tietänyt.

Jo on yhdestoista tuntikin kulunut.

Vihdoin hänen kuitenkin täytyy tehdä päätös.

Se tapahtuu...

"Nuori" Lázár Kovács on esittelevä. Pian peilin eteen ... riennä, maalaa pian viikset ja parta, sillä heti sinua kutsutaan. Hän ei vielä ollut puoleksikaan valmis, kun jo kaksi vahtimestaria koputti ovella: "Hänen ylhäisyytensä kutsuu, tulkaa pian!" Kohta, kohta! Kolmas koputus, kolmas vahtimestari! "No, ettekö jo tule?" Heti paikalla! Hän vain etsii peruukkia — mutta turhaan! Piru tietäköön, mihin sen on pannut? Neljäs koputus, joka jo kuuluu kolkutukselta. Se ei olekaan enää vahtimestari, vaan esimiehen koncipisti, joka oven takaa huutaa hoputtaen:

— Ministeri tulee kärsimättömäksi, hänen täytyy mennä valtiopäiville, tehkää hyvin ja joutukaa!

Onneksi Kovács löytää asiakirjain sekaan joutuneen peruukkinsa, panee sen päähänsä ja, ehtimättä enää hätäisestikään luoda peiliin viimeistä silmäystä, sieppaa käteensä asiakirjat, aukaisee oven ja rientää yhdessä koncipistinsa kanssa ministerin luokse.

Hänen ylhäisyytensä ottaa hänet vastaan näillä sanoilla:

— Te olette antanut odottaa itseänne, mutta minulla on paljon työtä...

— Anteeksi, teidän ylhäisyytenne! ... mutta...

— Pian nyt! Tehkää hyvin, istukaa!

Istuttiin ja Kovács ryhtyi suurimmalla kiireellä asian esittämiseen. Siinä häneltä ei voi jäädä huomaamatta tavaton ilme ministerin kasvoissa. Ikäänkuin hän vain sangen vaikeasti voisi tukehtua esiin tunkevaa naurua.

Tämä saattaa neuvoksen johonkin määrin hämille. Mikä lienee syynä siihen? Kenties hän on pannut peruukkinsa huonosti päähän?

Ministeri kääntää kasvonsa pois hänestä. On selvää, että hän vain siten saattaa pysyä vakavana.

— Herran tähden! Mikähän minua vaivannee? — ajattelee onneton referentti, jolta tällä välin mielenmaltti alkaa loppua.

Hän kadottaa asian juonen, takertuu ja kääntelee vapisevin käsin hermostuneesti papereita, joiden avulla tahtoo taas päästä oikealle tolalle.

Vihdoin hän löysi juonen ja jatkaa esittelyä.

Silloin hän huomaa sivuseinällä peilin. Hän katsahtaa siihen ja — on sortua maahan. Nyt hän tietää, mitä ministeri oli löytänyt hänessä naurettavaa — hänen toinen viiksensä oli musta, toinen harmaa!

Tästä kamalasta keksinnöstä sana jähmettyy hänen huulilleen ... hänen kasvonsa lentävät tulipunaisiksi ... asiakirjat luiskahtavat hänen käsistään ja putoovat lattialle.

— Herra neuvos ei jaksa hyvin? — lausui ministeri, jonka kävi esittelijä parkaa sääli.

— Jo eilisestä saakka olen kipeä, — ähkyi neuvos.

— No, menkää kotia ja pankaa maata! Asiakirjat voitte jättää minulle, otan niistä selon.

Pääsikö Kovács kansliaansa omin jaloin vai jonkun avustamana, sitä hän ei itsekään tiennyt. Vahtimestari saattoi hänet ulos, auttoi vaunuihin ja toimitti kotia.

Milka pelästyi kovin, nähdessään miehensä riutunein kasvoin, kalpeana, vahtimestariin nojautuneena astuvan sisään.

— Mitä hänelle on tapahtunut?

— Herra neuvos rupesi voimaan pahoin hänen ylhäisyytensä luona — ilmoitti vahtimestari.

Lopuksi jäivät mies ja vaimo kahden kesken. Neuvos laskeutui sohvalle, hänen vainionsa teki vuoteen.

— Pian sänkyyn, sitte lähetän lääkäriä hakemaan.

Siihen Kovács lausui:

— Minä viis lääkäristä. Voin minä mennä pensioonille ilman lääkäriäkin.

Vähitellen rouva sai tietää kaikki. Kovácsin alkoi kieli sujua ja hän työnsi kaiken vastuunalaisuuden pensioonille joutumisesta vaimonsa niskoille. Hän on syynä kaikkeen — hänen aiheeton mustasukkaisuutensa. Olkoon nyt valmis muuttamaan Budaan.

Milka, joka nyt käsitti, että Lázár ei ollut tehnyt itseään nuoreksi minkään naisen, vaan ministerin tähden, oli suuresti liikutettu. Hän koitti kaikin tavoin tynnyttää miestänsä eikä lakannut häntä lohduttamasta. Asiahan on kovin vähäpätöinen, eihän semmoisen takia pensioonille panna.

— Onneton vaimo! Kaikkiin sinä sekaannut etkä mitään ymmärrä. Jos olisit ollut siellä ja kuullut millä äänellä ministeri sanoi: "menkää kotia ja pankaa maata", niin et hetkeksikään epäilisi. Sitte hän piti asiakirjatkin luonaan. Hän ei tahdo minua enää esittelemään. Ministerineuvoksen viran sijasta pensiooni! Mene ja etsi asuntoa linnasta!

Päivät kuluivat, mutta Kovácsia ei voitu saada virastoonsa menemään.

Mitä hän sieltä etsisi? Kyllä hän menee silloin kun täytyy mennä viimeinen kerta: sanomaan jäähyväiset virkaveljilleen, järjestämään kirjoituspöytänsä, tyhjentämään laatikkonsa; eihän pensioonille paneminen enää kauan voi viipyä. Siitä vaan on kysymys, missä muodossa hän saa sen. Otetaanko laskuun hänen valtion palveluksessa monien vuosien kuluessa hankkimansa ansiot ja lievennetään katkeruutta ainakin pienellä ritaritähdellä vai eikö lievennetä milläkään, eipä edes parilla tunnustavalla sanalla erokirjassa ("uutterasti ja menestyksellä"), vaan annetaan matkapassi muutta mutkitta?

Kaksi viikkoa kului tällä tavoin.

Eräänä "kauniina" päivänä ... se on: päivä ei suinkaan ollut kaunis ... sade valui virtana ulkona ja Kovácsinkin mieliala oli synkkä. Siis eräänä synkkänä ja sateisena päivänä tulee palvelija sisään ilmoittamaan että viraston vahtimestari on täällä.

— Tulloon sisään! — sanoo pahalla tuulella Lázár Kovács, ajatellen itsekseen: varmaan se nyt tuo erokirjan.

Vahtimestarilla olikin muassaan kuittikirja ja siinä saattoi selvästi nähdä ison sinetillä suljetun kirjeen, No Lázár, nyt on hetkesi lyönyt.

Mutta hillitse itseäsi, älköön vahtimestari saako huomata mielenkuuhuasi!

— No Balga, mitä hyvää tuotte?

— Kirjeen, armollinen rouva — vastasi vahtimestari ja kurotti kuittikirjaa herra neuvokselle, jotta hän nimikirjoituksellaan todistaisi saaneensa lähetteen.

Kovács kirjoitti nimensä ja murahti, vahtimestarin mentyä, purevalla, katkeralla äänellä:

— Aukase, neuvoksetar!

— Se tahtoo sanoa: ministerineuvoksetar! — oikaisi Milka ja levitti voitonriemulla paperin miehensä eteen.

Kovács jäi silmät, suu auki töllistelemään.

— Eihän tämä olekaan pensionille-panon määräys, vaan nimitys! Niin, nimitys ... ministerineuvokseksi! — huudahti Lázár Kovács sohvalta ylös hypäten. — Tuossa viisi floriinia, anna vahtimestarille!

Menessään ministerin luo kiittämään nimityksestä, hän esiintyi alkuperäisessä luonnollisessa muodossaan. Hänen ylhäisyytensä otti hänet vastaan sangen kohteliaasti ja sanoi nauraen:

— Minä en ulkonäöstä etsi nuorta työvoimaa, vaan henkisestä joustavuudesta. Teistä valtio vielä kauan aikaa voi hyötyä.

Siitä saattoi huomata, että ministeri tiesi kaikki.

— Mutta keneltä hän on saanut tietää sen? — kysyi Kovács kotona vaimoltaan. — Mitä arvelet?

Milka rouva hymyili salaperäisesti ja vastasi vain:

— Tyydy siihen, ettei meidän tarvitse muuttaa linnaan.

MITÄ KAUNIS NAINEN MAKSAA?

(Erään naistenihailijan muistoonpanoista).

Eräänä päivänä näen kadulla kaksi pienen piestä jalkaa. Koska pidän itseäni etevänä esteetikkona, koska edelleen kahdessa tuommoisessa pikkuruisessa jalassa on enemmän estetiikkaa kuin monessa foliantissa ja koska lopuksi minä mieluisimmin opiskelen estetiikkaa sillä tavalla — syökseen noiden kahden pikku jalkasen jälkeen. Ne pakenevat kerkeästi.

Minä perässä!

Kiireessäni työnnän kumoon ruukkuja kaupittelevan akan tahi ehkä vain hänen ruukkunsa.

Akka alkaa pahasti huutaa ja viihdyttääkseni hänen vihaansa heitän hänelle setelin ... luulen että se oli 10 floriinia. — Otaksukaamme siis — 10 floriinia.

Laastari auttoi, asianomainen lakkasi voivottamasta ja minä huolestuneena tähystelin mihin jalkani — tahdoin sanoa: hänen jalkansa, joutuivat. Pian keksin ne. Samassa hetkessä jalkojen omistaja kääntyy, huomaa minut. Hän suuntaa kulkunsa vuokravaunujen seisontapaikkaa kohti, jalat astuvat vaunuihin, minun jalkani niinkään, hän ajaa pois, minä hänen jälkeensä.

Vaunujen hinta juomarahain kanssa nopeasta ajosta — 5 floriinia.

Sillä minun täytyi ajaa nopeasti.

Kuskimme ajoivat näet kilpaa.

Hänen vaununsa pysähtyivät komean myymälän eteen — minun myöskin. Hän astuu alas vaunuista ja menee sisään — minä teen samoin.

Yhtä haavaa astuimme vaunuista, yhtä haavaa menimme sisään.

Hän katsoo minuun hämmästyneenä, silmäilee minua kiireestä kantapäähän ja minä huomaan, että hänen kasvonsa ovat kauniimmat kuin jalat, silmät kauniimmat kuin kasvot ja vartalo vielä silmiäkin kauniimpi.

Kauppias katsoo kysyväisesti minuun, sanoo sitte: "Mitä suvaitsette?"

Vieressäni kuulen sointuvan äänen: "Näyttäkää silkkikankaita!"

Tämä taivaallinen ääni saattaa koko olentoni väräjämään.

Mikä oli luonnollisempaa kuin että minäkin hänen jälkeensä kuiskaan:

— Näyttäkää silkkikankaita!

— Minkä värisiä?

Hänen hiuksensa, silmänsä olivat mustat.

Siis: Mustia!

Tuntematon nainen katsahti minuun päin. Joku ilme kuvautui hänen kasvoilleen, mutta mikä se oli ja mistä syystä, sitä en tosiaankaan voinut tutkia, sillä olin kokonaan sen hurmaavan lumouksen vallassa, johon silkkikangasten valikoitsija oli minut saattanut.

Kauppias ... oi, tuo kauppias, tuo inhottava kauppias, kuinka hän vaivaa kysymyksillään! Aikooko hän kuulustaa minua? Antakoon niin paljon kuin tahtoo ja mitä tahtoo, mitatkoon kyynärpuullaan ja pankoon pakettiin, ottakoon maksun ja jättäköön minut rauhaan ... katselemaan tuota viehättävää kaunotarta. Enhän minä teidän kangastenne takia, herra kauppias, tänne tullut, vaan hänen tähtensä! .l. huomatkaa se ... ainoastaan hänen tähtensä...

Olin päättänyt kauppani, mutta hän ei vielä lähde.

Hän tinkii.

Tuo sydämetön kauppias, sen sijaan että lankeisi polvilleen tämän jumalattaren eteen, huudahtaen: "Koko puotini sisällyksen lasken ilmaiseksi jalkainne juureen, kun vain sallitte minun rakastaa teitä" — niin, tällaisen järkevän ja asianhaarain täysin oikeuttaman selityksen sijasta hän hymyilee, yhä hymyilee eikä anna tinkiä penniäkään, vetoo siihen, että heillä muka on määrätty hinnat ja ottaa, rohkenee todellakin ottaa koko hinnan.

Voidakseni odottaa tämän tuskallisen kohtauksen loppua, minun vielä täytyi ostaa kaikenlaisia kankaita ja kapineita, ajan kuluttamiseksi. Pakettieni luku kasvoi ja kun ne vietiin vaunuihini, hymyili tuo kaunis nainen kovin veitikkamaisesti.

Maksoin kauppiaalle yhteensä 252 florinia 52 kreutzeriä.

Astuimme vaunuihimme, ajoimme eteen päin.

Yht'äkkiä pysähtyvät vaununi. Mikä on? Jonkun vanhan rouvan pieni sylikoira oli joutunut hevosten jalkojen alle. Rouva nosti aika mellakan, seisautti vaunut, kirosi kuskia ja hevosia, huusi verikostoa, vaati verenhintaa viattomasti murhatusta lemmitystään. Sill'aikaa kokoontui väkeä, minä pelästyneenä katsahdin ulos, huomasin että kaunottareni vaunut ovat katoomaisillaan näkyvistäni.

Pistän käteni taskuuni, heitän rouvalle kourallisen kahden ja yhden floriinin sekä kahdenkymmenen kreutzerin kappaleita, huudan kuskilleni, lähdemme taas eteenpäin.

Paljonko heitin ikkunasta?

Taskussani saattoi olla pientä rahaa — 8 florinia.

Onnellisesti saavutamme hänen vaununsa.

Ne pysähtyvät erään talon eteen; hän astuu ulos ja menee portista sisään.

Minäkin pysäytän vaununi ja odotan.

Kuluu neljännestunti, puoli tuntia, kolme tuntia. Hän ei tule, mutta ei kukaan tule hänen ostoksiaankaan noutamaan; on siis selvää, että hän on vieraisilla. Mutta sill'aikaa kuin hänellä oli hauskaa, oli minun ikävä, vieläpä vilukin, sillä oli talvi, kylmä tuulinen ilma. Sen vuoksi menin lämmittelemään eräasen konditoriaan, joka oli vastapäätä sitä onnellista porttia, josta hän oli mennyt sisään.

Konditorianeidet huomasivat pakettiläjän vaunuissani ja minä käytin tilaisuutta vapautuakseni niistä. Lahjoitin ne heille. Toinen neiti juoksikin heti ulos ja toi paketit sisään juuri kuin,— oi onnettomuutta! — kaunis nainen tuli ulos talosta.

Silmämme kohtasivat toisensa. Huomasin hänen katseessaan pilkkaa ja ylenkatsetta.

Seuraavana päivänä tapahtui erinomainen käänne asiassa.

Tuli ilmi, että palvelijani ihailee tuntemattoman kaunottareni kamarineitsyttä. Hän voipi antaa minulle mitä tarkimpia tietoja.

Kauniin naisen nimi on rouva Szánfalvay ja hän on leski.

"Leski" sanasta palvelijani heti sai eri palkinnon — 10 floriinia.

Olin pian selvillä asiasta palvelijani kanssa.

Korotin hänen kuukauspalkkansa 5 floriinilla, mikä vuodessa tekee — 60 floriinia.

Kamarineitsyelle johdannoksi — 10 floriinia.

Rouva Szánfalvayn tuttavapiiristäkin sain tarkat tiedot. Jonkun yhteisen tuttavamme luona esitytän itseni hänelle.

Merkkillistä kyllä kului kaksi viikkoa, ilman että tämä harras haluni meni täytäntöön.

Sill'aikaa kulutin ainakin 200 floriinia enemmän kuin muuten, vain suruani lievittääkseni.

Liikamenoja siis — 200 floriinia.

Tilani alkoi minua kiukustuttaa! Kärsivällisyyteni oli lopussa.

Jancsi huomasi sen.

— Armollista herraa suuresti vaivaa se, ettei voi tutustua armolliseen rouvaan. Mitä annatte minulle, jos laitan niin, että hän ottaa teidät vastaan?

— Jancsi, kuules, hävyttömyydelläkin on rajansa. Julkeita palvelijoita minun on tapa ajaa pois.

— Minä en tee sitä julkeudesta, vaan säälistä. Armollinen herrahan laihtuu laihtumistaan.

Jancsin äänessä oli todellista, vilpítőntä osanottoa.

Minä lepyin. Entä jos tuo veitikka todellakin voisi keksiä keinon tahi ainakin opastaa oikealle tielle?

— No Jancsi! Sinä päivänä, jolloin armollinen rouva kutsuu minut luoksensa, on sadan floriinin seteli kourassasi.

Kolmantena päivänä antaa Jancsi minulle pienen kirjeen:

"Kunnioitettu herra!

Olen iloitseva, jos tänään kello 1/2 1 päivällä käytte luonani.

Leskirouva Szánfalvay".

Riemuiten kavahdin ylös paikaltani; olin melkein langeta Jancsin kaulaan. Tuo veitikka on tosiaankin silmäkääntäjä.

— Mitenkä olet tämän saanut aikaan?

— Älkää huoliko siitä, armollinen herra, suvaitkaa vain mennä määrähetkellä.

Riemuissani annoin Jancsille — 100 floriinia.

Jancsi huomautti auttaessaan minua pukeutuessani, ettei koskaan ollut nähnyt minua näin kiihoittuneena.

Senpä kyllä uskon.

Vihdoin valmistuin.

Täsmälleen kello 1/2 1 soi sähkökolistin rouva Szánfalvayn asunnon ovelta.

Juczi avasi oven.

Hän punastui ja otti vastaan ilmeisellä ilolla.

— Suvaitkaa vain astua sisään, armollinen rouva odottaa!

Palkinto — 10 floriinia!

Tuskin olin ehtinyt katsahtaa ympärilleni salissa, kun hän astui sisään, tuo enkeli ... jumalatar!

Olisin tahtonut vaipua hänen jalkainsa juureen.

Aloitin pyytämällä anteeksi...

Hän keskeyttää hymyillen. Sanoo suuresti iloitsevansa, että minä olen ottanut ensi askelen, muuten hänen olisi täytyntä tehdä se.

Hyvä Jumala ... taivas! mitä kuulen?

— Koskeehan asia meitä molempia ... meidän molempien yhteinen etu...

"Asia!"... Hän sanoo sitä asiaksi...

— Te tiedätte siis asian? — änkytin vävisten.

— Tiedän... Jancsi on sanonut sen Juczille, Juczi minulle...

— Ja teillä ei ole mitään sitä vastaan? — ännkäsinkin kuin äsken.

— Kuka ottaisi vastustaa rakkautta?... Minä puolestani en vastusta, suostunpa vielä avioliittoonkin!

Olin vähällä keikahtaa alas tuoliltani.

— Avio ... liittoon?

— Tuohon käteen!

Ja hän ojensi minulle pehmeän kätösen, johon tarttuen lankesin polvilleni ja huusin melkein tajutonna: "Kiitoksia! — Kiitoksia!"

Rouva Szánfalvay vetäytyi pelästyen takaisin.

— Minä pyydän ... mitä tämä merkitsee?

— Kiitoksia! oi kiitoksia!

— Mistä kiitätte? En ymmärrä!

— Siitä, että annoitte kätenne ja suostuitte avioliittoomme...

— Avioliittoomme? Eihän tässä ole puhe meistä!

— No kenestä siis?

— Jancsista ja Juczista! Teidän suosikeistanne. He tahtovat mennä naimisiin ja Juczi sanoi, että te Jancsin puolesta pyydätte häntä minulta, koska Juczi on orpopyttö ja minä olen hänen kumminsä.

— Ja sen tähden Te kutsuite minut?

— Tietysti. Ikävä kyllä minulle ei enää tule onni tavata Teitä, sillä, ensi viikolla menen miehelään ja muutan pois Budapestista.

Kuka oli ilvehtinyt? Jancsi vai tämä rouva? Vaiko molemmat hiukan?

Tämä huvitus maksoi minulle summa summarum...

Äh, laskekoon sen joku muu!

NIMEN-UNKARILAISTUTTAJA.

Benö Ösfalvi Ösfalvy...

Se oli hänen nimensä!

Hänen yhteiskunnallinen asemansa ... no, se ei ollut niin etevä kuin hänen nimensä.

Sillä Benö Ösfalvy oli vain veronkantorviraston päällikkö maaseudulla.

Vaan mitä oli tekeminen, kun Ösfalvi Ösfalvyn perintökartano oli mennyttä kalua ja ansioluetteloja ei voi täydentää etevämmällä kyvyllä? Hyvä on veronkantajankin virka.

Kun ei vain tarvitsisi hallita moista roskaväkeä, kun vain jokaisella olisi vanha tai edes kunniallinen unkarilainen nimi.

Mutta paljaita saksalaisia, slovakkilaisia, rumanilaisia, serbiläisiä nimiä!... Petrovics, Pfefferkorn, Schnabel, Dimitriu, Zinober, Hlavacsek, Kraplovác... Niihinhan takertuu ihmisen kieli! Benö Ösfalvyä tämä baabelilainen nimensekoitus kovasti harmitti, sillä hän on kelpo unkarilainen ... kiireestä kantapäähän ... joka jäsenessään, tunteessaan, ajatuksessaan.

Unkarilainen kyökki, unkarilaiset viinit, unkarilainen sauna, unkarilainen tyttö puolisona, kaikki, kaikki hänen talossaan ja sen ympäristössä oli unkarilaista. Ainoastaan virasto — se ei ollut unkarilainen. Ei niin, että Petrovicsien ja Pfefferkornien unkarilaisuus olisi ollut epäilyksen alainen. Pfefferkorn on syntynyt Jászberényissä eikä osaa sanaakaan saksaa; Petrovics tosin on syntynyt Oedenburgissa, mutta käynyt koulua Szegedissä, puhuu saksaa vain murtaen; kaikki viraston jäsenet puhuivat keskenään unkaria, sillä muuta kieltä he, vieraista nimistään huolimatta, eivät liioin osanneet. Mutta se se juuri harmitti Benö Ösfalvyä.

Saakeli soikoon! Jos he ovat unkarilaisia kieleltään, mieleltään — miksi pitävät sitte tuota vieraskielistä nimeä? Jotta heitä pidettäisiin vieraina ja muut kansallisuudet lukisivat heidät omaan rotuunsa?

Benö Ösfalvy luuli itseään suureksi poliitikoksi ja semmoisena hän surulla huomasi, että valtakunta ei ole puhtaasti unkarilainen. Jo tuhannen vuotta siinä on asunut paljon saksalaisia, slaavilaisia, valakkilaisia — niitten lukumäärä kasvaa ... vanhoista periunkarilaisista perheistä monet joutuvat rappiolle, häviävät. Jos vanha unkarilaisuus katoa, kuka luopi sen sijaan uutta, sillä ilman unkarilaisuutta valtakunta hajoo pirstaleiksi ja joutuu naapurien saaliiksi.

Hän haasteli tästä iltapäivin kasinossa sielunheimolaisensa apteekkari Náczi Farkasin kanssa, mutta he eivät koskaan voineet sopia keskenään.

Sillä periaatteessa he kyllä olivat yksimielisiä, mutta toimeenpanossa ei.

Apteekkari oli luonteeltaan maltillinen, punnitsi asioita tyvenesti ja joutui usein kinaan kuumaverisen Ösfalvyn kanssa.

— Olisinpa vain ministeripresidentti, kyllä näyttäisin!

— Mutta rakas ystäväni Benö! Ei ketään voi pakoittaa muuttamaan nimeään unkarilaiseksi. Se riippuu jokaisen vapaaehtoisesta päätöksestä ja jos joku ei tunne niin ... ei ajattele niin kuin sinä ... jos hän ei voi tai tahdo käsittää, kuinka tärkeä maallemme mahtavan, nimeltään, kieleltään, mieleltään, sivistykseltään unkarilaisen kansan olemassa-olo on — sille sinä turhaan saarnaat. Isänmaallista käsitystä ei käy ihmisiin valaminen. Sitä, jolta se puuttuu, ei tule loukata. Ehkä sen tuopi vielä aika, asianhaarat...

Ösfalvyä tämmöinen viisasteleminen ei ensinkään miellyttänyt.

— Miksikä ei voisi häntä siihen pakoittaa? Pieni pakko ei ole koko maailma. Ja hallituksen käytettävänä on kaikenlaiset keinot.

— Hallituksen ei mielestäni pitäisi sekaantua siihen... Se ei ole sen velvollisuus... Pysyköön se puolueettomana!... Mutta käytäköön asiaan yksityisesti, seuraelämässä. Koettakaamme ystävyydellä, lempeydellä saattaa tuttaviamme nimeenkin nähden liittymään kansallisuuteemme, johon he jo kieleltään ja kasvatukseltaan kuuluvat! Karttakaamme kaikkea väkivaltaa. Tuli ja rauta synnyttävät vastavaikutusta. Minä olen Deákin ja Eötvösin oppilas. Unkarilaisuutta, isänmaallisuutta ilman chauvinismia! Maltillisella, järkevällä politiikillaan he ovat enemmän hyödyttäneet yhteensulattamista kuin nuot tahdittomat, jotka jokaisesta härjänsilmästä tekevät elefantin...

Kärsimättömästi väitti siihen Ösfalvy, että hansikoitulla kädellä ei voi mitään tulosta saavuttaa. Hän oli kyllä jo yrittänyt hyvällä saada alaisiaan virkamiehiä nimensä muuttamaan, olipa heille suositellut mitä kauniimpia unkarilaisia nimiä, mutta ei yksikään ollut siitä välittänyt. Kaikilla on millä mikäkin syynsä nimensä pysyttämiseen.

Pfefferkornin isä on teurastaja ja ukko on sangen ylpeä nimestään. Hän suuttuisi poikaansa, jos tämä heittäisi sen nimen, jota härjät ja vasikat niin pelkäävät.

Petrovics pelkää että häntä sanottaisiin viidenkymmenen kreutzerin unkarilaiseksi ja tehtäisiin pilkan esineeksi. [Nimenmuuttamis-hakemukseen Unkarissa on pantava 50 kreutzerin leimamerkki. Suoment. muist.]

Schnabel ei saata muuttaa nimeään, sillä hän odottaa perintöä erään tätinsä jälkeen, joka asuu Wienissä, saksalainen syntyään. Tekisi hänet perinnöttömäksi.

Zinober vastustaa periaatteen kannalta nimenmuutosta. Mitä hyötyä siitä olisi? Voihan olla hyvä unkarilainen saksalaisellakin nimellä.

Hlavacsek loukkautui Ösfalvyn ehdotuksesta. Eikö hän tiedä, että Hlavacsek on vanha unkarilainen aatelissuku? Hlavácsi Hlavacsek? Ja aatelisnimeä ei saa muuttaa, ei sitä tee ylimystökään. Hlavácsi Hlavacsek seuraa ylimystön esimerkkiä.

Dimitriulle oli Ösfalvy ehdottanut "Dömötör" tai "Demeter". Uusi nimikin alkaisi D'llä; ei tarvitsisi paitoja uudestaan merkata. Mutta Dimitriu ei taipunut kumpaiseenkaan. Hän tuntee itsensä rumanilaiseksi, tahtoo pysyä rumanilaisena, eikä hänen esimiehellään eikä kenellä muullakaan ole mitään tekemistä hänen nimensä kanssa.

Kraplovác on rakastunut erääseen slovakkilaiseen neiteen, jonka isä on panslavisti. Jos muuttaisi nimensä, menettäisi tytön, joka on sekä sangen varakas että sangen kaunis.

Nämät personalliset aiheet kutistuivat Ösfalvyn silmissä mitättömiksi sen korkeamman kansallisen näkökannan rinnalla, johon asianomaiset eivät voineet kohota.

Mutta vieläpä hän näyttää heille!

Ylemmät viranomaiset eivät tosin sallineet hänen kiertokirjeessä kehoittaa alaisiansa virkamiehiä muuttamaan nimensä — mutta viis siitä! Viraston päälliköllä on käytettävinaan muitakin keinoja, joilla hän voi heitä "valistaa".

Niin kauniilta kaikuvia, vanhoja nimiä, kuin hänen, he tosin eivät saa, mutta eivätpä he olekaan eteväin, vanhojen perheitten jäseniä, vain tuommoisia nousukkaita, heille kyllä kelpaa tavallinenkin nimi.

Sillä yhtä paljon kuin Ösfalvy harrasti nimenmuuttamista, yhtä vähän hän piti siitä, että otettiin "historiallisia", ylhäisten vanhain perheitten nimiä. Humadyen, Kállayen ja muitten vanhain nimien lisääntymistä sillä lailla hän ei ensinkään kärsinyt. Eikä hän aivan ilman huolettä lukenut nimenmuutosluetteloja. Entä jos jonkun päähän pöllähtäisi muuttaa nimensä Ösfalvyksi! Ja sattumus jonakin päivänä veisi hänet yhteen jonkun "uuden" Ösfalvyn kanssa... Jumala varjelkoon! Sellainen yllätys ei olisi hänelle mieleen,

Lisääntykööt Feketet, Kovácsit, Kisit, Németit ... mutta älköön kajottako vanhoihin nimiin! Niihin, joitten omistajista tulee kamariherroja.

Näitä tämmöisiä hän usein toi esiin, mutta kerran hän siihen odottamatta lisäsi, että vastedes hän suosittaa vain unkarinimisiä virassa ylennettäviksi. Se, jolla ei ole unkarinkielinen nimi, ei tule "avanceraamaan!"

Kun virkamiehet kauhusta jähmettyen töllistelivät häneen, purskahti Ösfalvy kovaan nauruun.

— Niin, niin, hyvät ystävät, se on varma se! Jos syömme Unkarin valtion leipää, niin osoittakaamme itsemme myöskin sen kunnian ansainneiksi!

Sanoi ja läksi pois.

Pitäkööt hyvänään! Hänpä näyttää, että ilman kiertokirjettäkin käypi virallisesti vaikuttaminen ja hän on sitä kaikella voimalla tekevä.

Eräs virka on avoinna, siihen hän suosittaa vain semmoisen, jolla on unkarilainen nimi.

Mietiskelköt nyt asiaa Pfefferkornit et consortes!

Enimmin se koski Kraplováciin, jonka avioliitto riippui virkaylennyksestä. Joka päivä hän saa morsiameltaan ruikuttavia kirjeitä, joissa aina vedetään samaa virttä, että isä jo on kovin suuttunut ja jos virkaylennys vielä viipyy kauan — pakoitetaan hänet menemään toiselle. Muuan papan mieleinen slovakkilainen asianajaja kuluttaa alinomaa talon kynnystä.

Oliko koskaan mikään Kraplováczi ollut vaikeammassa asemassa?

Jos muuttaa nimensä, ei saa tyttöä; jos jättää muuttamatta, ei saa virkaa. Mutta ilman virkaa ei mitään tyttöä.

Kuinka monta unetonta yötä Kraplováczi vietti vuoteellaan! Mitä tehdä? Entä jos joku häntä vuorossa alempana oleva suostuu ehtoon ja, puikahtaen hänen ohitsensa, riistää viran? Hän tietää kyllä Schnabelin, Petrovicsin, Zinoberin periaatteet ... mutta parin sadan florinin palkankoroitus ja kauniilta kaikuva arvonimi — ken voisi sitä vastustaa?

— Ösfalvy! Ösfalvy! — huudahti hän tuskissaan, mitä minä siihen voin, että synnyin Kraplovácziiksi enkä Ösfalvyksi?

Koko yönä hän ei saanut unta silmiinsä. Mutta aamulla hän tyyntyi, sillä hän oli keksinyt pelastavan aatteen.

Parin päivän kuluttua lähetystö virkamiesten puolesta kävi Ösfalvyn luona. Sitä johti Kraplováczi, joka valituin sanoin ilmoitti, että he, täysin käsittäen sen isänmaallisen kehoituksen tärkeyden, jonka hän oli heille tehnyt, olivat kaikki taipuvaiset unkarilaistuttamaan nimensä.

Ösfalvy oli ilosta pakahtua. Kas siinä hänen keinonsa oivallisuus! Pikkuisen pakkoa vain!

Hän kiitti heitä heidän kauniista aikeestaan ja lupasi omista varoistaan suorittaa ne 50 kreutzeriä, jotka menevät jokaisen hakemuksen varustamiseen leimamerkillä. Yhtä hän vain vielä pyytää. Kirjoittakoon jokainen paperille, minkä nimen on valinnut.

— Olemme kaikki valinneet saman nimen — vastasi Kraplováczi.

— Koko virkamiehistö!

— Koko virkamiehistö!

— Ja mikähän se ihminen nimi on, johon niin olette hassahtuneet? — kysyi Ösfalvy uteliaana.

Kraplováczi vähäisen epäröi, sitte rohkaisi mielensä.

— Kunnioituksesta rakastettuun esimieheemme muutamme kaikki nimmemme Ösfalvyksi.

Rakastettu esimies oli heittää lähettiläät ulos ovesta. Olivatko he menettäneet järkensä? Mikä typeruus! Ösfalvy on vanha, ikivanha nimi ja suku. Sillä on traditsiooneja, loistava menneisyys...

Kraplováczi oli loukattu.

Hän kysyy tunteikkaasti, alentaisiko se heidän rakastettua esimiestään, jos he ottaisivat hänen nimensä? Olkoon vakuutettu, että he tulevat sitä kunnioittamaan ja ylpeydellä käyttämään.

— Senpä kyllä uskon... Ösfalvyn nimeä saattaakin ylpeydellä käyttää... Mutta herrat eivät saa sitä nimeä ottaa... Minä kiellän sen... Valitkaa huomisillaksi toinen nimi!

Seuraavana päivänä otettiin asia puheeksi paikkakunnan sanomalehdessä, vieläpä Ösfalvylle sangen mielitelevässä muodossa. Lehti esiin toi sen toivomuksen, että Ösfalvy ei asettaisi esteitä tämän

isänmaallisen aikomuksen toteuttamiselle ja että hän käsittäisi sen jalon tarkoituksen, mikä on johtanut hänen alaisiaan virkamiehiä, kun he ovat yhdistäneet isänmaallisuuden kunnioitukseen esimiestään kohtaan.

Mutta niin ei totta tosiaan rouva Jolánta Ösfalvy, omaa sukua Veéry, asiaa käsittänyt. Että Hlavacsekeista, Pfefferkorneista y.m. tulisi yhtä monta Ösfalvya; että hänen, todellisen Ösfalvyn jälkeläisten kanssa istuisi samalla koulupenkillä vale-Ösfalvyn lapsia; että hän itse, todellinen rouva Ösfalvy, olisi pakoitettu kaupungin perhepiireissä seurustelemaan ehkä puolen tusinan talmi-Ösfalvyn rouvan kanssa ja että yhden sukupolven jälkeen vale-Ösfalvyjakin pidettäisiin todellisina Ösfalvyina, ehkäpä, jos heidän jälkeläisensä sattuisivat köyhtymään, mutta talmilaiset rikastumaan, joku näistä vielä pestaisi todellisen Ösfalvyn palvelijakseen tai kyökkipiiakseen, — sehän olisi kauheata!

Rouva Ösfalvy heitti raivoissaan sanomalehden lattiaan ja alkoi soimata miestänsä raukkamaisuudesta, jos hän sallisi moista väkivaltaa. Onhan tuo nimenryöstö todellista rosvoilua! Jóska Sobri tai Marczy Zöld ovat vieneet vain rahaa ihmisiltä, mutta jättäneet heidän nimensä rauhaan.

Benö Ösfalvy asettui puolustusasemaan vaimonsa hyökkäystä vastaan.

Joutavia! Typeryyttä! Nuot kynäniekat osaavat vain valehdella. Jos toimittaja ei peräytä uutista, pieksää hän hänet kadulla!

Entä Kasinossa, mitenkä hänet siellä otettiin vastaan!

Siellä olivat jakautuneet kahteen puolueeseen.

Toinen oli sitä mieltä, että Ösfalvy ei millään muotoa saata suostua nimenanastukseen; kärsivällisyydellään on rajansa.

Toinen puoli taas päinvastoin katsoi suostumusta isänmaalliseksi ansioksi. Ainoastaan sillä tavoin voipi unkarilaisuutta levittää, yhteensulatusta edistää.

Ösfalvyn kävi sapelle.

Hän kutsutti luoksensa Kraplováczin ja vaati häneltä, että koko virkamiehistö julistaisi sanomalehdessä kerrotun uutisen perättömäksi. Ennenmin hän antaa perään nimenmuutosasiassa, kun he vaan eivät tahdo hänen nimeään.

Viekas Kraplovácz esiin toi syvän surkuttelunsa tämän johdosta, mutta lupasi sentään ottaa täyttääksensä Ösfalvyn vaatimuksen ... eräällä pienellä, sangen pienellä ehdolla kuitenkin.

Esittäköön hänet avoimeen virkaan nimitettäväksi, älköönkä enää vaivatko virkamiehiään nimenmuutoskehoituksilla.

Esitys lähetettiin jo samana päivänä asianomaisille.

Sanomalehdessä oli seuraavana päivänä kaikkien virkamiesten allekirjoittama pätkä, jossa lehden kertoma uutinen nimenmuutoksesta julistettiin perättömäksi.

Ösfalvy ei enää kehoittanut ketään nimeänsä muuttamaan.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK HAUSKOJA HETKIÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of

this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work

is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.